

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΤΡΑΣ**

Όνομα: Ρογκάλα Μαρία

Εισηγητής : Παναγόπουλος Αναστάσιος

Σχολή: Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα: Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΛΛΑΔΟΣ 2000-2003 »

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6788
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	3.
Ορισμένες πλευρές του τουριστικού σχεδιασμού.....	5.
Σχεδιασμός τουριστικής πολιτικής.....	6.
Ανάπτυξη τουριστικών προορισμών.....	8.
Θέλητρα-Γνωρίσματα ενός τουριστικού προορισμού.....	10.
Στοιχεία που περιλαμβάνονται στο σχεδιασμό ανάπτυξης.....	13.
Ανάλυση αγοράς.....	16.
Αξιολόγηση των υφισταμένων πόρων.....	16.
Κύρια θέλητρα.....	17.
Δευτερεύοντα θέλητρα.....	21.
Κοινωνικές επιπτώσεις	24.
Βασικό επιχειρηματικό σχέδιο (Master Plan).....	24.
Παράγοντες που επηρεάζουν την αιφορικότητα ενός προορισμού.....	26.
Κλίσεις και προσωπικότητα τουριστών.....	27.
Στάδια ανάπτυξης προορισμών.....	30.
Στοιχεία για την ελληνική ανάπτυξη.....	36.
Στατιστικά στοιχεία για την τουριστική κίνηση στην Ελλάδα.....	42.
Τουριστική ανάπτυξη.....	43.
Επιχορηγήσεις για την ανάπτυξη.....	45.
Μέση ετήσια πληρότητα για τα τουριστικά καταλύματα κατά νόμο.....	56.
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα.....	59.
Αφίξεις ταξιδιωτών κατά μέσο μεταφοράς και ανά μήνα.....	60.

Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών από το εξωτερικό κατά υπηκοότητα και μέσο ταξιδιού.....	63.
Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά υπηκοότητα και αριθμός περιηγητών κατά ομάδες περίπλου.....	65.
Αφίξεις ξένων τουριστών κατά μέσο ταξιδιού, σταθμό εισόδου και ομάδες περίπλου.....	67.
Επιπτώσεις του τουρισμού στους προορισμούς.....	69.
Οικονομικές επιπτώσεις.....	70.
Άμεσες και δευτερογενείς επιπτώσεις.....	71.
Τουριστικός πολλαπλασιαστής.....	73.
Αλλαγές τιμών.....	74.
Οικονομική αστάθεια.....	74.
Κοινωνικές επιπτώσεις.....	75.
Πολιτιστικές επιπτώσεις.....	81.
Πολιτιστική σύγκρουση.....	82.
Πολιτιστική ερμηνεία.....	83.
Τουριστικό καταστατικό δικαιωμάτων στον τουρισμό και τουριστικός κώδικας.....	84.
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις.....	86.
Φυσικό περιβάλλον.....	87.
Ανθρωπογενές περιβάλλον.....	88.
Αειφορικός τουρισμός.....	89.
Κόστος-οφέλη τουριστικής ανάπτυξης.....	90.
Ωφέλειες.....	93.
Επίλογος.....	94.
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ '98.....	96.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την εμφάνιση του μαζικού τουρισμού, η ανάγκη για οργανωμένο σχεδιασμό της ανάπτυξης των τουριστικών προορισμών έγινε έντονα προφανής.

Κατά το παρελθόν, ο τουριστικός σχεδιασμός (tourism planning) με οποία μορφή κι αν είχε τότε, θεωρούνταν υπόθεση του ιδιωτικού τομέα. Η κυβερνητική ανάμιξη που απαιτούνταν είναι προφανές ότι ήταν ελάχιστη ιδιαίτερα στις χώρες με ελεύθερο οικονομικό σύστημα. Τα χρόνια εκείνα επικρατούσε μια κοινή λανθασμένη άποψη ότι ο τουριστικός προγραμματισμός σήμαινε μόνο την ανέγερση κάποιων ξενοδοχείων, το "άνοιγμα" των συνόρων , την οργάνωση μιας διαφημιστικής εκστρατείας για την προώθηση των πωλήσεων τους και τέλος την καταμέτρηση των εισπράξεων όπως αυτή προέκυπτε από της τουριστικές δραστηριότητες. Σήμερα όμως, οι τουριστικοί προορισμοί μέσα από τη εμπειρία τους, κυρίως τα τελευταία τριάντα χρόνια, έμαθαν ότι η άποψη αυτή είναι λανθασμένη και στην καλύτερη περίπτωση μια τυχαία, πρόχειρη και εφήμερη μέθοδος τουριστικής ανάπτυξης.

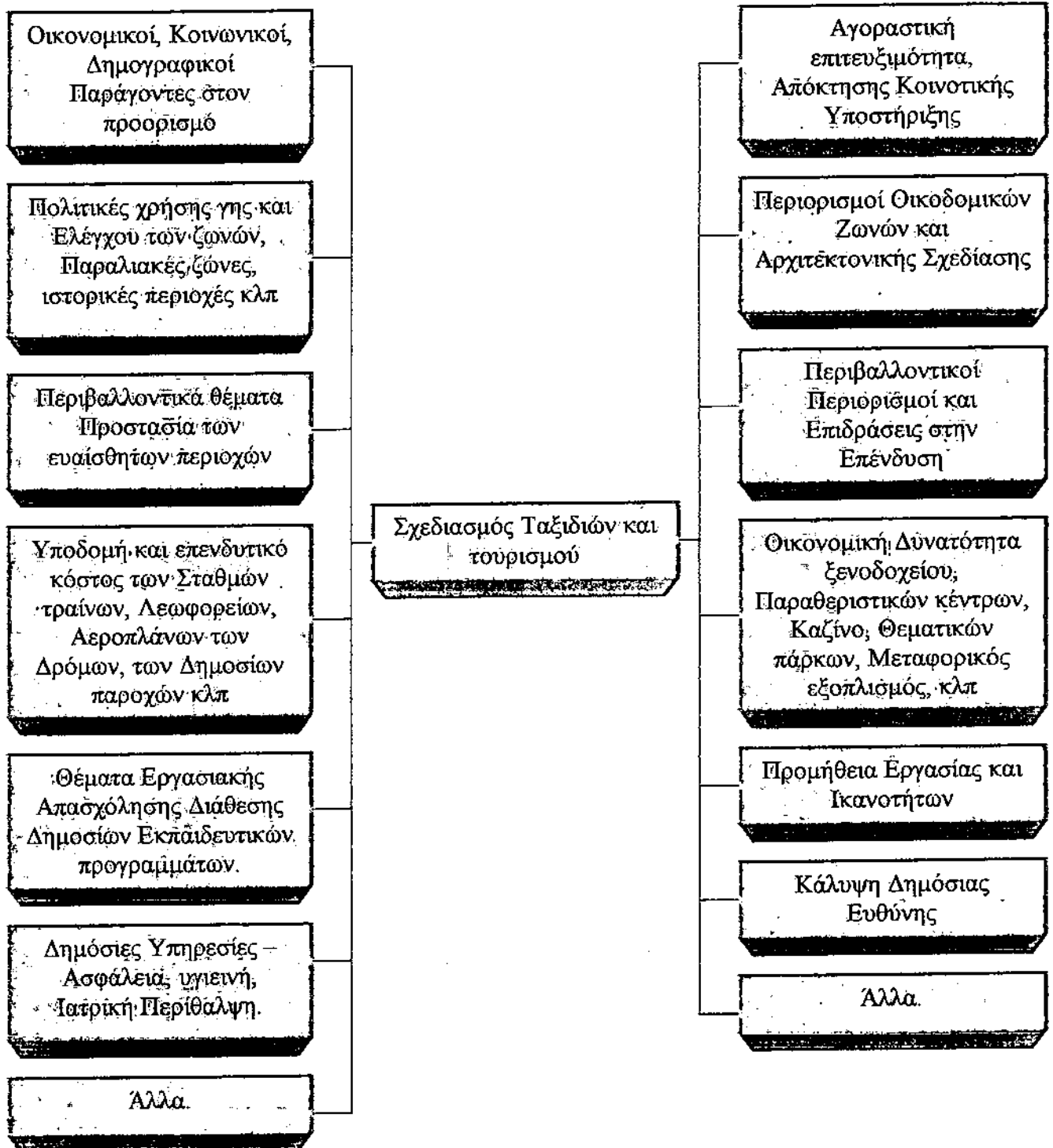
Ως ένας από τους κυριότερους κλάδους της οικονομίας πολλών αναπτυσσόμενων χωρών συμπεριλαμβανομένου και της χώρας μας, ο τουρισμός ασκεί μια εκτεταμένη επιρροή στην οικονομία, την κοινωνική δομή και το περιβάλλον μιας περιοχής. Οι αναπτυσσόμενες κοινωνίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν τον τουρισμό ως ένα μέσο οικονομικής ανάπτυξης, βρίσκονται σε δύσκολη θέση, εξαιτίας των περιορισμένων πόρων και των πολιτιστικών αναστολών. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, υπό αυτές τις συνθήκες, διαταράσσονται οι ευαίσθητες ισορροπίες ανάμεσα στις οικονομικές, τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές δυνάμεις. Για το λόγο αυτό, πολλές κυβερνήσεις βλέπουν τον τουρισμό μέσα από μια καθολική άποψη συμμετέχοντας πιο ενεργά στην ανάπτυξη και τον σχεδιασμό. Εκτός από την ανησυχία τους για τις ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες του τουρισμού στους κατοίκους και την πιθανή καταστροφή του περιβάλλοντος, οι κυβερνήσεις ασχολούνται με το τεράστιο κόστος της υποδομής και των δημόσιων υπηρεσιών, που θα έπρεπε να προσφερθούν. Κατά τον τουριστικό σχεδιασμό

υπάρχουν πολλές πλευρές και πολλά προβλήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Η ανάπτυξη των προορισμών έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων και έντονων συγκρούσεων σε συνεδριάσεις τουριστικών ενώσεων. Η ανησυχία για το θέμα αυτό πηγάζει από το γεγονός ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι πολλές φορές μη αναστρέψιμες. Οι χώρες – προορισμοί υποδοχής τουριστών έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την επιτυχία κάθε προορισμού. Αν αναπτυχθεί σωστά ο εκάστοτε προορισμός θα είναι περιβαντολλογικά διατηρήσιμος και οικονομικά βιώσιμος προσφέροντας προοπτικές εξέλιξης στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία. Στην αντίθετη περίπτωση η βιωσιμότητα του προορισμού θα είναι σύντομη, με καταμέτρηση απωλειών για όλους τους εμπλεκόμενους, περισσότερο όμως για την ίδια την κοινότητα της οποίας η γη και το περιβάλλον θα έχουν πληγεί ανεπανόρθωτα.

Ο όρος "ανάπτυξη" προορισμού μπορεί να εφαρμοστεί ευρέως ή και συγκεκριμένα αφού ο όρος "προορισμός" μπορεί να σημαίνει μια ολόκληρη χώρα, μια περιφέρεια, μια ομάδα τουριστικών μονάδων ή και ένα μόνο τουριστικό κέντρο. Όταν λοιπόν αναφερόμαστε σε ανάπτυξη προορισμού εννοούμε όλες τις συντονισμένες ενέργειες που θα βοηθήσουν στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό της χώρας αυτής έναντι άλλων χωρών της τουριστικής αγοράς και θα επιφέρουν οικονομικά οφέλη στην περιφέρεια.

Ορισμένες πλευρές του τουριστικού σχεδιασμού

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο ρόλος των εθνικών τουριστικών οργανισμών κατά το παρελθόν ήταν περιορισμένος στις δραστηριότητες προώθησης και μάρκετινγκ. Αυτό άλλαξε σταδιακά, δίνοντας στους οργανισμούς τουρισμού ευρύτερες ευθύνες τουριστικού προγραμματισμού, ειδικά στις χώρες που αναπτύσσουν οργανωμένους παραθεριστικούς τόπους. Η Νότια Κορέα μας προσφέρει ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα. Κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η κυβέρνηση της Νότιας Κορέας σχεδίασε και ανέπτυξε την περιοχή της λίμνης Bomun στο Kyongju – ένα πολιτιστικό και θρησκευτικό κέντρο για τη χώρα - που βρίσκεται σε απόσταση περίπου 5 ωρών από τη Σεούλ με λεωφορείο ή τρένο. Μέσω του οργανισμού τουρισμού της χώρας, η κυβέρνηση αποφάσισε να αναπτύξει την περιοχή αυτή ως τουριστικό προορισμό σε συνεργασία με ντόπιους και ξένους επενδυτές. Έτσι κατασκευάστηκε μια τεχνητή λίμνη και τριγύρω ξενοδοχεία συνολικής δυναμικότητας 3000 δωματίων. Γύρω από την περιοχή αυτή δημιουργήθηκε μια ξενοδοχειακή σχολή για την εκπαίδευση των υπάλληλων, ένα συνεδριακό κέντρο, ένα γήπεδο του γκολφ 18 οπών, ένα εμπορικό κέντρο, ένα κέντρο για κυνηγούς, ένα πάρκο για τα παιδιά, ειδικοί χώροι για ψάρεμα και άλλες παροχές. Για την προώθηση της περιοχής, η κυβέρνηση πρόσφερε το απαραίτητο κεφάλαιο για την διεξαγωγή αρχαιολογικών ανασκαφών στους τύμβους που υπήρχαν στην γύρω περιοχή, με σκοπό τη δημιουργία ενός αρχαιολογικού πάρκου. Οι ναοί και το μουσείο ανακαινίστηκαν. Η κυβέρνηση βελτίωσε επίσης το σιδηροδρομικό και το οδικό δίκτυο, που εξυπηρετούσαν την περιοχή αυτή.

Το παράδειγμα του Kyongju είναι ανάλογο με τις τουριστικές προσπάθειες πολλών περιοχών του κόσμου όπως του Cancun του Μεξικού, του Phuket της Ταϊλάνδης, της Nusa Dua της Ινδονησίας ή το Roussillon-Lanquedoc της Μεσογειακής Γαλλίας. Στις περιοχές αυτές η κυβέρνηση συμμετείχε ή πρωτοστάτησε στον τουριστικό σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την εκπαίδευση, το μάρκετινγκ και την προβολή. Βέβαια σε μια ιδανική περίπτωση, ο τουριστικός σχεδιασμός θα πρέπει να αποτελεί μια κοινή λειτουργία των

διάφορων επιπέδων της κυβέρνησης και των κοινοτήτων, με επαρκή συμμετοχή και συμβουλές από τον ιδανικό τομέα.

Παράλληλα με τις επενδύσεις κατά το σχεδιασμό της τουριστικής πολιτικής, είναι απαραίτητο να υπάρχουν οι κατευθύνσεις ως προς την έκταση και την ποιότητα της μελλοντικής τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή, μέσα από την καθιέρωση μιας σταθερής πολιτικής.

Η πιο πρόσφατη εκδοχή τουριστικού σχεδιασμού ασχολείται με ειδικά θέματα που αφορούν τη σύγχρονη τουριστική βιομηχανία και συγκεκριμένα:

1. Ανάπτυξη.

- Προηγούμενες, τρέχουσες και μελλοντικές τάσεις.
- Θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στην κοινότητα.
- Καθορισμός και προσδιορισμός του βέλτιστου αναπτυξιακού ρυθμού.

2. Φυσική ανάπτυξη.

- Ποιότητα και ποικιλία προϊόντος.
- Σχεδιασμός της εκμεταλλεύσεις της γης.
- Επάρκεια υποδομής.
- Χρήση των υπηρεσιών δημόσιας ωφέλειας από τους επισκέπτες .

3. Περιβαλλοντικοί πόροι και πολιτιστική κληρονομιά.

- Ανταγωνισμός μεταξύ των επισκεπτών και των κατοίκων για τους περιορισμένους υπαίθριους πόρους ψυχαγωγίας .
- Διατήρηση, προστασία και παρουσίαση των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων.
- Διατήρηση ενός καθαρού περιβάλλοντος.

4. Σχέσεις κοινότητας, επισκεπτών και βιομηχανίας.

- Στάση κατοίκων έναντι της τουριστικής βιομηχανίας.

- Κατανόηση και σεβασμός από την πλευρά των τουριστών προς την τοπική κοινωνία .
- Ασφάλεια και ευημερία των επισκεπτών .
- Υποστήριξη της κοινότητας από τον τουριστικό κλάδο .

5. Απασχόληση και επαγγελματική εξέλιξη.

- Προσφορά εργασίας.
- Εκπαίδευση και επιμόρφωση για τις νέες θέσεις εργασίας .
- Ευκαιρίες και εκπαίδευση για προαγωγές .

6. Μάρκετινγκ.

- Αυξανόμενος ανταγωνισμός.
- Διαφοροποίηση αγορών .
- Ερευνά αγοράς .
- Ισορροπη ανάπτυξη.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

Ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και το μάρκετινγκ ενός προορισμού προϋποθέτει τη στενή συνεργασία των κυβερνητικών υπεύθυνων, των επενδυτών, των αρχιτεκτόνων, των υπεύθυνων ανάπτυξης και των οικονομικών αναλυτών. Απαιτεί επίσης οικονομολόγους κοινωνιολόγους, αρχαιολόγους και άλλους επιστήμονες ως σύμβουλους εξαιτίας της σύγχρονης φύσης και των τεχνικών στοιχείων της ανάπτυξης των προορισμών.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο τουριστικός κλάδος, τουριστικός προορισμός είναι ένα συγκεκριμένο μέρος που επιλέγουν οι ταξιδιώτες και στο οποίο διαμένουν για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Δεν πρόκειται για ενδιάμεσους σταθμούς (transit) από τους οποίους διέρχονται οι ταξιδιώτες καθ' οδόν προς τον τελικό προορισμό. Οι άνθρωποι θα επιλέξουν τον δεδομένο προορισμό που θα επισκεφθούν, βάσει των προτιμήσεων τους και του σκοπού του ταξιδιού, που μπορεί να είναι διακοπές, η εργασία, η

επίσκεψη φίλων ή τα αξιοθέατα. Στο μυαλό των ταξιδιωτών προορισμός μπορεί να είναι μια περιοχή τόσο μεγάλη όσο μια ήπειρος ή τόσο μικρή όσο ένα χωριό.

Οι προορισμοί ταξινομούνται σε δυο τύπους. Ο πρώτος τύπος είναι ο ανεξάρτητος, αυτοτελής τουριστικός προορισμός που έχει αναπτυχθεί με κύριο οικονομικό σκοπό τον τουρισμό, προσφέροντας όλες τις υπηρεσίες και τις παροχές που είναι απαραίτητες σε έναν επισκέπτη μέσα σε αυτόν. Ο άλλος τύπος είναι ένας προορισμός που, αν και προσελκύει τουρίστες, ο τουρισμός αποτελεί μόνο ένα μέρος της δραστηριότητας του. Η Disney World είναι ένα παράδειγμα ανεξάρτητου τουριστικού κέντρου, με δραστηριότητες για τον ελεύθερο χρόνο και την ψυχαγωγία, με θεάματα, εστιατόρια, ξενοδοχεία, καταστήματα και λοιπές εγκαταστάσεις. Πολλοί άνθρωποι θεωρούν προορισμό την Disney World και όχι την πόλη του Ορλάντο, όπου βρίσκεται. Όμως κάποιοι άλλοι προορισμοί δεν αναπτύχθηκαν με σκοπό την προσέλκυση τουριστών. Ορισμένα πολιτιστικά αξιοθέατα αποτελούν απομεινάρια πολιτισμών μιας παλαιότερης εποχής. Για παράδειγμα η ακρόπολη των Αθηνών ή ο λευκός πύργος στην Θεσσαλονίκη που χτίστηκαν κάποτε για λειτουργικούς σκοπούς, αποτελούν σήμερα απίστευτα μνημεία τουριστικής αξίας. Αυτού του είδους τα αξιοθέατα δεν μπορούν να ανηγαφούν, αφού η αξία τους έγκειται στο ανθρώπινο ενδιαφέρον για την κουλτούρα, την ιστορία, την τέχνη και την αρχιτεκτονική μιας διαφορετικής εποχής και ενός άλλου μέρους. Η χώρα μας σήμερα προσελκύει ετησίως χιλιάδες τουρίστες ιδιαίτερα την θερινή περίοδο κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του αρχαιολογικού θησαυρού που διαθέτει. Σε κάθε περίπτωση όμως, οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και οι λοιπές εγκαταστάσεις της χώρας μας θα πρέπει να είναι επαρκείς ώστε να καλύψουν τις ποικίλες ανάγκες των επισκεπτών. Θα πρέπει να υπάρχουν ή να αναπτυχθούν επαρκείς υπηρεσίες μεταφορών, εσπαστορίων και καταλυμάτων, καθώς επίσης και βοηθητικές υπηρεσίες όπως η αναψυχή, η ψυχαγωγία, τα εμπορικά κέντρα. Επίσης απαιτούνται και υπηρεσίες όπως είναι η υγεία, η ασφάλεια και η καθαριότητα. Το πιο σημαντικό βέβαια, είναι ο προορισμός να διαθέτει ορισμένα θέλγητρα που θα προσελκύσουν το τουριστικό κοινό και η Ελλάδα σαφώς δεν υστερεί σε αυτό.

ΘΕΛΓΗΤΡΑ ΚΑΙ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Τα θέλγητρα και τα γνωρίσματα ενός προορισμού είναι σημαντικά, σε σχέση με τις ευκαιρίες επίσκεψης των αξιοθέατων αναψυχής, των αθλημάτων, των αγορών και των συσκέψεων ή συνεδρίων. Η ποιότητα των προσφερομένων αξιοθέατων σε ένα δεδομένο προορισμό θα επηρεάσει τις ταξιδιωτικές αυτές αποφάσεις και ειδικά για ταξίδια προαιρετικού χαρακτήρα.

Ο ίδιος προορισμός μπορεί να προσφέρει διαφορετικά στοιχεία σε κάθε άνθρωπο. Ας φανταστούμε δυο άγνωστους μεταξύ τους ανθρώπους, που καταφθάνουν αεροπορικώς στην Ελλάδα, μένουν εδώ μια εβδομάδα και επιστρέφουν στον ίδιο χρόνο. Για στατιστικούς λόγους και οι δυο θεωρούνται τουρίστες με παρόμοιους χρόνους διαμονής. Ο ένας επισκέπτεται τη χώρα για μια εβδομάδα καλοπέρασης σε κάποιο ελληνικό νησί. Το άτομο αυτό μένει σε ένα ξενοδοχείο πέντε αστέρων, επισκέπτεται τα αξιοθέατα και προσπαθεί να ζήσει σε μια εβδομάδα όλες τις απολαύσεις που μπορεί να του προσφέρει το νησί. Ο δεύτερος ταξιδιώτης μπορεί να μην ενδιαφέρεται να γνωρίσει την Ελλάδα ή να ζήσει τις απολαύσεις της, και να περάσει την εβδομάδα του σε ένα μοναστήρι απομονωμένος ίσως κάπου στο Άγιο Όρος στην Χαλκιδική, με προσευχές μακριά από τα καθημερινά προβλήματα. Στην περίπτωση του πρώτου επισκέπτη ο σκοπός του ταξιδιού ήταν η απόλαυση της Ελλάδας. Ο δεύτερος ταξιδιώτης, αντίθετα, επισκέφτηκε την χώρα μας για θρησκευτικούς λόγους και όχι για την χώρα αυτή καθ' αυτή. Η σύνθεση της καταναλωτικής δαπάνης τους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, θα είναι τόσο διαφορετικοί όσο και οι λόγοι που επισκέφθηκαν την Ελλάδα.

Στον Ελλαδικό χώρο υπάρχουν πολλοί προορισμοί, που διαθέτουν πολυάριθμα θέλγητρα, τα οποία απευθύνονται σε ένα ευρύ τμήμα της αγοράς. Ένας τρόπος ταξινόμησης των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και θέλγητρων ενός προορισμού είναι οι εξής :

1. **Φυσικοί πόροι**, όπως το κλίμα, οι παράλιες και τα βουνά.

2. **Πολιτιστικοί πόροι**, όπως τα ιστορικά μνημεία, τα μουσεία, τα θέατρα και οι ίδιοι οι άνθρωποι.

3. **Συνεδριακές εγκαταστάσεις**, που αντιπροσωπεύουν μεγάλες δημόσιες επενδύσεις για την προσέλκυση επαγγελματιών τουριστών σε τουριστικά κέντρα ή μεγάλες πόλεις.

4. **Εγκαταστάσεις αναψυχής**, όπως θεματικά πάρκα, πίστες για σκι και μαρίνες.

5. **Εκδηλώσεις**, όπως το καρναβάλι της Πάτρας, οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004, η έκθεση στην Θεσσαλονίκη, τα μουσικά φεστιβάλ, κ.α.

6. **Συγκεκριμένες δραστηριότητες** όπως τυχερά παιχνίδια στο καζίνο Λουτρακίου, τα ψώνια στην Ερμού στην Αθήνα, κ.α.

7. **Ψυχολογική έλξη** για περιπέτεια, ρομαντισμό ή απομόνωση.

Τα τελευταία χρόνια οργανώθηκαν πολυάριθμες έρευνες από διαφορετικές ενώσεις εμπορικών ταξιδιών, οργανισμούς τουρισμού και επιστήμονες του τουρισμού, για την καταμέτρηση των σημαντικότερων στοιχείων, βάσει των οποίων οι τουρίστες επιλέγουν έναν συγκεκριμένο προορισμό. Με μια μικρή διαφοροποίηση ανάμεσα στις έρευνες, ο κατάλογος των σημαντικότερων στοιχείων έχει ως εξής :

- Καιρός
- Ομορφιά τοπίου
- Φιλική συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων

- Κατάλληλα καταλύματα
- Ενδιαφέρουσα κουλτούρα και τρόπος ζωής
- Λογικές τιμές
- Ασφάλεια και σιγουριά
- Ευνοϊκές τιμές συναλλάγματος

Τα στοιχεία αυτά μπορεί να λάβουν διαφορετικές θέσεις στην κλίμακα αξιολόγησης των γνωρισμάτων που επηρεάζουν κάθε τμήμα της αγοράς στο να επιλέξει έναν συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό. Για παράδειγμα η επιλογή των Γερμανών – του πιο ταξιδεμένου λαού της Ευρώπης – επηρεάζεται από το κλίμα και την φύση. Η αγαπημένη τους επιλογή είναι τα ταξίδια αναψυχής σε περιοχές με παράλιες και ήλιο, γι' αυτό η Ελλάδα είναι στις πρώτες επιλογές τους. Το 30 – 37% των Γερμανών επιλέγουν αυτού του είδους τις εμπειρίες και αναζητούν τους προορισμούς εκείνους που θα τους τις προσφέρουν.

Τα πέντε πρώτα δημοφιλέστερα γνωρίσματα τουριστικών προορισμών για τους Ιάπωνες ταξιδιώτες – τη μεγαλύτερη εξερχόμενη τουριστική αγορά της περιοχής του Ασιατικού Ειρηνικού – σύμφωνα με ερευνά του Γιαπωνέζικου Ιδρύματος Ταξιδιωτικών Γραφείων για τη δεκαετία του ενενήντα είναι: 1. τουριστικό κέντρο

2. η ασφάλεια
3. η ομορφιά τοπίου
4. η χάρη μιας πόλης
5. η κουλτούρα

Ο τουρισμός ως προϊόν, έχει οριστεί ως « ένα κράμα τριών βασικών στοιχείων: τα θέλγητρα ενός προορισμού, οι παροχές στον προορισμό και οι εύκολη πρόσβαση σε αυτόν ». Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη ενός προορισμού ασχολούνται, κατά έναν μεγάλο βαθμό με τους φυσικούς πόρους ή τα συνθετικά στοιχεία του τουριστικού προϊόντος. Ανάλογης σημασίας είναι και η ανάλυση των πιθανών τουριστών, το κόστος της ανάπτυξης, η πολιτική τιμολόγησης, οι ανταγωνιστικοί προορισμοί και αλλά οικονομικά στοιχεία που θα

καθορίσουν την σκοπιμότητα της ανάπτυξης. Τα στοιχεία όμως που έχουν πρωταρχική σημασία στην ανάπτυξη ενός προορισμού και εμφανίστηκαν πρόσφατα, είναι τα περιβαντολλογικά, τα πολιτιστικά και τα κοινωνικά.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Υπάρχουν πολλά στοιχεία που είναι σημαντικά στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού. Σχετίζονται με θέματα σχετικά με την μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του προορισμού, το κόστος και τα οφέλη των επενδύσεων, τις απαιτήσεις σε ανθρώπινο και κεφαλαιουχικό δυναμικό, την επάρκεια της υπάρχουσας υποδομής, των αναγκών επέκτασης και τις πιθανές επιπτώσεις της ανάπτυξης. Ο κατάλογος περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία :

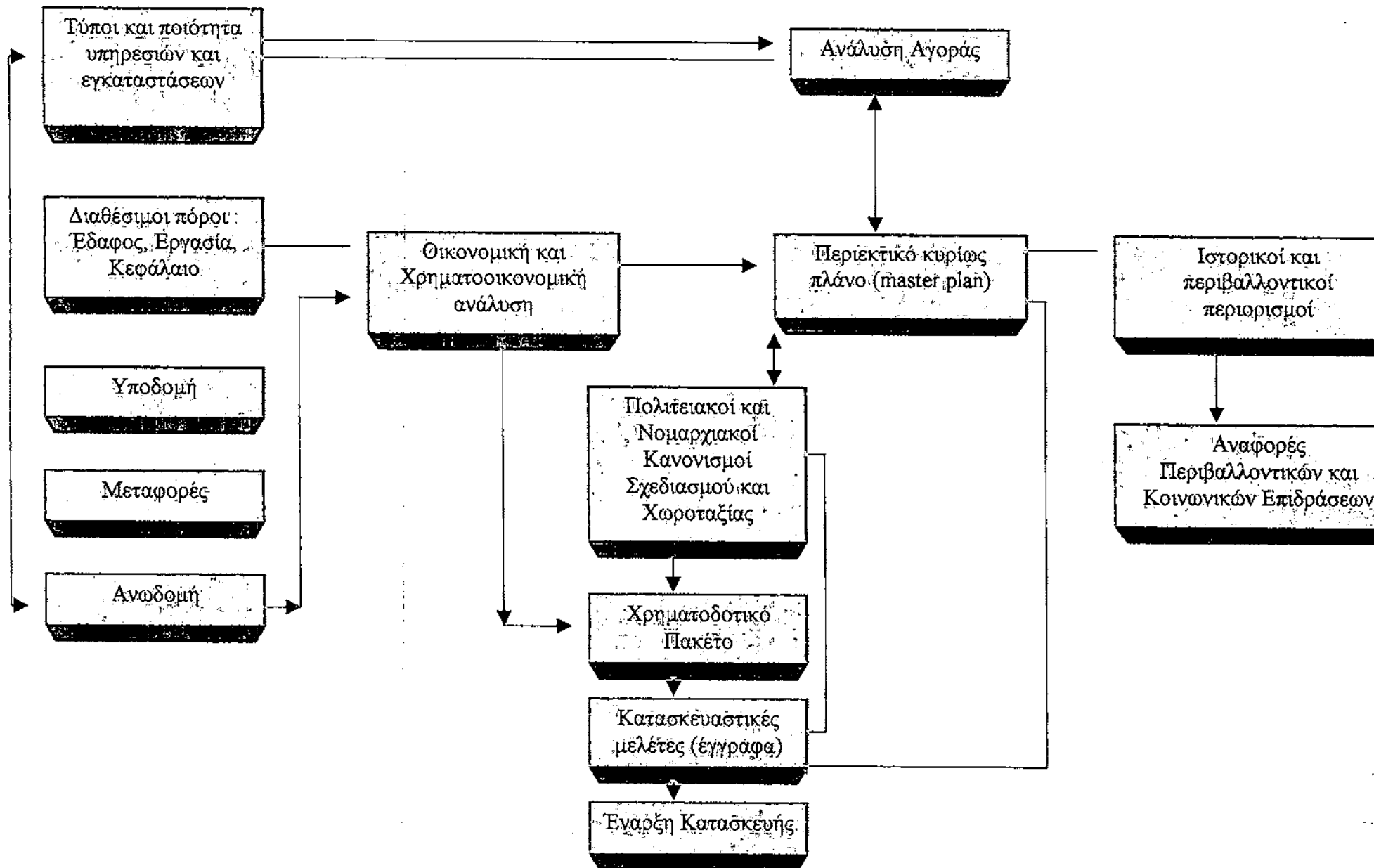
- Περιβάλλον τουρισμού
 - Θέση και εγγύτητα στις αγορές
 - Φυσικό περιβάλλον
 - Ιστορικές υποδομές
 - Κυβερνητική υποστήριξη
 - Τοπική κοινοτική υποστήριξη

- Ανάλυση αγοράς
- Εκτίμηση των ήδη υπαρχόντων και των απαιτούμενων πόρων
 - Ιστορικά μνημεία
 - Γραφικά τοπία και δασικές ζώνες
 - Τουριστικά αξιοθέατα
 - Ψυχαγωγικές δραστηριότητες
 - Τοπική κουλτούρα
 - Τέχνες και είδη λαϊκής τέχνης

- Προσφορά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- Υποδομή και ανωδομή
- Μεταφορική πρόσβαση από θάλασσα, αέρα και έδαφος
- Μεταφορικά συστήματα
- Υπηρεσίες υποστήριξης
- Αφορολόγητες αγορές
- Καταλύματα επισκεπτών
- Μάρκετινγκ και προβολή
- Οικονομικές και χρηματικές αναλύσεις
- Επενδυτικές απαιτήσεις
- Περιβαντολογικές επιπτώσεις
- Κοινωνικές επιπτώσεις

Αλλά στοιχεία, όπως πολιτειακός και τοπικός σχεδιασμός, οι πολεοδομικοί κανονισμοί, τα χρηματικά πακέτα για προορισμούς και τουριστικά κέντρα και τα χρονοδιαγράμματα των κατασκευών, καλύπτονται συνήθως από ένα περιεκτικό (αναλυτικό) επιχειρησιακό σχέδιο (comprehensive master plan).

Στοιχεία που εμπλέκονται στην ανάπτυξη ενός προορισμού

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

Η ανάλυση αγοράς προϋποθέτει την προσεκτική μελέτη των παρελθουσών και τωρινών τάσεων, του προφίλ των ταξιδιωτών, των ταξιδιωτικών προτιμήσεων και συνηθειών, της τοποθέτησης των τουριστικών προϊόντων στην αγορά και την εικόνα του προορισμού. Δεν απαιτείται και φυσικά δεν αρκεί να γνωρίζουμε μόνο τις παλαιότερες και τωρινές τάσεις, αλλά και να μπορούμε να προβλέψουμε τις μελλοντικές. Απαραίτητο είναι επίσης να γνωρίζουμε για τον σχεδιασμό, τον προϋπολογισμό και το μάρκετινγκ. Στο μάρκετινγκ, η διαδικασία αυτή ονομάζεται **ανάλυση τάσεων (trend analysis)**. Η ανάλυση των τάσεων είναι χρήσιμη όχι μόνο για την ανάπτυξη μιας στρατηγικής που θα ανταποκριθεί στις ανάγκες των διαφορετικών τμημάτων της αγοράς καθώς και για την προώθηση του βέλτιστου μίγματος επισκεπτών, αλλά και για τον σχεδιασμό των μελλοντικών κεφαλαιουχικών βελτιώσεων που θα απαιτηθούν καθώς η προσέλευση τουριστών στον προορισμό θα αυξάνει χρόνο με το χρόνο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ο καθορισμός των στοιχείων που μια κοινότητα διαθέτει ή που μπορεί να αναπτύξει, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στον προσδιορισμό του τύπου των βελτιώσεων, που θα επιδιωχθούν. Οι υπεύθυνοι τουριστικού προγραμματισμού θα το περιέγραφαν ως μια **απογραφή των τουριστικών "περιουσιακών στοιχείων"** της κοινότητας. Ο κατάλογος αυτός θα παρουσιάζει και θα αξιολογεί όλα τα υπάρχοντα τουριστικά θέλγητρα. Με τον όρο θέλγητρα εννοούμε οτιδήποτε μπορεί να προσελκύσει τουρίστες. Τα θέλγητρα μπορούν να ταξινομηθούν μέσα στην απογραφή αυτή ως **κύρια (core attractions)** ή **δευτερεύοντα θέλγητρα υποστήριξης**

(supporting attractions). Τα πρώτα αντιπροσωπεύουν τα βασικά στοιχεία ή χαρακτηριστικά μιας κοινότητας και διαμορφώνουν το βασικό θέμα του προορισμού. Μπορεί να είναι φυσικά στοιχεία ή ανθρωπογενή, όπως ιστορικά ή πολιτιστικά οικοδομήματα ή εκδηλώσεις ψυχαγωγίας και θεάματος. Τα δευτερεύοντα θέλγητρα αντιπροσωπεύουν τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες, που καλύπτουν τις ανάγκες των επισκεπτών όπως καταλύματα, εστιατόρια, τοπικές μεταφορές, αγορές, ξένο συνάλλαγμα και πολλά άλλα.

ΚΥΡΙΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ

Η επιτυχία ενός προορισμού δεν εξαρτάται μόνο από τη δύναμη που διαθέτει για να προσελκύσει τους τουρίστες, αλλά και από τη δυνατότητα του να τους διατηρεί. Αυτό σημαίνει ότι κάθε προορισμός θα πρέπει να έχει αρκετά στοιχεία, που θα προσελκύουν μια ευρεία αγορά. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κύριοι πόλοι έλξης είναι φυσικά θέλγητρα. Σε άλλες περιπτώσεις, το κύριο θέλγητρο μπορεί να είναι ανθρωπογενές όπως μνημεία. Αλλά είναι πολιτιστικά και αλλά ψυχαγωγικού χαρακτήρα όπως το καζίνο Λουτρακίου ή της Πάρνηθας. Όμως ο σχεδιασμός ενός προορισμού δεν μπορεί να λαμβάνει υπ' όψην του μόνο τα υπάρχοντα θέλγητρα αλλά και την ανάγκη ανάπτυξης νέων, καθώς η αγορά ωριμάζει σταδιακά και εμφανίζονται νέοι αγοραστικοί τομείς. Θέλγητρα όπως οι πίστες για σκι, τα πάρκα, οι λίμνες και οι μαρίνες, τα τοπία ή οι αναστηλώσεις (αποκαταστάσεις) ιστορικών κτιρίων, αποτελούν μεγάλες επενδύσεις, που απαιτούν πολλά χρόνια προηγούμενου σχεδιασμού και διαπραγματεύσεων για τη χρηματοδότηση τους.

ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Η σωστή ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού ενθαρρύνει το συνδυασμό της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής αυτής με τον

τουρισμό. Οι αρχαιολογικοί χώροι, οι τοπικές τέχνες, τα τοπικά φαγητά, οι τελετές, τα έθιμα, οι συνήθειες, η μουσική, ο χορός και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι στοιχεία, που πρέπει να συμπεριληφθούν στον τουριστικό σχεδιασμό, ούτως ώστε ο νέος προορισμός να συμμορφώνεται προς, και να υποστηρίζει τη ντόπια κουλτούρα και όχι να την υποτιμά και τη μειώνει.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Είναι συχνά ευκολότερο να αντιμετωπίζουμε τα φυσικά στοιχεία του τουριστικού σχεδιασμού από το να αναπτύξουμε ένα ειδικευμένο και υψηλής απόδοσης εργατικό δυναμικό. Ο τουρισμός, όντας δραστηριότητα εντάσεως εργασία, απαιτεί ένα μεγάλο όγκο εργατικού προσωπικού. Για κάθε άμεση εργασία ή θέση, που μπορεί να δημιουργηθεί στον τουρισμό, θα προκύψουν άλλες δυο έμμεσες θέσεις εργασίας. Άμεσες θέσεις εργασίας είναι αυτές που δημιουργούνται από τους κύριους προμηθευτές τουριστικών υπηρεσιών, όπως είναι τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, τα αξιοθέατα, οι τουριστικοί πράκτορες, τα μέσα μεταφοράς, κ.τ.λ. έμμεσες θέσεις εργασίας είναι αυτές, που δημιουργούνται από τους δευτερεύοντες προμηθευτές της τουριστικής βιομηχανίας, όπως είναι λόγου χάρη οι διασκεδαστές ή οι σύμβουλοι των τουριστικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με υπολογισμούς, το 70-75% των θέσεων εργασίας που σχετίζονται με τον τουρισμό απαιτούν μόνο τις βασικές, μικρής και μεσαίας εξειδικεύσεις, δεξιότητες και μια καλή επαγγελματική συμπεριφορά έναντι των επισκεπτών και μια καλή επαγγελματική νοοτροπία. Το άλλο 25-30% είναι οι θέσεις υψηλής εξειδίκευσης, που απαιτούν επαγγελματική ή τεχνική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης συνήθως και της καλής γνώσης ξένων γλωσσών.

Για την επιτυχία του τουρισμού, ένας προορισμός θα πρέπει να ιδρύσει κέντρα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης για την δημιουργία μιας συνεχούς ροής ειδικευμένων υπάλληλων στη βιομηχανία. Η ευθύνη της τουριστικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του εργατικού δυναμικού θα πρέπει να

μοιράζεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα. Οι κυβερνήσεις κατά κανόνα, αναλαμβάνουν την υποχρέωση της παροχής γενικής εκπαίδευσης. Στον βαθμό όμως, που η κυβέρνηση ενδιαφέρεται για την απασχόληση των πολιτών της, μπορεί επίσης να προσφέρει προγράμματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης μέσω των δημόσιων ξενοδοχειακών και τουριστικών σχολών. Ο ιδιωτικός τομέας, από την άλλη πλευρά, είναι υπεύθυνος για την πρακτική άσκηση με σκοπό την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους, καθώς επίσης για την ανάπτυξη και καθιέρωση επαγγελματικών προτύπων στο επίπεδο βιομηχανίας.

ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΑΝΩΔΟΜΗ

Ο όρος **υποδομή (Infrastructure)** αναφέρεται σε όλες εκείνες τις μορφές κατασκευών πάνω και κάτω από το έδαφος, που απαιτούνται σε μια κατοικημένη περιοχή για την αποτελεσματική επικοινωνία με τον έξω κόσμο, και ως μια βάση για ανθρώπινες δραστηριότητες μέσα σ' αυτήν. Η υποδομή περιλαμβάνει τους δρόμους, τους σταθμούς μεταφορικών μέσων, τις ηλεκτρικές γραμμές, τα συστήματα αποχέτευσης και ύδρευσης, την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και άλλες συναφείς υπηρεσίες. Η υποδομή προηγείται της **ανωδομής (superstructure)**, που περιλαμβάνει όλες τις εγκαταστάσεις, που κατασκευάζονται για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών όπως είναι τα ξενοδοχεία, τα τουριστικά συγκροτήματα, τα εστιατόρια, τα κέντρα διασκέδασης, οι εγκαταστάσεις αναψυχής, τα καζίνο, τα καταστήματα, κ.α. Η ανωδομή δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς μια καλά σχεδιασμένη και κατασκευασμένη υποδομή. Η έλλειψη μιας επαρκούς υποδομής συνήθως περιορίζει την ανάπτυξη και την πρόοδο των προορισμών. Για παράδειγμα, μια κοινότητα μπορεί να έχει πολύ ενδιαφέροντα τοπία φυσικής ομορφιάς, τα οποία θα είναι τουριστικά αδιάφορα, αν δεν υπάρχουν οι δρόμοι ή τα ανάλογα συστήματα μεταφοράς, που θα φέρουν τους τουρίστες στην συγκεκριμένη

περιοχή, ή αν η υπάρχουσα υποδομή είναι τόσο κακή, που καθιστά την πρόσβαση των τουριστών δύσκολη ή και αδύνατη.

Οι επενδυτές ξενοδοχείων και οι άλλοι προμηθευτές τουριστικών υπηρεσιών, γενικά, δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στο κόστος ανάπτυξης της υποδομής. Αυτό είναι συνήθως ευθύνη του δημόσιου τομέα, ή τουλάχιστον μέρος της κρατικής ευθύνης στα τουριστικά θέρετρα. Για τη δημιουργία της υποδομής τους, οι αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Ελλάδα, μπορούν να λάβουν βοήθεια από διεθνή ιδρύματα, όπως μια περιφερειακή τράπεζα ή την Παγκόσμια τράπεζα, μέσα από άμεσο δανεισμό από βιομηχανικές χώρες. Πράγματι, τα δάνεια ανάπτυξης της υποδομής αποτελούν συνήθως προτεραιότητα των περιφερειακών τραπεζών και της Παγκόσμιας τράπεζας, αφού η υποδομή αποτελεί βασικό στοιχείο τόσο για την γενική οικονομική ανάπτυξη όσο και για την τουριστική.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Οι μεταφορές είναι ένα επίσης σημαντικό στοιχείο του αναπτυξιακού σχεδιασμού. Η μετακίνηση των επιβατών και των αγαθών απαιτεί τη μελέτη των παρουσών και μελλοντικών μεταφορικών αναγκών από τη γη, θάλασσα και αέρα. Με τις πληροφορίες αυτές το κράτος μπορεί να σχεδιάζει την ανάπτυξη και επέκταση των αεροπορικών δρομολογίων, να αξιολογεί τα δίκτυα συγκοινωνιών μεταξύ των τελικών σταθμών (terminals), και των τόπων προορισμού και να εκτιμήσει τις επιπτώσεις τις κυκλοφοριακής συμφόρησης στα κυριότερα τουριστικά αξιοθέατα, ιστορικά μνημεία, πάρκα και παράλιες.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ένας σύγχρονος τουριστικός προορισμός οφείλει να διαθέτει ένα σημαντικό αριθμό συμπληρωματικών υπηρεσιών, δηλαδή άλλων υπηρεσιών υποστήριξης (support services), ορισμένες για λόγους ασφάλειας και σιγουριάς, όπως η αστυνομική και πυροσβεστική προστασία, η υγειονομική μέριμνα και καθαριότητα και κάποιες άλλες για την διευκόλυνση των επισκεπτών, όπως είναι τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, η φροντίδα των παιδιών, τα πλυντήρια, η ταχυδρομική αποστολή αλληλογραφίας και δεμάτων, οι επιδιορθώσεις και πολλά άλλα. Είναι σημαντικό να ληφθεί μέριμνα ώστε αυτές οι υπηρεσίες να μπορούν να προσφερθούν, χωρίς να χειροτερεύσει η εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ

Ένα πρότυπο γενικό πλάνο ανάπτυξης του τουρισμού μπορεί να βοηθήσει την κυβέρνηση στη λήψη αποφάσεων για την ανάπτυξη των δευτερευόντων θέλγητρων, όπως καταλύματα επισκεπτών, συνεδριακές εγκαταστάσεις, κ.λπ, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα και τις προτεραιότητες της κοινότητας. Άμεσα συνδεδεμένα με το πρότυπο πλάνο είναι θέματα όπως, οι πολεοδομικές ζώνες, η μέγιστη επιτρεπτή πυκνότητα και ο έλεγχος του σχεδιασμού των ξενοδοχείων και των συγκροτημάτων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των προστατευομένων και ιστορικών περιοχών. Στις τουριστικές κοινότητες, η ανάπτυξη η ανάπτυξη των δευτερευουσών αυτών θέλγητρων μπορεί να περιλαμβάνει αποφάσεις ανταλλαγής γης ή μετατροπής της χρήσης της γης σε κάτι άλλο. Τέλος οι αποφάσεις για κεφαλαιουχικές αποφάσεις στην υποδομή πρέπει να ληφθούν παράλληλα με τον σχεδιασμό των δευτερευόντων θέλγητρων.

ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Με την ολοκλήρωση της καταγραφής του πλούτου και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του τουριστικού προορισμού, που αποτελούν τα τουριστικά "προϊόντα", που μπορεί να προσφέρει η κοινότητα, το επόμενο βήμα είναι η ανάπτυξη μιας στρατηγικής μάρκετινγκ. Από τη στιγμή που ένας τουριστικός προορισμός δεν μπορεί να αντιπροσωπεύει το ίδιο πράγμα για όλους τους ανθρώπους, ένα σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής μάρκετινγκ είναι η ταύτιση των τουριστικών προϊόντων με τις αντίστοιχες αγορές.

Οι αγορές μπορούν να καθοριστούν με διάφορους τρόπους ανάλογα με τα δημογραφικά ή τα ψυχογραφικά στοιχεία. Όμως το μεγαλύτερο μέρος της προσπάθειας θα πρέπει να εστιαστεί στον προσδιορισμό μερικών από τις αγορές που έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν τον προορισμό και να αγνοηθούν τα λιγότερο υποσχόμενα τμήματα. Είναι πολύ σπάνιο να υπάρχουν τόσοι πολλοί χρηματικοί πόροι, που να επιτρέπουν τη βιαστική και απρογραμματίστη προσέγγιση των αγορών. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται :

- Να αναγνωριστούν οι αγορές – στόχοι.
- Να προσδιοριστούν οι παράγοντες υποκίνησης.
- Να αναπτυχθεί ένα πλάνο μάρκετινγκ με ξεκάθαρους στόχους προβολής.
- Να αναπτυχθεί μια διαφημιστική εκστρατεία καλά εστιασμένη στα τμήματα της αγοράς που στοχεύει η στρατηγική του μάρκετινγκ.
- Να προσδιορισθεί ένας προϋπολογισμός για την εφαρμογή του πλάνου μάρκετινγκ.
- Να αναπτυχθεί ένα σύστημα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του πλάνου μάρκετινγκ και των αποδόσεων από τις επενδύσεις του μάρκετινγκ.

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η χρηματοοικονομική ανάλυση περιλαμβάνει την προσεκτική ανάλυση των οικονομικών και χρηματικών απαιτήσεων των τουριστικών επενδυτικών σχεδίων, συμπεριλαμβάνοντας το κόστος του κεφαλαίου, τη ροή των μετρητών, το ρυθμό της απόσβεσης και της απόδοσης από την επένδυση. Οι πληροφορίες αυτές, μαζί με τα σωστά στοιχεία μάρκετινγκ, συνθέτουν την ουσία μιας **μελέτης σκοπιμότητας (feasibility study)**, που επιτρέπει στους υπεύθυνους να αποφασίσουν, αν θα πρέπει να προχωρήσουν ή όχι στην υλοποίηση του τουριστικού έργου, βάσει της δυνατότητας, που παρουσιάζει για κέρδη και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του στην αγορά.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι προσδιορισμοί θα πρέπει να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να επωφελοούνται από τη φύση και τους φυσικούς πόρους, χωρίς να τους καταστρέφουν. Ο πρωταρχικός στόχος του τουριστικού σχεδιασμού θα πρέπει να είναι η προστασία της φυσικής ομορφιάς μιας περιοχής και η αποφυγή της ληστρικής εκμετάλλευσης, αφού οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι. Υπάρχει άλλωστε και το θέμα της οικολογικής ισορροπίας, που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν. Κάθε περιοχή έχει ένα φυσικό οικοσύστημα, που κατά κάποιον τρόπο θα διαταραχθεί, όταν παρθένα ή αγροτική γη αλλάζει χρήση για τουριστικούς σκοπούς. Η έννοια της **φέρουσας ικανότητας (carrying capacity)**, είναι πολύ σημαντική για την τουριστική ανάπτυξη μέσα στα όρια των περιβαντολλογικών αντοχών. Η φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής ορίζει τα βιοφυσικά όρια και τη δυνατότητα φιλοξενίας ενός δεδομένου αριθμού επισκεπτών, με τη μικρότερη δυνατή καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος. Η φέρουσα ικανότητα στην

οικονομική θεωρία μπορεί επίσης να οριστεί ως μια συμβιβαστική λύση στην χρήση των πόρων, όπου η παραγωγή ή η αξία ενός πόρου μπορεί να εφαρμοστεί για την διατήρηση της παραγωγικότητας ενός άλλου.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οι υπεύθυνοι ανάπτυξης ενός προορισμού, συχνά, παραβλέπουν τις επιδράσεις που έχει η τουριστική ανάπτυξη στους ντόπιους κατοίκους. Οι αρχές ορισμένων αναπτυσσόμενων χωρών πιστεύουν ότι η υπερβολική επαφή των τουριστών με τους κατοίκους μπορεί να προκαλέσει εσωτερικές ταραχές. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους, για τους οποίους πολλά κράτη σχεδιάζουν και αναπτύσσουν περιοχές μακριά από τα πληθυσμιακά κέντρα. Η διοχέτευση των τουριστών μακριά από τα πληθυσμιακά κέντρα είναι και ένας τρόπος αποφυγής του συνωστισμού και της διασποράς των τουριστικών ωφελειών σε μια ευρύτερη περιοχή. Παρόμοια με την έννοια της περιβαντολλογικής φέρουσας ικανότητας, οι μελετητές της τουριστικής συμπεριφοράς πιστεύουν πως κάθε προορισμός έχει και πεπερασμένα όρια **κοινωνικής φέρουσας ικανότητας (social carrying capacity)**. Η κοινωνική φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής – μιας παράλιας για παράδειγμα – να φιλοξενήσει έναν ορισμένο αριθμό χρηστών, πέρα από τον οποίο το μέρος αυτό παύει να είναι ευχάριστο και δεν μπορεί να προσφέρει καμία ευχάριστη εμπειρία καταλήγοντας έτσι στην απώλεια της αγοράς.

ΒΑΣΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ (MASTER PLAN)

Τα τελικά προϊόντα των παραπάνω αναλύσεων συνθέτουν μια σειρά πλάνων και προβολών, που προσφέρουν οδηγίες στους υπεύθυνους λήψεως αποφάσεων για την εκτίμηση των πιθανών αποτελεσμάτων των εναλλακτικών τρόπων δράσης. Από την άποψη των φυσικών πηγών, συντίθεται ένα γενικό πρότυπο πλάνο της περιοχής για την αναγνώριση των προσφερομένων

παροχών, των τουριστικών υπηρεσιών, των απαιτούμενων υποδομών, της κυκλοφοριακής ροής μέσα στην περιοχή και των άλλων φυσικών στοιχείων. Μελέτες του εργατικού δυναμικού προστίθενται στην μελέτη σκοπιμότητας για την αντιμετώπιση των εργατικών, εκπαιδευτικών και κοινοτικών προβλημάτων. Μπορεί επίσης να απαιτηθούν από την τοπική ή την εθνική κυβέρνηση ξεχωριστές αναφορές πάνω σε περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και κοινωνικά θέματα.

Με τη χρήση περίπλοκων προγραμματικών τεχνικών, αναπτύχθηκαν ποσοτικά μοντέλα ηλεκτρονικών υπολογιστών για τη δημιουργία πλάνων ανάπτυξης τουριστικών προορισμών. Ένα τέτοιο μοντέλο προσφέρει απαντήσεις σε τέσσερις διαστάσεις του σχεδιασμού:

1. Ποιοι είναι οι εφικτοί και βέλτιστοι αριθμοί και κατηγορίες τουριστών, που μπορεί και θέλει η οικονομία να εξυπηρετήσει;
2. Ποιοι τύποι και ποιες απόψεις των τουριστικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων είναι απαραίτητες;
3. Ποιες δραστηριότητες και υπηρεσίες μπορούν να αναπτυχθούν και τον πλέον επικερδή τρόπο σε κάθε περιοχή;
4. Ποια θα ήταν η καλύτερη δυνατή εποχιακή κατανομή των διάφορων δραστηριοτήτων μέσα στον χρόνο;

Ο κύριος σκοπός του συγκεκριμένου μοντέλου είναι η μεγιστοποίηση των καθαρών εισπράξεων της χώρας σε συνάλλαγμα από τον τουρισμό. Δεν ασχολείται με άλλα θέματα όπως το περιβάλλον, την κοινωνία ή τον πολιτισμό. Τα στοιχεία αυτά είναι πάντα πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να μετρηθούν ποσοτικά. Είναι όμως μη ρεαλιστικό να στηρίζεται κανείς αποκλειστικά σε ένα ποσοτικό μοντέλο για την ανάπτυξη ενός προορισμού. Η εσωτερική αξία των πόρων όπως μια όμορφη θεά, η ατμόσφαιρα, ο καθαρός αέρας και το πρωτόγνωρο τοπίο, είναι δύσκολο να μετατραπεί σε χρηματική αξία, παρά την αναμφίβολη σημασία τους για την παραγωγικότητα ενός προορισμού.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Μέχρι τώρα εξετάσαμε τον αναπτυξιακό σχεδιασμό ενός τουριστικού προορισμού σε σχέση με τις αποφάσεις πολιτικής, τις ανάγκες της αγοράς, τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της περιοχής, τις απαιτήσεις που υπάρχουν σε οικονομικούς και άλλους πόρους, και την σκοπιμότητα του όλου έργου. Από τη στιγμή που ένας προορισμός θα αρχίσει να αναπτύσσεται, σε κάθε στάδιο θα επανεμφανίζονται διαφοροποιημένες μορφές και τρόποι συμπεριφοράς, στάσεων και επιπέδου ικανοποίησης. Σημαντικό είναι να εξετάσουμε ορισμένους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία ή στην αποτυχία ενός προορισμού.

Σύμφωνα με τον Καρλ Μαρξ "ο τουρισμός εμπεριέχει τους σπόρους της καταστροφής του". Όταν ένας προορισμός γίνεται τόσο δημοφιλής, με έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα, και δεν γίνεται καμία προσπάθεια διατήρησης της ποιότητας, ο προορισμός σταδιακά χάνει την ελκτικότητα του και χειροτερεύει την ίδια στιγμή που νεότεροι και πιο ανταγωνιστικοί προορισμοί εμφανίζονται στην αγορά. Υπάρχουν πολλά πραγματικά παραδείγματα όπου ένας αρχικά δημοφιλής προορισμός χάνει την δημοτικότητα του και τελικά εξαφανίζεται, όταν η ανώτερης κατηγορίας επισκέπτες του φεύγουν και αντικαθίστανται αρχικά από μεσαίου εισοδήματος και τελικά από επισκέπτες περιορισμένων οικονομικών πόρων, που αναστατώνουν την κοινότητα με τον όγκο τους, το θόρυβο και την συμπεριφορά τους. Στο σημείο αυτό η υποστήριξη της ντόπιας κοινωνίας ελαττώνεται, ενώ η οικονομική κρίση αρχίζει να απλώνεται. Παρά τις αλματώδεις εξελίξεις στο χώρο της μηχανικής και των αερομεταφορών που συμβάλλουν στην ταχύτερη ανάπτυξη των νέων τουριστικών περιοχών, αν δεν τονιστούν οι ουσιαστικότερες, ποιοτικές διαστάσεις της τουριστικής εμπειρίας, η επιτυχία των τουριστικών αυτών προορισμών θα Ιανοί εξαιρετικά εφήμερη.

ΚΛΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Μια θεωρία σχετικά με την άνοδο και την πτώση των προορισμών συσχετίζει την δημοτικότητα των τουριστικών περιοχών με τα έμφυτα στοιχεία της προσωπικότητας των ταξιδιωτών. Ο δημιουργός της θεωρίας αυτής είναι ο Stanley Plog, που θεώρησε ότι οι ταξιδιώτες μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με τον τύπο της προσωπικότητας τους, σε μια κλίμακα προσωπικότητας όπου το ένα άκρο καταλαμβάνουν οι **ψυχοκεντρικοί (psychocentrics)** και το άλλο οι **αλλοκεντρικοί (allocentrics)**.

Τα άτομα με ψυχοκεντρική προσωπικότητα έχουν ισχυρή την ανάγκη της συνοχής, της συνέπειας και του γνώριμου και δοκιμασμένου στοιχείου στη ζωή τους. Όταν ταξιδεύουν, προτιμούν να επισκέπτονται "ασφαλείς" προορισμούς. Στην πλειοψηφία τους απορρίπτουν τους ξένους γι' αυτούς προορισμούς. Οι ψυχοκεντρικοί ταξινομούνται ως άνθρωποι που υποπτεύονται οτιδήποτε τους είναι άγνωστο. Στα ταξίδια τους δεν πρόκειται να πειραματιστούν με μη γνώριμης ποιότητας καταλύματα, γεύσεις ή διασκέδαση. Αναζητούν εμπειρίες που δεν θα τους προκαλέσουν ένα προσωπικό άγχος, ούτε θα τους φέρουν σε επαφή με άγνωστες καταστάσεις.

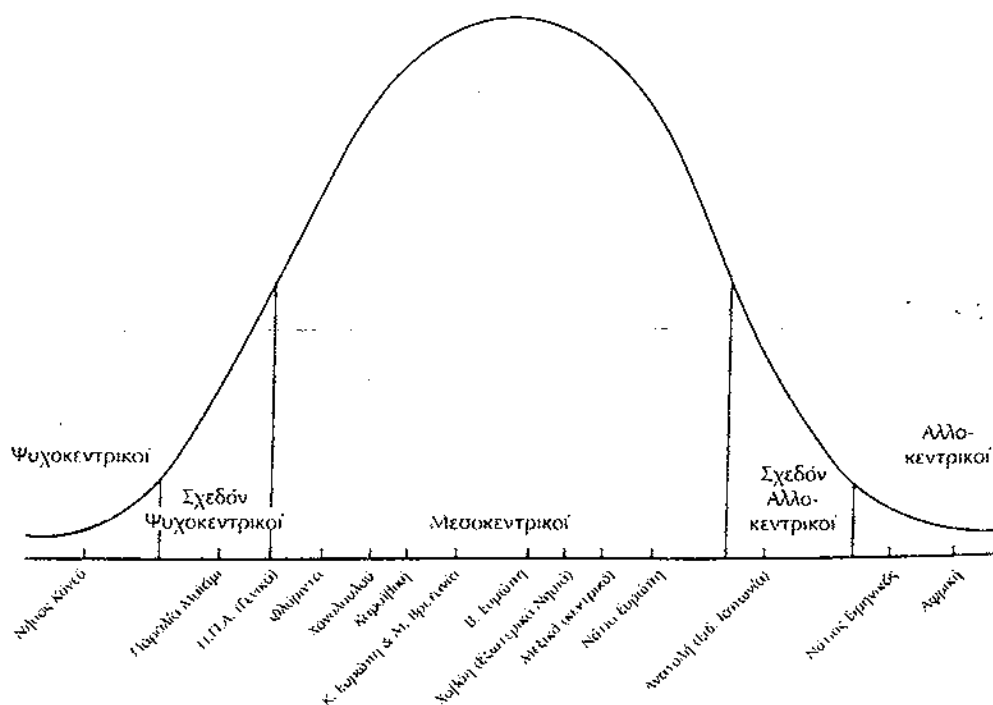
Στο άλλο άκρο, τα άτομα με αλλοκεντρική προσωπικότητα έχουν μια ισχυρή ανάγκη για ποικιλία και νέες εμπειρίες στη ζωή τους. Όταν ταξιδεύουν οι άνθρωποι αυτοί, αναζητούν προορισμούς, που θα τους προσφέρουν την εμπειρία να δουν και να συμμετάσχουν σε εντελώς διαφορετικές κουλτούρες και περιβάλλοντα. Πολλοί προτιμούν να μένουν σε τοπικά, μικρά ξενοδοχεία αντί για τα επώνυμα ξενοδοχεία. Δοκιμάζουν νέες γεύσεις και αναζητούν τις εμπειρίες και τις περιπέτειες που οι ψυχοκεντρικοί θα απέφευγαν.

Ανάμεσα στους αλλοκεντρικούς και τους ψυχοκεντρικούς υπάρχουν πολυάριθμοι τύποι προσωπικότητας, στους οποίους ανήκουν και οι περισσότεροι τουρίστες. Η ομάδα αυτή, οι **μεσοκεντρικοί (midcentrics)**, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια ομάδα με τύπους προσωπικότητας, που

ελκύονται από συγκεκριμένους δημοφιλήs προορισμούς. Οι προορισμοί με επώνυμα ξενοδοχεία, γνωστές αλυσίδες εστιατορίων, πολύγλωσσες υπηρεσίες και τοπικά εστιατόρια, δημιουργούν μια φιλική ατμόσφαιρα σε όλους τους επισκέπτες του κόσμου, είτε αυτοί έρχονται για πρώτη φορά, είτε είναι συχνοί επισκέπτες.

Η αγορά του μαζικού τουρισμού βασίζεται στις ομάδες προσωπικότητας των δυο άκρων. Παραμένει η ομάδα των μεσοκεντρικών. Η ομάδα αυτή μπορεί να μην είναι ιδιαίτερα περιπετειώδης, δεν φοβάται όμως να γευτεί νέες εμπειρίες, εφόσον αυτές δεν είναι πολύ περίεργες ή πολύ προκλητικές. Οι πλέον δημοφιλήs προορισμοί του κόσμου σήμερα έχουν δημιουργήσει τεράστιες ταξιδιωτικές βιομηχανίες γύρω από τις μεσοκεντρικές ομάδες προσωπικότητων. Η Ελλάδα προσελκύει κατά κύριο λόγο τουρίστες μεσοκεντρικής προσωπικότητας και σχεδόν αλλοκεντρικούς.

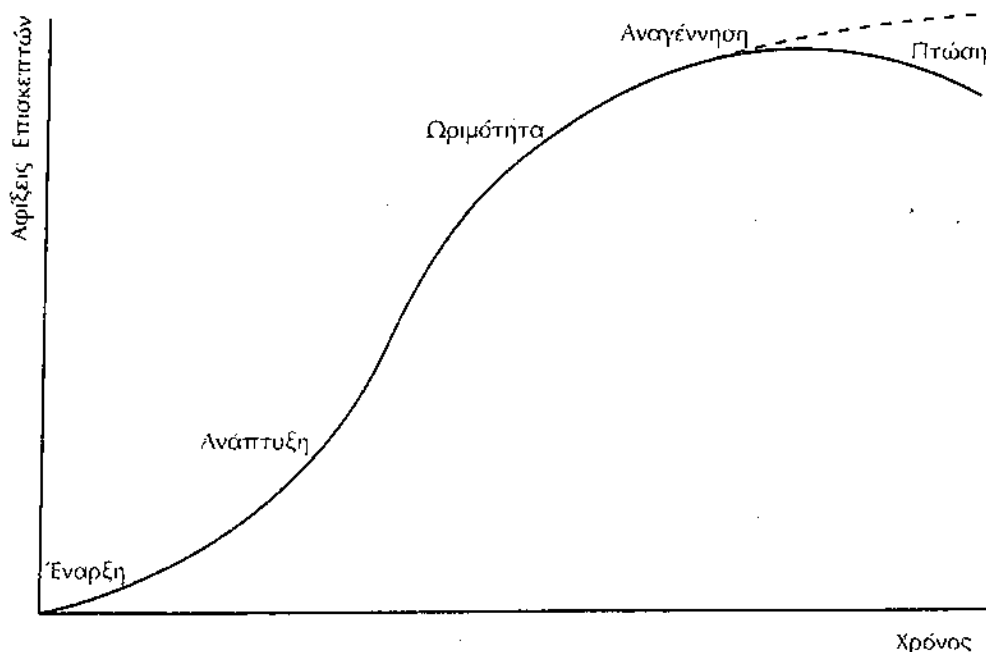
Η θεωρία του Plog για την τυπολογία της προσωπικότητας

Πέρα από την τυπολογία της προσωπικότητας των τουριστών, ένας προορισμός μπορεί να μην καταφέρει να προσελκύσει τουρίστες, αν θεωρηθεί πως δεν παρέχει ασφάλεια. Οι επαναστάσεις, τα εγκλήματα, οι εχθρικές νοοτροπίες των κατοίκων, οι μεταδοτικές ασθένειες, και πολύ πρόσφατα, η τρομοκρατία, είναι οι κύριοι λόγοι για την απομάκρυνση των τουριστών από συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές. Η τουριστική αγορά μπορεί να περάσει από την απόλυτη άνθιση στην απόλυτη παρακμή μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, όπως άλλωστε έχει γίνει σε περιοχές του κόσμου, στις οποίες σημειώθηκαν βίαιες πράξεις απέναντι στους τουρίστες ή όπου ξέσπασαν επαναστάσεις .

Όταν οι προορισμοί άρχισαν να ελκύουν τη μεσοκεντρική τουριστική αγορά, σημειώθηκαν αναπόφευκτες αλλαγές. Οι μεσοκεντρικοί τουρίστες αντιπροσωπεύουν βέβαια τη μαζική αγορά, αλλά δεν μπορούν να προσεγγιστούν χωρίς συγκεκριμένες αλλαγές στις συμπληρωματικές υπηρεσίες. Όταν λοιπόν γίνονται αλλαγές σε έναν προορισμό για την προσέλκυση μιας ομάδας ταξιδιωτών, αυτό συνεπάγεται τη μείωση της ελκυστικότητας του για τις άλλες ομάδες. Όταν ένας προορισμός αρχίζει να προσελκύει τους μεσοκεντρικούς, οι αλλοκεντρικοί αναχωρούν για μέρη λιγότερο γνωστά. Μέρος του τοπικού χρώματος και της προσωπικότητας που είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον των αλλοκεντρικών μπορεί να γίνει πολύ κοινότυπο, όταν ο προορισμός αρχίζει να απευθύνεται περισσότερο στη μαζική αγορά τουριστών.

Υποθετική εξέλιξη μιας τουριστικής περιοχής.

Καθώς η παγκοσμιοποίηση των ταξιδιών και των συναφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων επιταχύνεται, η μοναδικότητα ενός προορισμού μπορεί να μειωθεί με την εισαγωγή επώνυμων αγαθών και υπηρεσιών, που οι ταξιδιώτες μπορούν να βρουν και κοντά στα σπίτια τους. Παραμένει λοιπόν μια επείγουσα πρόκληση και ευθύνη, για τους φορείς και τους υπεύθυνους της τουριστικής ανάπτυξης, η προσπάθεια διατήρησης της πολιτιστικής ακεραιότητας και του μοναδικού χαρακτήρα των προορισμών, παρά τις επιβεβλημένες αλλαγές που επικφέρει η τουριστική ανάπτυξη.

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

Η **θεωρία του κύκλου ζωής των προορισμών (destination life cycle theory)**, είναι ένας ακόμα τρόπος χαρακτηρισμού των σταδίων της ανάπτυξης των προορισμών. Στο μάρκετινγκ, θεωρείται ότι οι προορισμοί,

όπως και τα προϊόντα, έχουν μια συγκεκριμένη διάρκεια ζωής, που περνάει μέσα από τέσσερα στάδια ανάπτυξης, από την έναρξη στην ανάπτυξη, στην ωριμότητα και τέλος στην παρακμή, όπου δεν υπάρχει πλέον αγοραστική ζήτηση. Εφαρμόζοντας τη θεωρία του κύκλου ζωής στην τουριστική ανάπτυξη, τα στάδια μπορούν να προσδιοριστούν ως εξής:

1. Έναρξη – ανακάλυψη.
2. Ανάπτυξη – τοπική ανταπόκριση και πρωτοβουλία.
3. Ωριμότητα – καθιέρωση.
4. Παρακμή – κορεσμός και αποξένωση.

Η αναγνώριση των τεσσάρων αυτών σταδίων, βοηθά τους δημιουργούς της εκάστοτε τουριστικής πολιτικής να αποφύγουν τα πιθανά προβλήματα που συνεπάγεται η μαζική ανάπτυξη και να εξασφαλίσουν τη σταθερή επιτυχία ενός προορισμού.

ΕΝΑΡΞΗ – ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ

Σε αυτό το στάδιο της ανάπτυξης του προορισμού, μερικοί τουρίστες που αγαπούν τις περιπέτειες ανακαλύπτουν το δρόμο για την περιοχή αυτή. Πρόκειται για τους αλλοκεντρικούς τύπους. Το ταξιδιωτικό στυλ που επιδεικνύεται από τους αλλοκεντρικούς στο στάδιο της ανακάλυψης, είναι άνετο, περιπετειώδες, πολλαπλών στόχων και πολλαπλών προορισμών. Ανάμεσα στους πρώτους αυτούς ταξιδιώτες υπάρχουν ορισμένοι, που αποφασίζουν να παραμείνουν και να γίνουν μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής. Τα μέλη της ομάδας αυτής γίνονται ένας από τους συντελεστές της εξελικτικής πορείας της περιοχής. Μπορεί να ιδρύσουν ξενώνες, εστιατόρια, καταστήματα με σουβενίρ και τουριστικά γραφεία. Οι επιχειρήσεις αυτές ακμάζουν, αφού προσφέρουν υπηρεσίες πιο καθαρές, πιο σύγχρονες και πιο σίγουρες, από αυτές που προσφέρουν οι ιθαγενείς κάτοικοι. Η ύπαρξη υπηρεσιών σε κάποιο

αποδεκτό επίπεδο, παρότι είναι μέτριας ποιότητας, ενθαρρύνει ένα μεγαλύτερο αριθμό αλλοκεντρικών να επισκεφθούν τον προορισμό.

Στο στάδιο αυτό, οι τουρίστες είναι καλοδεχούμενοι από τους ντόπιους κατοίκους και οι επισκέψεις τους αντιμετωπίζονται με θετικό τρόπο. Η διαπροσωπική επικοινωνία ανάμεσα στους κατοίκους και τους επισκέπτες είναι έντονη. Η φύση του τουρίστα είναι να αποδέχεται τους εντόπιους κατοίκους γι' αυτό που είναι, και να προσαρμόζονται στο εκάστοτε περιβάλλον. Συνήθως δεν χρειάζεται να προσαρμοστούν οι κάτοικοι στον επισκέπτη, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις ατόμων που εξαιτίας της εμφάνισης τους ή της συμπεριφοράς τους, να συναντούν την αποδοκιμασία των κατοίκων. Για παράδειγμα οι "χίπις" της δεκαετίας του 1960 θεωρούνταν συχνά βρώμικοι και εθισμένοι στα ναρκωτικά και δεν ήταν ευπρόσδεκτοι ούτε στις απομονωμένες περιοχές.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Ο αριθμός των τουριστών στο στάδιο αυτό αυξάνονται. Ο προορισμός αρχίζει να ενισχύει τη φήμη του, κυρίως μέσω της προφορικής διάδοσης. Αν και ο τουρισμός αυξάνεται, η ιδιοκτησία και ο έλεγχος των υπηρεσιών και των παροχών εξακολουθεί να ανήκει στους κατοίκους. Μέχρι τώρα, δεν υπάρχουν προδιαγραφές σχετικά με τα καταλύματα ή τις υπηρεσίες. Η τουριστική ανάπτυξη συνεχίζει να είναι αυθόρμητη και ασυντόνιστη, παρά σχεδιασμένη. Μέσα από την πείρα των ντόπιων κατοίκων μπορεί να δημιουργηθεί μια τουριστική ένωση. Ο τουρισμός εξακολουθεί να προσαρμόζεται στην τοπική κουλτούρα, παρά τα σημάδια που εμφανίζονται και που δείχνουν ότι η τουριστική βιομηχανία αρχίζει σταδιακά να προσαρμόζεται στις ανάγκες των τουριστών.

Η αυξανόμενη επαφή ανάμεσα στους τουρίστες και τους κατοίκους αρχίζει να προκαλεί στους ντόπιους μια τάση επανεκτίμησης των στόχων τους και των τρόπων πραγματοποίησής τους. Αυτό μπορεί να καταλήξει στην επιθυμία για μια καλύτερη μόρφωση ως προπαρασκευή για επαγγελματικές

ευκαιρίες, μια τάση για ισότητα, αυξανόμενη επίγνωση του έξω κόσμου και ίσως μια απομάκρυνση από τις παραδοσιακές ασχολίες και τρόπους ζωής.

Προς το τέλος του σταδίου αυτού, η επαφή μεταξύ τουριστών και κατοίκων γίνεται πιο απρόσιτη και τυπική. Ο τουρισμός συνεχίζει να αυξάνεται, αλλά οι τοπικές τουριστικές υπηρεσίες και οι πόροι – διοικητικοί, οικονομικοί και οι επαγγελματικές δεξιότητες – δεν επαρκούν πλέον, για να εξυπηρετήσουν τον μεγάλο όγκο των τουριστών.

Σε πολλές περιπτώσεις, τα επιχειρηματικά ταλέντα, που συνέβαλαν στην ανάπτυξη των αρχικών τουριστικών ξενοδοχείων, εστιατόριων και άλλων υπηρεσιών, δεν επαρκούν πλέον για να οργανώσουν και να διευθύνουν τους τύπους των απαιτούμενων εγκαταστάσεων. Μερικοί από τους αρχικούς επιχειρηματίες είναι σε θέση να προσαρμοστούν. Σε αρκετές περιπτώσεις γίνονται εξέχουσες μορφές της τουριστικής βιομηχανίας. Οι περισσότεροι όμως θα φύγουν, ή αν μείνουν, θα διατηρήσουν ένα χαμηλό προφίλ. Η οικονομία είναι έτοιμη πια για το επόμενο στάδιο.

ΩΡΙΜΟΤΗΤΑ – ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ

Στο τρίτο στάδιο, η ωριμότητα, χαρακτηρίζεται από έναν μεγάλο αριθμό τουριστών και από την τυποποίηση των υπηρεσιών, των δρομολογίων και των ρόλων. Η τοπική κοινωνία αρχίζει να αισθάνεται ότι έχει χάσει τη δυνατότητα επηρεασμού και έλεγχου της τουριστικής βιομηχανίας της περιοχής.

Πολλά από τα ξενοδοχεία, τις αεροπορικές εταιρείες και τις άλλες υπηρεσίες ανήκουν τώρα σε διεθνείς επιχειρήσεις, εκτελώντας αποφάσεις, που λαμβάνονται σε γραφεία μιας άλλης πολιτείας ή και χώρας. Έτσι ο πληθυσμός της κοινότητας γίνεται οικονομικά εξαρτημένος από τους οργανισμούς ή τα άτομα που, αν και δεν ζουν στην περιοχή αυτή, ασκούν τον έλεγχο των

δραστηριοτήτων, δημιουργώντας την αίσθηση ότι οι ξένοι έχουν αναλάβει όλη την κατάσταση.

Καθώς η ωριμότητα οδηγεί προς την καθιέρωση, οι διαδικασίες και οι παροχές αρχίζουν να εκτελούνται βάσει προδιαγραφών. Αν και το γεγονός αυτό συντελεί στην αύξηση της παραγωγικότητας, η κοινότητα ενδέχεται να αναπτύξει αρνητικά αισθήματα ενάντια στη απώλεια της ντόπιας κουλτούρας, κατάσταση που εκφράζεται μέσα από την εξάπλωση των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών που παρέχονται με το σύστημα δικαιοχρήσης (franchise). Από την άλλη πλευρά, η υλιστική ποιότητα της ζωής των κατοίκων βελτιώνεται, αφού γνωρίζουν νέες ιδέες και αποκτούν υψηλότερο εισόδημα. Μπορεί να σημειωθεί επίσης μια αναγέννηση της τοπικής χειροτεχνίας, αφού τα αντικείμενα αυτά είναι ιδιαίτερα επιθυμητά από τους τουρίστες. Η αυξημένη παραγωγή ντόπιων χειροτεχνημάτων, για την κάλυψη της τουριστικής ζήτησης, δημιουργεί εισπράξεις και συντελεί στην εμφάνιση μιας οικοτεχνίας (cottage industry), που αποτελείται από πολλές μικρές επιχειρήσεις στα σπίτια ή σε τοπικά καλλιτεχνικά στούντιο.

Ο τοπικός πληθυσμός αναγκάζεται να δεχτεί τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις. Οι εργοδότες δεν μπορούν να δεχτούν πλέον μια πρόχειρη εμφάνιση στη δουλειά ή εργατική ασυνέπεια. Απαιτείται επαγγελματική συμπεριφορά και περισσότερο προσεγμένη και κατάλληλη ενδυμασία. Αυτό δημιουργεί άγχος στον πληθυσμό, που προηγουμένως δεν αντιλαμβάνονταν τι σημαίνει ωράριο εργασίας ή άλλες πρακτικές, οι οποίες χαρακτηρίζονται στις βιομηχανοποιημένες κοινωνίες ως "πρέπουσα εργασιακή συμπεριφορά".

Η ύπαρξη θέσεων εργασίας προκαλεί αύξηση του πληθυσμού και εντείνει τις κοινωνικές πιέσεις. Μια περιοχή που παλαιότερα ήταν μια ήσυχος αγροτική κοινότητα, ξαφνικά βρίσκεται σε ένα αστικό ή ημιαστικό περιβάλλον. Με την έλευση νέων κατοίκων στην κοινότητα, ο χαρακτήρας της περιοχής σταδιακά αλλάζει, σημειώνοντας μια παράλληλη πτώση στις σχέσεις καλής γειτονίας και αλληλοβοήθειας. Εμφανίζονται εντάσεις ανάμεσα στις γενιές και

στα φυλά. Οι ανειδίκευτες γυναίκες μπορεί να εργαστούν ως καθαρίστριες, οι ανειδίκευτοι όμως άντρες μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες. Οι νεότεροι άνθρωποι και των δυο φυλών θα έχουν σαφώς περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, αν έχουν λάβει μια βασική εκπαίδευση και αν επιδείξουν προθυμία να υιοθετήσουν τις νέες εργασιακές συνήθειες. Όμως οι αλλαγές στην απασχόληση των μελών μιας οικογένειας και στα εισοδηματικά μοτίβα μπορεί να εξασθενήσουν το παραδοσιακό σύστημα κυριαρχίας μέσα στην οικογένεια.

Τα καταναλωτικά πρότυπα των ανθρώπων της κοινότητας συμβολίζουν και εντείνουν την τοπική κοινωνική διαστρωμάτωση. Όσοι είναι στην κορυφή των εισοδηματικών επιπέδων και θέσεων, μπορεί να μιμηθούν την καταναλωτική συμπεριφορά των επισκεπτών. Ιανοί σε θέση να αγοράσουν όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες, που αρχικά δημιουργήθηκαν για την εξυπηρέτηση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Οι άνθρωποι αυτοί μπορεί να γίνουν αντικείμενο ζήλιας ή και απόρριψης από τους άλλους κατοίκους, που συμμετέχουν ως απλοί εργάτες. Ανάλογα με την κοινότητα, οι κοινωνικές αλλαγές που επιφέρει ο τουρισμός, μπορεί να είναι περισσότερο ευνοϊκές παρά αρνητικές. Στις χειρότερες περιπτώσεις, ο τουρισμός μπορεί να προκαλέσει στην κοινότητα περισσότερα εγκλήματα, αυτοκτονίες ή και πορνεία. Μπορεί επίσης να είναι και η αιτία εμφάνισης του AIDS ή άλλων μεταδοτικών ασθενειών.

ΠΑΡΑΚΜΗ – ΚΟΡΕΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ

Στο τελικό αυτό στάδιο, ο προορισμός έχει κορεστεί και οι κάτοικοι είναι δυσαρεστημένοι, αφού ο τουρισμός δεν τους απέφερε όλα τα αναμενόμενα οφέλη. Για τους επισκέπτες, οι παράγοντες που ήταν υπεύθυνοι για την αρχική επιτυχία του προορισμού – η ενθουσιώδης υποδοχή, η φιλοξενία και η φιλικότητα των κατοίκων, η ελκυστικότητα της τοπικής κοινωνίας, το καθαρό και χωρίς συνωστισμό περιβάλλον και η απουσία

έντονης εμπορευματοποίησης – έχουν εξαφανιστεί, με αποτέλεσμα να αναζητούν άλλους ανόθευτους προορισμούς.

Δεν είναι αναπόφευκτο για έναν προορισμό να περάσει από όλα τα στάδια. Ορισμένοι δεν προχωρούν ποτέ πέρα από το πρώτο στάδιο. Είναι επίσης πιθανό για έναν προορισμό να περάσει κατευθείαν από το πρώτο στάδιο στο τρίτο. Μια περιοχή μπορεί να περάσει κατευθείαν στο τρίτο στάδιο, χωρίς να διέλθει κανένα από τα δυο προηγούμενα στάδια.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο ελληνικός τουρισμός διανύει μία από τις πλέον έντονες κρίσεις του μετά τα γεγονότα του πρώτου πολέμου του Κόλπου και όλα αυτά το 2003, που είναι και προ-ολυμπιακή χρονιά για τη χώρα μας. Είναι δε η τρίτη κατά σειράν συνεχής τουριστική χρονιά, που καταγράφεται μείωση των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα με ότι αυτό συνεπάγεται. Το παράδειγμα της Αθήνας μάλιστα - που είναι η διοργανώτρια χώρα της Ολυμπιάδας του 2004 - δείχνει ολοφάνερα την εικόνα απαξίωσης των ελληνικών ξενοδοχείων, καθόσον τα αθηναϊκά ξενοδοχεία πολυτελείας που χρησιμοποιούνται ιδίως για συνεδριακό τουρισμό, παρουσιάζουν την ακόλουθη εικόνα σε πληρότητες :

* το 2001 45,55 %

* το 2002 51,32 %

* το 2003 40,27 % !

Είναι κάτι παραπάνω από ολοφάνερο, ότι ποσοστό 55 % των δωματίων πολυτελείας της Αθήνας είναι άδεια όλο το χρόνο, τη στιγμή που η κυβέρνηση, οι μελέτες (του ΙΤΕΠ, του ΙΟΒΕ/ΣΕΤΕ, κ.ά.), έκαναν λόγο για αύξηση της τουριστικής ζήτησης μέσω μέτρων. Τι συμβαίνει όμως την πραγματικότητα ; Ακριβώς το αντίθετο δυστυχώς, αφού η επίσημη πολιτεία στον τουρισμό ενθαρρύνει τη δημιουργία νέων ξενοδοχείων στην Αθήνα, (και μάλιστα 10.000 κλινών) των οποίων το μέλλον είναι δυσοίωνο, καθόσον προορίζονται

αποκλειστικά για την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων. Συνεπώς το 40 % των ελληνικών ξενοδοχείων θα αλλάξει χέρια μετά την Ολυμπιάδα και πολλά ξενοδοχεία θα πτωχεύσουν και θα κλείσουν . Τα αίτια αυτής της κακής πορείας και της κάμψης του ελληνικού τουρισμού - αντί της ανάκαμψης και της αύξησης που όλοι οι φορείς (κυβερνητικοί και κλαδικοί) τόνιζαν σε όλους τους τόνους τα τελευταία 2-3 χρόνια είναι πολλά και γνωστά σε όλους με κυριότερα :

- το ακριβό ευρώ,
- την ανέλεγκτη τρομοκρατία,
- τη συνεχή δημιουργία νέων προορισμών,
- την έλλειψη συνεργασίας επίσημης πολιτείας - επιχειρήσεων,
- την αύξηση και επέκταση του ανταγωνισμού,
- την κυβερνητικά απάθεια για όλα, πλην Ολυμπιάδας,
- την χρόνια έλλειψη Υπουργείου Τουρισμού,
- η καθήλωση της τουριστικής διαφήμισης σε χαμηλά επίπεδα,
- η έλλειψη διεθνών τουριστικών δημοσίων σχέσεων από το κράτος,
- η άκριτη αύξηση της προσφοράς (προσομοίωση του φαινομένου του ελληνικού Χρηματιστηρίου την περίοδο 1999-2000), κ.ά.
- τις τρομοκρατικές επιθέσεις στην Μαδρίτη

Είναι φυσικό επόμενο λοιπόν, όλα τα προαναφερθέντα αίτια να οδηγούν μαθηματικά στην απαξίωση των αγορών, στον ευτελισμό του τουριστικού προϊόντος και στη δημιουργία κλίματος αναξιοκρατίας και αδιαφάνειας. Αν ο συνεδριακός τουρισμός και ο τουρισμός κινήτρων - που αποτελούν ουσιώδη όπλα στη φαρέτρα του ελληνικού τουρισμού για την προβολή του στο εξωτερικό - αντιμετωπίζεται με αυτόν τον τρόπο, αντιλαμβάνεται ο καθένας τι μπορεί να συμβαίνει με τις άλλες (υποδεέστερες συναλλαγματικά) μορφές τουρισμού του τόπου μας ...

Πριν να είναι πραγματικά αργά απαιτείται μία συντονισμένη στρατηγική προστασίας και ενίσχυσης, η σύνδεση του ελληνικού ολυμπιακού πνεύματος με τον συνεδριακό τουρισμό, με την αξιοποίηση του υπάρχοντος ξενοδοχειακού δυναμικού στην Αθήνα, που τόσο δυναμικά ανακαινίσθηκε και

εκσυγχρονίσθηκε τα τελευταία χρόνια με υψηλό οικονομικό κόστος των επιχειρηματιών του με την ενίσχυση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής και με την κατάλληλη προώθηση των πωλήσεων στις απαιτητικές διεθνείς αγορές. Θεωρείται αυτονόητο όμως, ότι αυτή την προσπάθεια θα συνδράμουν όλοι οι ελληνικοί ξενοδοχειακοί φορείς, όπως η Ε.Ξ.Α., η Π.Ο.Ξ., το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας (Ξ.Ε.Ε.), αλλά και οι λοιπές κλαδικές τουριστικές οργανώσεις, των τουριστικών γραφείων, των ενοικιαζομένων αυτοκινήτων, των ενοικιαζομένων τουριστικών σκαφών, των τουριστικών λεωφορείων, των τουριστικών καταστημάτων, κ.ά., που μέχρι στιγμής δεν φαίνεται, ότι έχουν αντιληφθεί το πρόβλημα στις πραγματικές διαστάσεις του.

Η Ολυμπιάδα της Αθήνας μπορεί να δώσει πολλά στον τουρισμό, μπορεί και ΤΙΠΟΤΕ ! Εξαρτάται από τους χειρισμούς πολλών και σε πολλά επί μέρους ζητήματα ...

Στην παρούσα αρνητική διεθνή συγκυρία η χώρα μας έχει τρία πλεονεκτήματα που μπορούν να αποτελέσουν ένα θετικό αντίβαρο, δηλαδή την ελληνική προεδρία της ΕΕ, τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, και την μεταολυμπιακή κληρονομιά της Ελλάδας. Επειδή όμως η τουριστική ανάπτυξη δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στους τρεις αυτούς άξονες θα πρέπει να ακουστούν οι απόψεις των ειδικών για τους τρόπους και τις μεθόδους που θα βοηθήσουν την χώρα μας να ισορροπήσει τουριστικά ανάμεσα στους νέους διεθνείς συσχετισμούς και τις καινοφανείς πλανητικές συνθήκες.

Η ελληνική πραγματικότητα των τελευταίων δεκαετιών κυριαρχείται από την έλλειψη ενός ορθολογικού στρατηγικού προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης, του οποίου οι αδυναμίες γίνονται ακόμη περισσότερο ορατές σε περιόδους κρίσης όπως η σημερινή με τον πόλεμο του Ιράκ.

Επαναπροσδιορίζοντας τα δεδομένα του μάρκετινγκ στον ελληνικό τουρισμό, χρειάζεται η επίσημη πολιτεία να αλλάξει την στάση της μέσα στα πλαίσια του τουριστικού τομέα έτσι ώστε το προϊόν μας να γίνει ελκυστικό σε σχέση με τους ανταγωνιστές μας. Επίσης, είναι αναγκαία η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τουριστικών

επιχειρήσεων, ούτως ώστε να είναι σε θέση ακόμη και σε περιόδους κρίσης, να μπορούν να αντεπεξέλθουν.

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό. Η συμβολή του τουρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική στην λειτουργία της αγοράς εργασίας, όχι μόνο στα αστικά κέντρα αλλά και σε περιοχές που μειονεκτούν αναπτυξιακά. Η πολιτεία έχει πάρει κατά τακτά χρονικά διαστήματα μέτρα, και έχει προωθήσει πολιτικές κινήτρων με στόχο την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και την αύξηση της απασχόλησης. Έχει καταγραφεί επιστημονικά η αποτελεσματική συνδρομή του τουριστικού κλάδου στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας κατά την περίοδο 1980-2000 και παρά το γεγονός ότι οι λοιποί κλάδοι της οικονομίας μείωσαν σε πολλές περιπτώσεις τις θέσεις εργασίας. Η έλλειψη άμεσων επενδύσεων έχει επηρεάσει αρνητικά την απασχόληση με επίπτωση και στον τουριστικό κλάδο, όπου παρατηρείται 'αποφυγή' επενδύσεων εκ μέρους ξένων επενδυτών και πολυεθνικών επιχειρήσεων. Η πολιτεία πρέπει να αναγνωρίσει το πρόβλημα και να λάβει μέτρα προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων και ιδιαίτερα στον τουριστικό κλάδο ο οποίος έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί βιώσιμες ευκαιρίες απασχόλησης και οικονομικής ανάπτυξης.

Η διεθνής συγκυρία, ακόμη και όταν χαρακτηρίζεται από αρνητικά φαινόμενα (οικονομικές κρίσεις, πολέμους, κτλ) επιδρά μεν καταλυτικά πάντοτε αλλά όχι κατά τρόπο αυτόματο και αρνητικό στον τουρισμό. Ανατρέχοντας σε παραδείγματα από την ιστορία της εξέλιξης του ελληνικού τουρισμού κατά τα τελευταία 150 χρόνια, μπορούμε να το τεκμηριώσουμε με τη θέση με τη χρήση τριών παραδειγμάτων:

- Της οικονομικής κρίσης του 1875 στην Ευρώπη που άνοιξε το δρόμο ουσιαστικά για τον εκσυγχρονισμό της Ελλάδας και οδήγησε σε είσοδο κεφαλαίων και ταξιδιωτών με κορύφωση στην δεκαετία 1890, και στην τέλεση των αναβιωμένων Ολυμπιακών Αγώνων, παρά την επιβολή χρεοστασίου πληρωμών από την Ελληνική Κυβέρνηση.
- Της μεγάλης οικονομικής κρίσης του 1929-1932, που ουσιαστικά αποκάλυψε το δυναμισμό του ελληνικού τουρισμού με την υιοθέτηση

νέων μορφών και προϊόντων (πχ ιαματικό τουρισμό) και τη διεύρυνση των υπηρεσιών προς τον εσωτερικό τουρισμό.

- Της μεταπολεμικής συγκυρίας που επέτρεψε να αντιμετωπισθεί η μόνιμη κρίση συγκεκριμένων περιοχών, όπως τα ελληνικά νησιά και άλλες απομονωμένες περιοχές, καθώς και της πολιτικής κρίσης στα Βαλκάνια κατά τη διάρκεια του 1990 η οποία εκ των υστέρων φαίνεται ότι δεν είχε σοβαρές συνέπειες. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, πάντως χρειάζεται εγρήγορση, συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών και ενεργητική δράση για τη δημιουργία νέων αγορών και προϊόντων.

Ο ρόλος της Δημιουργικής παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην ζωή και την ανάπτυξη του τουρισμού γιατί εξασφαλίζει:

- το πνεύμα της θετικής σκέψης και του ενθουσιασμού στο ανθρώπινο δυναμικό της.
- τη διαμόρφωση επικοινωνιακής πολιτικής της τουριστικής επιχείρησης προς το εξωτερικό κοινό της και
- τη διαμόρφωση τουριστικού management προκειμένου να ενεργοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό της η τουριστική επιχείρηση όσο γίνεται καλύτερα.

Περίπου τα **600 εκατ. ευρώ** έφτασαν μέχρι στιγμής τα κονδύλια του **Γ' ΚΠΣ** που προορίζονται για την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας μας, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

Συγκεκριμένα, μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων του τουριστικού τομέα που έχουν ενταχθεί σε διάφορα προγράμματα του Γ' ΚΠΣ έφτασε τα **593 εκατ. ευρώ**. Τα πρωτεία ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας κατέχει η **Κεντρική Μακεδονία** με έργα συνολικού προϋπολογισμού **96,7 εκατ. ευρώ**. Η υψηλή αυτή επίδοση οφείλεται σε δύο λόγους:

- Στα υψηλά κονδύλια που έχουν εγκριθεί για έργα στη Χαλκιδική, τα οποία ξεπερνούν τα 44,4 εκατ. ευρώ, χαρίζοντάς της την πρώτη θέση ανάμεσα στους 52 νομούς της χώρας.
- στο Γ` Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης έχουν ενταχθεί διανομαρχιακά έργα ύψους 41 εκατ. ευρώ, ποσό που είναι το υψηλότερο σε όλη τη χώρα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τρεις περισσότερο τουριστικές περιφέρειες της χώρας, **η Κρήτη, το Νότιο Αιγαίο και τα Νησιά του Ιονίου**, με συμμετοχή που ξεπερνά τα 200 εκατ. ευρώ, συγκεντρώνουν πάνω από το **35%** των συνολικών επενδύσεων στον τουριστικό τομέα. Το μερίδιο της **Κεντρικής Μακεδονίας** φθάνει το **16,3%** και της **Αττικής το 14,1%**. Οι τρεις πρώτοι νομοί (Χαλκιδική, Δωδεκάνησα, Αθήνα) συγκεντρώνουν το **20%** των συνολικών επενδύσεων, ενώ το μερίδιο των επόμενων εννέα φθάνει στο **22%** (Κέρκυρα, Κυκλάδες, Ηλεία, Ηράκλειο, Λασιθί, Αργολίδα, Ζάκυνθος, Εύβοια, Φθιώτιδα). Σε επτά νομούς δεν έχει ενταχθεί στο ΓΑ ΚΠΣ κανένα έργο στον τομέα του τουρισμού (Δυτ. Αττική, Δράμα, Κοζάνη, Φλώρινα, Αρτα, Ευρυτανία, Καρδίτσα).

Οι επιχορηγήσεις, που στην πλειονότητά τους έχουν ως αποδέκτες τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του κλάδου, χορηγούνται μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου, αλλά και μιας σειράς άλλων δράσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα προγράμματα:

- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων,
- κάμπινγκ και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων που δεν υπάγονται στον Αναπτυξιακό Νόμο,
- Επιχειρηματικά Σχέδια ΜΜΕ τουριστικών επιχειρήσεων,
- Διάδοση Ελληνικής Κουζίνας,
- Ενίσχυση επιχειρήσεων για απόκτηση σήματος του ΕΟΤ,
- Παροχή κινήτρων για αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 2002 η Ελλάδα με 14.179.999 αφίξεις αλλοδαπών ταξιδιωτών στα σύνορα καταλαμβάνει την 15η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής, σημειώνοντας αύξηση +0,87% έναντι του 2001.

Οι αεροπορικές αφίξεις αλλοδαπών το 2002 ήταν μειωμένες κατά -3,72% έναντι του 2001 και αποτέλεσαν το 73,61% του συνόλου των αφίξεων. Επίσης μειωμένες εμφανίστηκαν οι αφίξεις θαλασσίως κατά -1,38%, ενώ οι αφίξεις οδικώς παρουσίασαν αύξηση κατά +16,52%, οφειλόμενη σε μεγάλο βαθμό στους ταξιδιώτες προερχόμενους από την Αλβανία.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τις διανυκτερεύσεις στις ξενοδοχειακές μονάδες, το 2001 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 61.567.209 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών (αύξηση 0,43% έναντι του 2000). Οι έλληνες εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέγεθος της ζήτησης, δεδομένου ότι πραγματοποίησαν 14.983.243 διανυκτερεύσεις, ενώ οι αλλοδαποί 46.636.293.

Οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες κατά το 2002 έφθασαν τα 10.285 εκ. ευρώ, παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση κατά -2,8% έναντι του 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Με βάση τον σχετικό πίνακα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η Ελλάδα κατατάσσεται έτσι στην 10η θέση από άποψη τουριστικών εισπράξεων.

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας το 2003 είναι 628.170 κλίνες σε 330.970 δωμάτια που ανήκουν συνολικά σε 8.550 ξενοδοχειακές μονάδες. Υπάρχουν ακόμη 30.241 θέσεις κατασκήνωσης και 1.005 οικίσκοι σε 352 κάμπινγκς, που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 93.738 άτομα.

Η απασχόληση στον τουριστικό τομέα εκτιμάται ότι ανέρχεται περίπου στο 10% της συνολικής απασχόλησης (6,1% άμεση - 3,9 έμμεση).

Στατιστικά στοιχεία που αφορούν την τουριστική κίνηση των αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών στην Ελλάδα, μπορείτε να βρείτε στους πίνακες στατιστικών στοιχείων (περιλαμβάνονται στοιχεία αφίξεων Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2002, καθώς και διανυκτερεύσεων Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2001 ανά περιφέρεια).

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γίνεται πιστεύουμε όλο και πιο φανερό ότι η λογική της άναρχης και μονόπλευρης τουριστικής ανάπτυξης, με μόνο κριτήριο το εύκολο κέρδος, έχει ήδη προ πολλού εξαντλήσει τα όριά της. Για παράδειγμα η Κέρκυρα έχει ήδη μπει σε μια πορεία απαξίωσης της φυσικής της ομορφιάς, απώλειας της ιστορικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς.

Δεν έγινε καμία προσπάθεια να προσαρμοστεί η Κέρκυρα στις νέες διεθνείς συνθήκες που διαμορφώνονται στον τομέα του τουρισμού. Αντίθετα υποβαθμίστηκε το τουριστικό της περιβάλλον, με τη δημιουργία (με ευθύνη όλων, και του κράτους) τουριστικών καταλυμάτων χαμηλής ποιότητας, και χωρίς παράλληλα να υπάρξει η ανάλογη βελτίωση στις δημόσιες υποδομές.

Τα βασικά στοιχεία της όποιας τουριστικής κρίσης εκτιμάμε ότι είναι:

- Χαμηλή ποιότητα τουριστών και χαμηλό κατά κεφαλή εισρέον συνάλλαγμα.
- Εξάρτηση από τους μεγάλους tour operators και, παρά την κάποια μεταστροφή, ακόμη εξάρτηση από την Αγγλική αγορά.
- Υπερπροσφορά καταλυμάτων και κακή εξυπηρέτηση, τόσο από το προσωπικό όσο και από τις υποδομές.

Προβάλλεται αναγκαία η χάραξη τουριστικής πολιτικής και στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, θα πρέπει σημαντικά να συμβάλει στον προσανατολισμό μιας τουριστικής ανάπτυξης με διάρκεια, ποιότητα, προοπτική.

- Με την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς και του περιβαλλοντικού του πλούτου.
- Με την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής.
- Με την ολοκλήρωση των αναγκαίων υποδομών.
- Με τη συμβολή της στο σχεδιασμό μιας ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής διαφημιστικής καμπάνιας για παρέμβασή μας στις διεθνείς αγορές, με την απαραίτητη έρευνα αγοράς, με καθορισμό συγκεκριμένων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, με μελέτη, γνώση και ευθύνη για το είδος τουριστικής ανάπτυξης που θέλουμε, πώς θα το πετύχουμε και σε ποιους απευθυνόμαστε.
- Με συντονισμό και συνεργασία όλων των τουριστικών φορέων για μελέτη της προοπτικής και των δυνατοτήτων παρέμβασής στο ισχυρό κύκλωμα των διεθνών γραφείων και των tour operators.
- Με προσανατολισμό στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με εναλλακτικές μορφές τουρισμού (πολιτιστικός, φυσιολατρικός, συνεδριακός, περιπατητικός, αθλητικός, κλπ).

Απέναντι στη λογική ότι η Κέρκυρα είναι τόπος εποχιακής διαβίωσης, πρέπει να αντιταχθούμε στη λογική της ισόρροπης ανάπτυξης, της αξιοποίησης και στήριξης όλων των τοπικών δυνατοτήτων, τη λογική της διαμόρφωσης νέων διαρκών δραστηριοτήτων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, για αναπτυξιακή πορεία και προοπτική.

Η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας συντελέστηκε σε μικρό χρονικό διάστημα με ταχείς ρυθμούς και βασίστηκε στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Ο μαζικός τουρισμός έγινε το κυρίαρχο προϊόν της τουριστικής μας βιομηχανίας.

Η αναποτελεσματικότητα στήριξης αυτού του μοντέλου από τις κρατικές υπηρεσίες αλλά και η υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων συνετέλεσαν έτσι ώστε να εξαντληθούν τα περιθώρια της ανάπτυξής του, όπως τα βιώσαμε την προηγούμενη εικοσαετία. Το Υπουργείο Τουρισμού προχωρά σε πολυεπίπεδους στόχους, προσπαθώντας να δώσει λύσεις σε **μεγάλα και χρονίζοντα προβλήματα** διαμορφώνοντας παράλληλα ένα νέο σχήμα που δίνει τη δυνατότητα στις μέχρι σήμερα πολυδιασπασμένες κρατικές υπηρεσίες Τουρισμού να ενταχθούν κάτω από μια ομπρέλα. Εν ολίγοις:

- Έπανασχεδιάζουν την προβολή.
- Δημιουργούν ένα νέο θεσμικό πλαίσιο απλοποίησης επιχειρηματικότητας.
- Δημιουργούν ένα νέο αναπτυξιακό νόμο.
- Δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην τουριστική εκπαίδευση.
- Προσπαθούν να αναπτύξουν ειδικές μορφές τουρισμού.
- Προχωράει με διάφορες μορφές επιχορήγησης στις εμπλεκόμενες στον τουρισμό επιχειρήσεις, έτσι ώστε ο πιο δυναμικός κλάδος της ελληνικής οικονομίας να έχει τη θέση που του αξίζει, να δώσει ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης και να γίνει η προμετωπίδα της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Επιλέξιμες κατηγορίες επιχειρήσεων:

- Ξενοδοχεία τάξης Δ' & Ε'
- Κάμπινγκ τάξης Δ'
- Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και διαμερίσματα
- Τουριστικά γραφεία
- Τουριστικές επιχειρήσεις οδικών μεταφορών (TEOM)
- Ναυλομεσιτικά γραφεία
- Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής

- Ξενοδοχεία και Κάμπινγκ τάξης Β' και Γ', αλλά με τους εξής περιορισμούς:

- να μην έχουν επιχορηγηθεί κατά τα τελευταία 7 έτη πριν από την υποβολή της αίτησης από τον Αναπτυξιακό νόμο και
- να μην διαθέτουν συνολική δυναμικότητα άνω των 100 κλινών για τα ξενοδοχεία Β' τάξης, και των 150 θέσεων για τα κάμπινγκ Β' τάξης).

Ποσοστά επιχορήγησης, όριο επιχορηγούμενου προϋπολογισμού επενδυτικής πρότασης και κριτήρια μεγέθους επιχειρήσεων:

Αυτά καθορίζονται αναλόγως με τη γεωγραφική ενότητα στην οποία θα πραγματοποιηθεί η επένδυση, σύμφωνα με τον κατωτέρω πίνακα:

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (αριθμός εργαζομένων που απασχολούνται στην επιχείρηση, κύκλος εργασιών και ανεξαρτησία)
1. Νομός Θεσσαλονίκης	35%	50.000. – 350.000 €	1. 2-50 εργαζόμενοι 2. 100.000 € έως 4.000.000 € μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών τριετίας

<p>2. Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (πλην του Ν. Θεσσαλονίκης), Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Κρήτης.</p>	<p>40%</p>	<p>40.000 – 250.000 €</p>	<p>1. 0-50 εργαζόμενοι 2. 15.000 € έως 4.000.000 € μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών τριετίας</p>
<p>3. Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Πελοποννήσου, Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου Ιονίων νήσων, και όλα τα νησιά της χώρας πλην της νήσου</p>	<p>45%</p>	<p>30.000- 200.000 €</p>	<p>1. 0-50 εργαζόμενοι 2. 10.000 € έως 4.000.000 € μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών τριετίας</p>
<p>Κρήτης και των νησιών της περιφέρειας Αττικής.</p>			
<p>Σημείωση 1: Για τα τουριστικά γραφεία , τις τουριστικές επιχειρήσεις οδικών μεταφορών και τα ναυλομεσιτικά γραφεία, ανεξαρτήτως γεωγραφικής ενότητας, το ελάχιστο όριο του επιχορηγούμενου προϋπολογισμού κάθε πρότασης ανέρχεται σε 10.000 €.</p>			

Σημείωση 2: Οι επιλέξιμες επιχειρήσεις πρέπει να πληρούν τα κριτήρια μεγέθους και ανεξαρτησίας, ήτοι:

- θα απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζόμενους
- θα έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών μέχρι 4.000.000 €,
- ετήσιο συνολικό ενεργητικό μέχρι 5.000.000 € και
- δεν θα ανήκουν σε ποσοστό 25% ή περισσότερο του κεφαλαίου τους ή των δικαιωμάτων ψήφου σε επιχείρηση ή από κοινού σε περισσότερες επιχειρήσεις που δεν είναι μικρομεσαίες ανεξάρτητες επιχειρήσεις.

Τα υπό στοιχεία 1 και 2 όρια της 4^{ης} στήλης περί αριθμού εργαζομένων και μέσου ετήσιου κύκλου εργασιών τριετίας δεν αφορούν τις υπό ίδρυση νέες επιχειρήσεις.

Κατηγορίες επιλέξιμων ενεργειών και δαπανών:

Επιλέξιμες ενέργειες	Επιλέξιμες δαπάνες				
	ΚΑΤ. 1	ΚΑΤ. 2	ΚΑΤ. 3	ΚΑΤ. 4	ΚΑΤ. 5
Βελτίωση αναβάθμιση εκσυγχρονισμός κτιρίων & εγκαταστάσεων		Μηχανήματα εξοπλισμός	Εξοπλισμός & εγκαταστάσεις προστασίας του περιβάλλοντος	Εξοπλισμός και εγκαταστάσεις εξοικονόμησης ενέργειας	Συστήματα αυτομα- τισμού και ποιότητα
1. Εκσυγχρονισμός κτιρίων και εγκαταστάσεων τουριστικών καταλυμάτων	*	*	*	*	

2. Εξορθολογισμός εκσυγχρονισμός διοικητικών διαδικασιών της επιχείρησης		*			*
3. Εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας υπηρεσιών		*	*		*
4. Ανάπτυξη καινοτομιών (διαχείριση ειδικών μορφών τουρισμού, infokiosk, πολυμέσα κ.λ.π.)	*	*	*	*	*

**Α) ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ή ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΕ
ΚΥΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ**

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ
45%	45%	100%

- ❖ **Περιοχή εφαρμογής των ενισχύσεων:** Όλη η χώρα
- ❖ Οι προβλεπόμενες από το νόμο ενισχύσεις παρέχονται εναλλακτικά , ως εξής:
 - α' περίπτωση ενισχύσεων:** Επιχορήγηση + Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.
 - β' περίπτωση :** Φορολογική απαλλαγή.
- ❖ Για την εφαρμογή των ενισχύσεων οι επενδυτικοί φορείς κατηγοριοποιούνται ως εξής:
 - **Νέοι φορείς** είναι οι νεοϊδρυόμενες εταιρικές και ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο πριν παρέλθει 5ετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.
 - **Παλαιοί φορείς** είναι εκείνοι που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο μετά την πάροδο 5ετίας από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.
- ❖ Στις επενδύσεις μετατροπής παραδοσιακών κτιρίων σε ξενοδοχεία **οι νέοι φορείς** έχουν δικαίωμα στην α' περίπτωση ενισχύσεων ή εναλλακτικά στη β' περίπτωση ενώ **οι παλαιοί φορείς** μόνο στη β' περίπτωση.
- ❖ **Προϋποθέσεις:** Ενισχύεται η μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες **τουλάχιστον Γ' Τάξης (2 *)**. Τα κτίρια αυτά **πρέπει να έχουν χαρακτηριστεί** ως διατηρητέα ή ως παραδοσιακά από το ΥΠΕΧΩΔΕ, ή από τις Δ/νσεις Τουρισμού των Περιφερειών της χώρας με εξαίρεση την Περιφέρεια της Αττικής όπου ο σχετικός χαρακτηρισμός μέχρι το τέλος του έτους 2004 θα γίνεται από τον ΕΟΤ.

**Β) ΙΔΡΥΣΗ – ΕΠΕΚΤΑΣΗ – ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ**

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ
35% (40%)	35% (40%)	70% (100%)
<p>Σημείωση: Τα εντός της παρενθέσεως ποσοστά ισχύουν για τα αυτόνομα Συνεδριακά Κέντρα, για τα γήπεδα Γκολφ και τις εγκαταστάσεις αξιοποίησης ιαματικών πηγών.</p>		

- ❖ **Περιοχή εφαρμογής των ενισχύσεων:** Όλη η χώρα.
- ❖ Οι παρεχόμενες από το νόμο ενισχύσεις παρέχονται εναλλακτικά , ως εξής:
 - α' περίπτωση:** Επιχορήγηση + Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.
 - β' περίπτωση:** Φορολογική απαλλαγή.
- ❖ Για την εφαρμογή των ενισχύσεων, οι επενδυτικοί φορείς κατηγοριοποιούνται ως εξής:
 - **Νέοι φορείς** είναι οι νεοϊδρυόμενες εταιρικές και ατομικές επιχειρήσεις , καθώς και εκείνες που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο πριν παρέλθει 5ετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.
 - **Παλαιοί φορείς** είναι εκείνοι που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο μετά την πάροδο 5ετίας από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

- ❖ **Οι νέοι φορείς** έχουν δικαίωμα στην α' περίπτωση ενισχύσεων ή εναλλακτικά στη β' περίπτωση ενώ **οι παλαιοί φορείς** μόνο στη β' περίπτωση.
- ❖ Ειδικά για εγκαταστάσεις αξιοποίησης **ιαματικών πηγών**, παλαιοί και νέοι φορείς, μπορούν να επιλέξουν περίπτωση κινήτρων.

Γ) ΙΔΡΥΣΗ ή ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ
Γ	(15%) 20%	(15%) 20%	40%
Δ	(25%) 30%	(25%) 30%	60%

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα εντός παρενθέσεως ποσοστά αφορούν στην ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχείων **Β' τάξης**.

- ❖ **Οι παρεχόμενες από το νόμο ενισχύσεις παρέχονται εναλλακτικά ως εξής:**

α' περίπτωση: Επιχορήγηση + Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.

β' περίπτωση : Φορολογική απαλλαγή.

- ❖ Ενισχύεται η ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχείων τουλάχιστον **Β' Τάξης (3*)**.
- ❖ Η Επικράτεια κατανέμεται σε 4 περιοχές εφαρμογής ενισχύσεων του νόμου ως εξής:

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΟΧΗ Δ	ΠΕΡΙΟΧΗ Γ	ΠΕΡΙΟΧΗ Β	ΠΕΡΙΟΧΗ Α
<ul style="list-style-type: none">▪ Νομοί Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης▪ ΒΙ.ΠΕ. Ε.Τ.Β.Α. Περιφέρειας Ηπείρου▪ Παραμεθόρια ζώνη του Ηπειρωτικού τμήματος της χώρας σε απόσταση 20 χλμ από τα σύνορα▪ Νησιά με πληθυσμό μέχρι 3.100 κατοίκους σύμφωνα με απογραφή του 2001▪ Νησιά Περιφέρειας Β. Αιγαίου▪ Νομός	<ul style="list-style-type: none">▪ Η ζώνη Λαυρεωτικής, Επαρχία Τροιζηνίας & Νήσος Κύθηρα του νομού Αττικής▪ Οι Περιφέρειες, οι Νομοί & τα τμήματα των Νομών που δεν εντάσσονται στις Α, Β, Γ & Δ περιοχές κινήτρων	<ul style="list-style-type: none">▪ ΒΙΠΕ ΕΤΒΑ▪ Επαρχία Λαγκαδά▪ Το τμήμα δυτικά του ποταμού Αξιού του Νομού Θεσσαλονίκης▪ Οι περιοχές της Επικράτειας που δεν εντάσσονται στις περιοχές Δ, Γ και Α του παρόντος πίνακα.	<ul style="list-style-type: none">▪ Νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης πλην των τμημάτων τους που εντάσσονται στις λοιπές περιοχές.

Δωδεκανήσου πλην της περιοχής της Υ.Α. του ΓΠΣ της πόλης της Ρόδου.			
--	--	--	--

❖ Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του, οι επενδυτικοί φορείς κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- **Νέοι φορείς** είναι οι νεοϊδρυόμενες εταιρικές και ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο πριν παρέλθει 5ετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

- **Παλαιοί φορείς** είναι εκείνοι που υποβάλουν αίτηση υπαγωγής στο νόμο μετά την πάροδο 5ετίας από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

Δ) ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ Κ' ΚΑΜΠΙΝΓΚ

Ε) ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ
25%	25%	60%

- ❖ **Περιοχή εφαρμογής των ενισχύσεων:** Όλη η χώρα.
- ❖ Οι προβλεπόμενες από το Ν.2601/98 ενισχύσεις παρέχονται εναλλακτικά , ως εξής:
 - α' περίπτωση:** Επιχορήγηση + Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.
 - β' περίπτωση:** Φορολογική απαλλαγή.
- ❖ Στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ξενοδοχείων, κάμπινγκ **όλοι οι επενδυτικοί φορείς (νέοι κ' παλαιοί)** έχουν δικαίωμα ενισχύσεων.
- ❖ Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχείων και Κάμπινγκ **τουλάχιστον Γ' τάξης καθώς και ξενοδοχείων κατώτερων τάξεων** που στεγάζονται **σε παραδοσιακά** ή διατηρητέα κτίρια, υπό τον όρο ότι θα αναβαθμιστούν στην Γ' τάξη τουλάχιστον.
- ❖ Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων που έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ'ανώτατο όριο, χωρίς το διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι κατά το χρόνο της προσωρινής διακοπής του, ήταν τουλάχιστον Γ' τάξης.
- ❖ Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχείων κατώτερων της Γ' τάξης, που στεγάζονται σε χαρακτηρισμένα διατηρητέα ή παραδοσιακά κτίρια και έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ'ανώτατο όριο, χωρίς το διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον στη Γ' τάξη.
- ❖ Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων Γ' τάξης, που προέκυψαν από υποχρεωτική μετατροπή ενοικιαζομένων δωματίων/διαμερισμάτων και στην περίπτωση αυτή, στην απαιτούμενη επταετία λειτουργίας της μονάδας, συνυπολογίζεται και ο χρόνος λειτουργίας της ως μη κύριο κατάλυμα.
- ❖ Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής Κέντρων Διακοπών και Παραθερισμού Αλλοδαπών (ΚΔΠΑ) που τους χορηγήθηκε

ειδικό σήμα λειτουργίας για τη μορφή ξενοδοχείου ή camping Γ' τάξης τουλάχιστον, με τα αντίστοιχα κατά περίπτωση ποσοστά ενίσχυσης.

- ❖ Ενισχύεται η δημιουργία συμπληρωματικών εγκαταστάσεων με την προσθήκη νέων κοινόχρηστων χώρων, πισίνων και αθλητικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης, με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το χρόνο λειτουργίας τους.
- ❖ **Το ελάχιστο ύψος επένδυσης** εκσυγχρονισμού ξενοδοχείων κ' κάμπινγκ Γ' τάξης κ' άνω καθώς και δημιουργίας συμπληρωματικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης ανέρχεται σε 75.000€ και ειδικότερα για ξενοδοχεία με δυναμικότητα ανώτερη των 50 κλινών , σε 150.000 €.
- ❖ **Το μέγιστο ενισχυόμενο ύψος επένδυσης** εκσυγχρονισμού **ξενοδοχείων** ανέρχεται σε 10 εκ€ για τον δε εκσυγχρονισμό των λειτουργούντων **κάμπινγκ** ανέρχεται σε 300.000 €. Για την προσθήκη συμπληρωματικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες δεν ορίζεται μέγιστο ενισχυόμενο ύψος επένδυσης.

**ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ
ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ**

Νομός	ΣΥΝΟΛΟ								
	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ									
Έβρου	40,64%	45,35%	44,10%	43,53%	-	4,71	-1,25	-0,57	-
Ροδόπης	44,52%	52,31%	50,04%	52,34%	-	7,79	-2,27	2,30	-

Ξάνθης	46,99%	42,67%	36,53%	31,23%	-	-4,31	-6,14	-5,29	-
Δράμας	41,43%	41,80%	37,83%	41,53%	-	0,37	-3,97	3,70	-
Καβάλας	44,83%	46,94%	44,03%	45,82%	-	2,12	-2,92	1,79	-
ΣΥΝΟΛΟ	43,76%	46,51%	43,70%	44,22%	48,10%	2,75	-2,81	0,51	3,88

ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Σερρών	31,82%	36,06%	37,18%	36,23%	-	4,24	1,11	-0,95	-
Θεσσαλονίκης	46,87%	59,10%	46,73%	48,69%	-	12,23	-12,38	1,97	-
Χαλκιδικής	62,48%	69,08%	67,94%	79,28%	-	6,61	-1,14	11,34	-
Κιλκίς	17,55%	20,57%	18,28%	20,34%	-	3,02	-2,29	2,06	-
Πέλλας	28,85%	30,31%	24,53%	26,42%	-	1,46	-5,78	1,89	-
Ημαθίας	32,20%	37,00%	35,13%	43,48%	-	4,80	-1,87	8,35	-
Πιερίας	51,10%	48,89%	48,25%	41,15%	-	-2,20	-0,64	-7,11	-
ΣΥΝΟΛΟ	51,81%	58,88%	53,91%	58,61%	59,99%	7,07	-4,96	4,70	1,38

ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Φλώρινας	56,89%	57,58%	54,77%	39,15%	-	0,69	-2,81	-15,63	-
Κοζάνης	32,13%	34,95%	34,17%	34,28%	-	2,82	-0,79	0,12	-
Καστοριάς	41,90%	47,87%	48,90%	41,95%	-	5,97	1,02	-6,94	-
Γρεβενών	25,87%	25,11%	20,71%	25,64%	-	-0,76	-4,40	4,94	-
ΣΥΝΟΛΟ	39,16%	41,89%	40,83%	36,63%	35,36%	2,74	-1,06	-4,20	-1,27

ΗΠΕΙΡΟΥ

Ιωαννίνων	44,96%	43,91%	43,61%	42,67%	-	-1,05	-0,30	-0,95	-
Άρτας	57,10%	57,50%	53,54%	53,38%	-	0,40	-3,96	-0,16	-
Θεσπρωτίας	44,35%	46,44%	49,32%	49,77%	-	2,10	2,87	0,45	-
Πρέβεζας	38,19%	38,46%	40,77%	41,88%	-	0,26	2,31	1,11	-
ΣΥΝΟΛΟ	43,23%	43,18%	43,88%	43,80%	46,15%	-0,05	0,70	-0,08	2,35

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Λάρισας	43,31%	38,52%	38,09%	39,24%	-	-4,79	-0,43	1,15	-
Μαγνησίας	40,62%	42,66%	44,45%	46,18%	-	2,04	1,79	1,73	-
Τρικάλων	29,41%	29,04%	32,19%	31,25%	-	-0,37	3,15	-0,94	-
Καρδίτσας	50,13%	49,21%	46,81%	47,26%	-	-0,92	-2,40	0,45	-

ΣΥΝΟΛΟ	39,73%	39,54%	41,07%	42,06%	45,29%	-0,18	1,52	1,00	3,23
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ									
Κερκύρας	62,27%	69,21%	76,61%	77,78%	-	6,94	7,40	1,17	-
Κέρκυρα (νήσος)	62,29%	69,30%	76,77%	77,81%	83,02%	7,00	7,48	1,03	5,21%
Λευκάδας	47,11%	61,60%	58,24%	62,44%	-	14,48	-3,36	4,20	-
Κεφαλληνίας	49,46%	45,49%	53,99%	56,06%	-	-3,98	8,51	2,07	-
Ζακύνθου	61,29%	68,23%	83,79%	83,57%	-	6,93	15,56	-0,22	-
ΣΥΝΟΛΟ	60,20%	66,15%	75,68%	76,43%	84,28%	5,95	9,53	0,75	7,85
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ									
Αιτωλοακαρνανίας	33,74%	34,71%	38,25%	36,37%	-	0,97	3,54	-1,88	-
Αχαΐας	39,60%	45,25%	47,45%	52,07%	-	5,65	2,20	4,63	-
Ηλείας	41,49%	39,26%	46,19%	42,88%	-	-2,23	6,93	-3,32	-
ΣΥΝΟΛΟ	38,67%	40,26%	44,50%	44,45%	46,58%	1,58	4,24	-0,05	2,13
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ									
Φθιώτιδας	27,33%	27,83%	28,08%	26,00%	-	0,50	0,25	-2,08	-
Ευρυτανίας	40,75%	34,46%	36,46%	32,68%	-	-6,29	2,00	-3,79	-
Φωκίδας	29,99%	33,22%	35,59%	35,30%	-	3,23	2,37	-0,29	-
Βοιωτίας	26,79%	29,51%	30,16%	30,25%	-	2,72	0,65	0,09	-
Ευβοίας	41,99%	39,64%	42,77%	39,76%	-	-2,35	3,13	-3,01	-
ΣΥΝΟΛΟ	34,69%	34,61%	36,67%	34,53%	38,53%	-0,08	2,06	-2,14	4,0
ΑΤΤΙΚΗΣ									
Αττικής	47,72%	48,00%	50,87%	47,89%	-	0,28	2,87	-2,98	-
Αθήνα (πόλη)	54,64%	56,46%	57,54%	54,17%	56,76%	1,82	1,08	-3,38	2,59%
ΣΥΝΟΛΟ	47,72%	48,00%	50,87%	47,89%	53,74%	0,28	2,87	-2,98	5,85
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ									
Κορινθίας	31,50%	33,64%	34,89%	32,59%	-	2,15	1,25	-2,30	-
Αργολίδας	45,40%	43,96%	53,52%	47,92%	-	-1,45	9,56	-5,60	-
Αρκαδίας	27,94%	30,02%	33,64%	30,76%	-	2,08	3,62	-2,87	-
Μεσσηνίας	46,31%	40,20%	35,10%	37,73%	-	-6,10	-5,11	2,63	-
Λακωνίας	33,19%	33,03%	37,16%	37,36%	-	-0,16	4,12	0,21	-

ΣΥΝΟΛΟ	37,89%	37,24%	39,95%	37,58%	39,01%	-0,65	2,71	-2,37	1,43
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ									
Λέσβου	44,45%	45,45%	45,41%	49,08%	-	1,00	-0,05	3,67	-
Χίου	45,82%	46,18%	47,10%	55,83%	-	0,36	0,92	8,73	-
Σάμου	61,81%	63,68%	64,63%	74,65%	-	1,87	0,95	10,02	-
ΣΥΝΟΛΟ	52,54%	54,24%	54,70%	61,40%	59,48%	1,70	0,45	6,70	-1,92
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ									
Κυκλάδων	48,92%	52,33%	56,35%	54,72%	-	3,40	4,02	-1,63	-
Δωδεκανήσου	70,76%	79,00%	82,06%	86,65%	-	8,24	3,06	4,59	-
Ρόδος (νήσος)	72,95%	81,19%	83,99%	87,38%	89,76%	8,24	2,79	3,40	2,38%
ΣΥΝΟΛΟ	67,73%	75,15%	78,16%	82,32%	80,78%	7,42	3,02	4,16	-1,54
ΚΡΗΤΗΣ									
Χανίων	59,50%	64,83%	70,52%	74,98%	-	5,33	5,69	4,46	-
Ρεθύμνης	69,09%	79,44%	82,60%	86,94%	-	10,35	3,16	4,33	-
Ηρακλείου	66,25%	73,60%	78,77%	86,66%	-	7,36	5,17	7,89	-
Λασιθίου	61,70%	69,90%	72,10%	74,88%	-	8,20	2,20	2,78	-
ΣΥΝΟΛΟ	64,65%	72,24%	76,70%	82,27%	79,94%	7,59	4,46	5,58	-2,33
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	54,37%	58,37%	61,12%	63,46%	64,97%	4,01	2,75	2,34	1,51

**ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΜΗΝΑ**

	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	867.638	946.798	1.005.719	1.066.084	1.083.222	9,12%	6,22%	6,00%	1,61%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	928.305	933.592	998.977	1.060.008	1.152.805	0,57%	7,00%	6,11%	8,75%
ΜΑΡΤΙΟΣ	1.250.226	1.369.751	1.273.310	1.448.624	1.482.823	9,56%	-7,04%	13,77%	2,36%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	2.766.116	2.822.243	2.905.546	2.864.693	3.120.457	2,03%	2,95%	-1,41%	8,93%
ΜΑΙΟΣ	5.258.710	5.923.093	6.229.116	6.617.666	6.662.277	12,63%	5,17%	6,24%	0,67%

ΙΟΥΝΙΟΣ	6.405.495	7.075.829	7.530.343	8.342.167	8.363.722	10,46%	6,42%	10,78%	0,26%
ΙΟΥΛΙΟΣ	7.965.179	9.003.064	9.872.757	10.723.835	10.693.171	13,03%	9,66%	8,62%	-0,29%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	9.551.439	10.878.827	11.661.790	11.805.077	12.240.681	13,90%	7,20%	1,23%	3,69%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	6.993.686	7.822.329	8.224.367	8.756.290	8.875.517	11,85%	5,14%	6,47%	1,36%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	4.113.665	4.419.861	4.640.619	5.234.218	5.296.163	7,44%	4,99%	12,79%	0,67%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1.032.350	1.113.342	1.175.950	1.245.219	1.238.787	7,85%	5,62%	5,89%	-0,52%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	812.697	1.055.778	1.030.948	1.093.021	1.120.278	29,91%	-2,35%	6,02%	2,49%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	47.945.506	53.364.507	56.549.442	60.256.902	61.302.903	11,30%	5,97%	6,56%	1,74%

ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑ ΜΗΝΑ

1998	ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	ΣΙΔΗΡΪΚΩΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	ΟΔΙΚΩΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	86.775	1.053	16.244	57.494	161.566
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	72.168	1.229	14.737	55.367	143.501
ΜΑΡΤΙΟΣ	151.505	1.133	20.463	66.513	239.614
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	429.425	1.561	62.748	86.315	580.049
ΜΑΙΟΣ	1.013.036	2.430	73.167	93.942	1.182.575
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.304.387	4.860	58.194	136.731	1.504.172
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.637.143	5.875	259.409	199.022	2.101.449
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	1.649.594	6.534	143.543	259.674	2.059.345
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.319.471	4.546	108.375	162.304	1.594.696
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	760.375	1.452	42.503	115.011	919.341
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	124.289	775	17.069	90.574	232.707
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	97.673	258	18.064	81.036	197.031
ΣΥΝΟΛΟ	8.645.841	31.706	834.516	1.403.983	10.916.046
1999					
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	86.360	280	13.862	81.740	182.242

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	106.908	20	13.479	56.633	177.040
ΜΑΡΤΙΟΣ	251.405	48	23.659	71.828	346.940
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	501.890	2.651	41.185	92.002	637.728
ΜΑΙΟΣ	1.188.877	3.454	55.798	99.524	1.347.653
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.493.114	4.957	70.169	101.121	1.669.361
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.793.976	7.329	294.508	174.675	2.270.488
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	1.890.891	6.191	133.431	257.582	2.288.095
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.528.079	3.228	61.079	118.406	1.710.792
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	852.973	3.404	57.287	117.253	1.030.917
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	141.394	3.672	20.414	98.002	263.482
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 125.969	3.574	12.235	97.572	239.350	
ΣΥΝΟΛΟ	9.961.836	38.808	797.106	1.366.338	12.164.088

2000

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	76.064	3.006	14.110	105.686	198.866
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	87.176	3.016	15.088	80.552	185.832
ΜΑΡΤΙΟΣ	228.197	3.573	22.628	89.215	343.613
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	567.623	5.398	40.232	117.661	730.914
ΜΑΙΟΣ	1.242.585	5.071	74.966	142.873	1.465.495
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.573.090	6.570	79.092	156.859	1.815.611
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.911.295	8.952	282.141	236.912	2.439.300
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	1.916.818	10.136	150.221	262.813	2.339.988
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.635.868	6.278	79.840	201.839	1.923.825
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	887.085	4.392	44.043	131.590	1.067.110
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	183.894	4.166	22.208	112.949	323.217
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	1144.394	3.411	11.441	102.528	261.774
ΣΥΝΟΛΟ	10.454.089	63.969	836.010	1.741.477	13.095.545

2001

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	164.927	3.249	10.193	115.887	294.256
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	166.767	3.155	15.483	100.346	285.751
ΜΑΡΤΙΟΣ	229.077	1.189	10.344	86.041	326.651

ΑΠΡΙΛΙΟΣ	555.570	7.279	19.877	158.968	741.694
ΜΑΙΟΣ	1.339.971	8.672	57.364	164.991	1.570.998
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.612.968	10.481	79.816	209.318	1.912.583
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.936.212	13.554	283.953	281.904	2.515.623
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	1.892.472	13.260	131.285	406.226	2.443.243
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.672.697	9.686	60.392	282.404	2.025.179
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	831.147	6.944	30.021	218.218	1.086.330
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	203.996	6.071	100.029	168.994	479.090
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	235.255	2.530	9.408	128.740	375.933
ΣΥΝΟΛΟ	10.841.059	86.070	808.165	2.322.037	14.057.33

2002

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	180.054	2.488	12.441	206.072	401.055
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	184.916	9.140	13.953	128.376	336.385
ΜΑΡΤΙΟΣ	282.306	5.995	22.441	137.652	448.394
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	499.762	7.312	24.987	153.588	685.649
ΜΑΙΟΣ	1.312.232	2.294	47.820	219.614	1.581.960
ΙΟΥΝΙΟΣ	1.528.956	10.112	76.477	255.256	1.870.801
ΙΟΥΛΙΟΣ	1.778.509	14.573	260.066	354.146	2.407.294
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	1.810.148	12.688	152.215	504.342	2.479.393
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1.579.832	11.299	97.177	324.008	2.012.316
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	826.043	7.054	56.073	224.260	1.113.430
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	209.247	2.825	20.687	155.858	388.617
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	245.906	3.474	12.680	192.646	454.706
ΣΥΝΟΛΟ	10.437.910	89.254	797.017	2.855.818	14.179.999

ΜΕΤΑΒΟΛΗ

99/98	15,22%	22,40%	-4,48%	-2,68%	11,43%
00/99	4,94%	64,83%	4,88%	27,46%	7,66%
01/00	3,70%	34,55%	-3,33%	33,34%	7,34%
02/01	-3,72%	3,70%	-1,38%	22,99%	0,87%

**ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΤΑ
ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΟ ΤΑΞΙΔΙΟΥ**

ΠΕΡΙΟΔΟΣ : ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ – ΜΑΡΤΙΟΥ 2003

ΚΡΑΤΗ	ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	ΣΙΔ/ΚΩΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	ΟΔΙΚΩΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ι. ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	519.864	12.236	28.725	370.134	930.959
από τα οποία: - ΚΡΑΤΗ Ε.Ε. (15)	433.064	1.721	11.566	9.939	456.290
1. Αλβανία	4.089	270	11.596	201.808	217.763
2. Αυστρία	15.321	14	475	477	16.287
3. Βέλγιο - Λουξεμβούργο	13.599	86	652	557	14.894
4. Βουλγαρία	3.000	3.526	1.296	50.379	58.201
5. Γαλλία	47.272	211	1.191	1.562	50.236
6. Γερμανία	143.675	306	3.390	2.111	149.482
7. Γιουγκοσλαβία	1.681	1.279	198	21.891	25.049
8. Δανία	7.363	112	129	520	8.124
9. Ελβετία	26.727	8	29	124	26.888
10. Ηνωμένο Βασίλειο	81.631	302	976	948	83.857
11. Ιρλανδία	29	151	101	39	320
12. Ισπανία	15.966	168	262	676	17.072
13. Ιταλία	76.450	150	3.372	1.074	81.046
14. Κύπρος	27.026	53	18	326	27.423
15. Νορβηγία	721	8	12	569	1.310
16. Ολλανδία	29.506	122	436	884	30.948
17. Ουγγαρία	1.604	128	23	1.068	2.823
18. Πολωνία	1.972	130	364	1.408	3.874
19. Πορτογαλία	103	63	99	64	329

20. Π.Γ.Δ.Μ. (FYROM)	199	1.546	18	64.692	66.455
21. Ρουμανία	4.738	2.920	868	11.103	19.629
22. Ρωσία	9.476	198	1.219	1.498	12.391
23. Σουηδία	2.082	15	340	618	3.055
24. Τσεχία	890	214	6	691	1.801
25. Σλοβακία	468	55	21	452	996
26. Φιλανδία	67	21	143	409	640
27. Λοιπά κράτη Ευρώπης	4.209	180	1.491	4.186	10.066
II. ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	37.065	194	4.467	13.059	54.785
28. Ιαπωνία	11.146	15	51	213	11.425
29. Ισραήλ	7.525	2	7	65	7.599
30. Λίβανος - Συρία	3.180	1	314	106	3.601
31. Τουρκία	2.847	37	1.636	9.263	13.783
32. Ιράν	402	0	23	292	717
33. Λοιπά κράτη Μ.Ανατολής	1.100	1	143	34	1.278
34. Λοιπά κράτη Ασίας	10.865	138	2.293	3.086	16.382
III. ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	7.568	5	268	138	7.979
35. Αίγυπτος - Σουδάν	4.817	1	181	9	5.008
36. Νοτιοαφρικανική Ένωση	1.559	0	7	6	1.572
37. Λοιπά κράτη Αφρικής	1.192	4	80	123	1.399
IV. ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	27.105	114	949	2.172	30.340
38. Αργεντινή	210	5	7	36	258
39. Βραζιλία	191	1	17	16	225
40. Μεξικό	294	1	57	8	360
41. Η.Π.Α.	19.051	90	671	1.696	21.508
42. Καναδάς	6.882	8	148	348	7.386
43. Λοιπά κράτη Αμερικής	477	9	49	68	603
IV. ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	3.395	51	93	1.024	4.563
44. Αυστραλία	3.019	46	72	982	4.119

45. Λοιπά κράτη Ωκεανίας	376	5	21	42	444
VI. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	549.997	12.600	34.502	386.527	1.028.626

**ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΠΕΡΙΓΛΟΥ**

ΠΕΡΙΟΔΟΣ : ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ – ΜΑΡΤΙΟΥ 2003

ΚΡΑΤΗ	ΕΤΟΣ	ΕΤΟΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ % ΕΠΙ ΤΟΥ	
			%	ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2002	2003	2003/2002	2002	2003
Ι. ΚΡΑΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ	1.065.883	930.959	-12,66	88,47	88,91
από τα οποία: - ΚΡΑΤΗ Ε.Ε. (15)	483.273	456.290	-5,58	40,11	43,58
1. Αλβανία	284.618	217.763	-23,49	23,62	20,80
2. Αυστρία	19.225	16.287	-14,74	1,99	1,76
3. Βέλγιο - Λουξεμβούργο	17.592	14.894	-15,34	1,46	1,42
4. Βουλγαρία	98.664	58.201	-41,01	8,19	5,56
5. Γαλλία	53.968	50.236	-6,92	4,48	4,80
6. Γερμανία	153.377	149.482	-2,54	12,73	14,28
7. Γιουγκοσλαβία	18.908	25.049	32,48	1,57	2,39
8. Δανία	10.730	8.124	-24,29	0,89	0,78
9. Ελβετία	29.998	26.888	-10,37	2,49	2,57
10. Ηνωμένο Βασίλειο	86.850	83.857	-3,45	7,21	8,01
11. Ιρλανδία	226	320	41,59	0,02	0,03
12. Ισπανία	18.517	17.072	-7,80	1,54	1,63
13. Ιταλία	80.489	81.046	0,69	6,68	7,74

14. Κύπρος	29.005	27.423	-5,45	2,41	2,62
15. Νορβηγία	1.634	1.310	-19,83	0,14	0,13
16. Ολλανδία	35.520	30.948	-12,87	2,95	2,96
17. Ουγγαρία	3.100	2.823	-8,94	0,26	0,27
18. Πολωνία	5.728	3.874	-32,37	0,48	0,37
19. Πορτογαλία	445	329	-26,07	0,04	0,03
20. Π.Γ.Δ.Μ. (FYROM)	55.651	66.455	19,41	4,62	6,35
21. Ρουμανία	23.366	19.629	-15,99	1,94	1,87
22. Ρωσία	15.747	12.391	-21,31	1,31	1,18
23. Σουηδία	5.580	3.055	-45,25	0,46	0,29
24. Τσεχία	1.855	1.801	-2,91	0,15	0,17
25. Σλοβακία	952	996	4,62	0,08	0,10
26. Φιλανδία	754	640	-15,12	0,06	0,06
27. Λοιπά κράτη Ευρώπης	13.384	10.066	-24,79	1,11	0,96
II. ΚΡΑΤΗ ΑΣΙΑΣ	73.002	54.785	-20,39	7,63	6,99
28. Ιαπωνία	15.356	11.425	-26,60	1,27	1,09
29. Ισραήλ	13.542	7.599	-43,89	1,12	0,73
30. Λίβανος - Συρία	4.651	3.601	-22,58	0,39	0,34
31. Τουρκία	15.212	13.786	-9,39	1,26	1,32
32. Ιράν	861	717	-16,72	0,07	0,07
33. Λοιπά κράτη Μ.Ανατολής	1.723	1.278	-26,83	0,14	0,12
34. Λοιπά κράτη Ασίας	21.657	16.382	-24,36	1,80	1,56
III. ΚΡΑΤΗ ΑΦΡΙΚΗΣ	12.293	7.979	-35,09	1,02	0,76
35. Αίγυπτος - Σουδάν	7.996	5.008	-37,37	0,66	0,48
36. Νοτιοαφρικανική Ένωση	2.030	1.572	-22,56	0,07	0,15
37. Λοιπά κράτη Αφρικής	2.267	1.399	-38,29	0,19	0,13
IV. ΚΡΑΤΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	27.141	30.340	11,79	2,25	2,90

38. Αργεντινή	242	258	6,61	0,02	0,02
39. Βραζιλία	233	225	-3,43	0,02	0,02
40. Μεξικό	404	360	-10,89	0,03	0,03
41. Η.Π.Α.	18.775	21,508	14,56	1,56	2,05
42. Καναδάς	6.779	7.386	8,95	0,56	0,71
43. Λοιπά κράτη Αμερικής	708	603	-14,83	0,06	0,06
IV. ΚΡΑΤΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	7.514	4.563	-39,27	0,62	0,44
44. Αυστραλία	7.045	4.119	-41,53	0,58	0,39
45. Λοιπά κράτη Ωκεανίας	469	444	-5,33	0,04	0,04
VI. ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.185.833	1.028.626	-13,26	100,00	100,00
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	21.961	21.816	-0,66		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1.226.764	1.068.878	-12,87		

**ΑΦΙΞΕΙΣ ΞΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΤΑΞΙΔΙΟΥ, ΣΤΑΘΜΟ
ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥ**

ΠΕΡΙΟΔΟΣ : ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ – ΜΑΡΤΙΟΥ 2003

ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΕΤΟΣ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ % ΕΠΙ	
			%	ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2002	2003	2003/2002	2002	2003
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ	1.185.833	1.028.626	-13,26	100,00	100,00
I. ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ	647.275	594.997	-8,08	54,58	57,84
1. Αλεξανδρουπόλεως	0	0			
2. Ανδραβίδας	0	0			
3. Αράξου	590	148	-74,92	0,05	0,01

4. Ελευσίνας	4.940	0	-100,00	0,42	0,00
5. Αθηνών	546.379	532.750	-2,49	46,08	51,79
6. Ζακύνθου	0	0			
7. Ηρακλείου	21.777	7.726	-64,52	1,84	0,75
8. Θεσσαλονίκης	54.502	48.796	-10,47	4,60	4,74
9. Θήρας	40	20	-50,00	0,00	0,00
10. Ιωαννίνων	0	0		0,00	0,00
11. Καβάλας	1.840	9	-99,51	0,16	0,00
12. Καρπάθου	0	0			
13. Κερκύρας	1.242	429	-65,46	0,10	0,04
14. Κεφαλληνίας	0	0		0,00	0,00
15. Κω	349	249	-28,65	0,03	0,02
16. Μεσσηνίας	101	0	-100,00	0,01	0,00
17. Μυκόνου	181	111	-38,67	0,02	0,01
18. Μυρίνης (Λέσβου)	0	0			
19. Μυτιλήνης	0	40		0,00	0,00
20. Πρέβεζας	1.282	0	-100,00	0,11	0,00
21. Ρόδου	8.464	4.672	-44,80	0,71	0,45
22. Σάμου	83	7	-91,57	0,01	0,00
23. Σκιάθου	0	0			
24. Χανίων	5.450	33	-99,39	0,46	0,00
25. Χίου	2	7	250,00	0,00	0,00
26. Λοιποί σταθμοί	53	0	-100,00	0,00	0,00
II. ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	17.623	12.600	-28,50	1,49	1,22
1. Δικαίων	3.874	18	-99,54	0,33	0,00
2. Ειδομένης	3.105	4.648	49,69	0,26	0,45
3. Προμαχώνα	9.459	7.695	-18,65	0,80	0,75
4. Πυθίου	1.185	239	-79,83	0,10	0,02
5. Καυκάσου	0	0			
III. ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	48.835	34.502	-29,35	4,12	3,35

1. Ελευσίνας	0	18		0,00	0,00
2. Ηγουμενίτσας	8.949	6.305	-29,55	0,75	0,61
3. Ηρακλείου (Κρήτης)	1.681	2.188	30,16	0,14	0,21
4. Θεσσαλονίκης	5.705	5.552	-2,68	0,48	0,54
5. Κερκύρας	6.577	3.999	-39,20	0,55	0,39
6. Πατρών	12.522	6.420	-48,73	1,06	0,62
7. Πειραιώς	4.124	740	-82,06	0,35	0,07
8. Ρόδου	1.424	810	-43,12	0,12	0,08
9. Λοιποί σταθμοί	7.853	8.470	7,86	0,66	0,82
IV. ΟΔΙΚΩΣ	472.100	386.527	-18,13	39,81	37,58
1. Δοϊράνης	10.730	14.433	34,51	0,90	1,40
2. Ευζώνων	50.402	68.898	36,70	4,25	6,70
3. Κακκαβιάς	166.816	122.701	-26,45	14,07	11,93
4. Καστανεών	1.160	60	-94,83	0,10	0,01
5. Κήπων	16.044	14.575	-9,16	1,35	1,42
6. Κρυσταλλοπηγής	96.849	79.409	-18,01	8,17	7,72
7. Νίκης	24.920	21.743	-12,75	2,10	2,11
8. Ορμενίου	13.221	3.151	-76,17	1,11	0,31
9. Προμαχώνα	91.958	61.557	-33,06	7,75	5,98
ΚΡΟΥΑΣΙΕΡΕΣ	21.961	21.816	-0,66		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1.207.794	1.050.442	-13,03		

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥΣ

Έχουμε δει πως, καθώς ο τουρισμός αναπτύσσεται και ο αριθμός των ταξιδιωτών αυξάνεται, με τον ίδιο ρυθμό πολλαπλασιάζονται και οι πιθανότητες εμφάνισης θετικών και αρνητικών επιπτώσεων. Ο σωστός σχεδιασμός της τουριστικής πολιτικής μπορεί να εξοστρακίσει ορισμένες αρνητικές επιδράσεις, ειδικά στις κοινότητες που θεωρούν τον τουρισμό ως

μέσο οικονομικής ανάπτυξης. Φυσικό επακόλουθο της τουριστικής ανάπτυξης όμως, είναι οι επιπτώσεις και κυρίως οι αρνητικές.

Οι εξελίξεις στην μαζική επικοινωνία και την εκπαίδευση έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του σύγχρονου τουρισμού. Οι εξελίξεις στην τεχνολογία, οι καινοτομίες και οι αλλαγές στην ταξιδιωτική αγορά επηρέασαν όλους τους τομείς της οικονομίας και προκάλεσαν ανησυχίες γύρω από τα κοινωνικά και περιβαντολογικά ζητήματα.

Έχουν γραφτεί πολλά σχετικά με τις διάφορες επιπτώσεις που μπορεί να έχει ο τουρισμός στους προορισμούς, είτε αυτές είναι αρνητικές είτε θετικές. Η κυβερνητική πολιτική κάθε χώρας αντιστακτά τις διατυπωμένες κοινές ανησυχίες για τις επιπτώσεις του τουρισμού, όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην κοινωνική ανάπτυξη, τον πολιτισμό και το περιβάλλον.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Όταν ταξιδιώτες που προέρχονται εκτός της κοινότητας που τους φιλοξενεί, αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες στην κοινότητα αυτή, ο τουρισμός λειτουργεί ως μια βιομηχανία εξαγωγών αποφέροντας εισπράξεις από εξωγενείς πόρους. Οι ταξιδιωτικές δαπάνες αυξάνουν επίσης το γενικό επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας της κοινότητας με πολλούς τρόπους, άμεσους και έμμεσους. Ανάμεσα στους πλέον ορατούς είναι οι νέες θέσεις εργασίας και το εισόδημα. Οι φόροι που εισπράττονται από την κυβέρνηση, θα αυξηθούν και αυτοί μέσα από το υψηλότερο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Στην περίπτωση των διεθνών ταξιδιωτών, η χώρα προορισμός θα κερδίσει ξένο συνάλλαγμα, γεγονός που θα την βοηθήσει να βελτιώσει το ισοζύγιο πληρωμών. Όσο αυξάνεται ο αριθμός των επισκεπτών που πραγματοποιούν αγορές, τόσο αυξάνεται η ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται στην κοινότητα που τους φιλοξενεί. Αν η κοινότητα έχει επαρκή πόρους, για να αυξήσει την παραγωγή, και να καλύψει τη ζήτηση, το πλήρες πόσο των ταξιδιωτικών δαπανών θα παραμείνει μέσα στην κοινότητα. Αν η παραγωγή αυξηθεί σε τοπικό επίπεδο, η κοινότητα θα χρειαστεί να εισάγει πόρους, όπως πρώτες ύλες, εργασία και κεφάλαιο.

Οι ταξιδιωτικές δαπάνες σε μια κοινότητα θεωρούνται εξαγωγές, αφού τα προϊόντα και οι υπηρεσίες πωλούνται σε ανθρώπους, που προέρχονται από κάποιο μέρος έξω από την κοινότητα αυτή. Οι εισαγωγές είναι **διαρροές** για μια οικονομία, από την άποψη ότι φεύγουν χρηματικά πόσα από την περιοχή για την αγορά πόρων. Για να υπολογίσουμε το σύνολο των οικονομικών επιπτώσεων σε μια κοινότητα, θα πρέπει πρώτα να αφαιρέσουμε από τις συνολικές τουριστικές δαπάνες, το σύνολο των χρημάτων που καταβάλλονται για τη εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού σε μια χώρα, πολιτεία ή κοινότητα μπορεί να είναι τεράστιες, από την άποψη των εισπράξεων και των θέσεων εργασίας, ακόμα και όταν εξετάζουμε μόνο τις εισπράξεις από τον εγχώριο τουρισμό.

Για να εκτιμήσουμε πλήρως την έκταση και το μέγεθος της επιρροής που ασκούν οι τουριστικές δαπάνες στην οικονομία μιας χώρας, θα πρέπει να εξετάσουμε τόσο τον εγχώριο, όσο και τον διεθνή τουρισμό.

ΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Για την εκτίμηση των πραγματικών οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε μια κοινότητα, θα πρέπει να τονίσουμε ότι μια κοινότητα μπορεί να μην λαμβάνει όλες τις ταξιδιωτικές δαπάνες. Για παράδειγμα, οι πληρωμές των αεροπορικών εισιτηρίων συνήθως πραγματοποιούνται στον τόπο προέλευσης των τουριστών και όχι στον προορισμό τους. Άλλα παραδείγματα περιλαμβάνουν τις πληρωμές για εισαγωγές φαγητών, ποτών και ειδών λιανικής πώλησης. Ενώ οι ταξιδιώτες μπορεί να αγοράζουν ή να καταναλώνουν τα προϊόντα αυτά κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, οι πληρωμές φεύγουν από την κοινότητα και αποτελούν χρεωστικό κονδύλιο για το λογαριασμό συναλλαγών της κοινότητας.

Το πόσο των ταξιδιωτικών δαπανών, που παραμένει σε μια κοινότητα, αποτελεί μια πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις. Οι ταξιδιωτικές δαπάνες που εισπράττονται ως έσοδα από επιχειρήσεις, όπως τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, οι εταιρείες ενοικιάσεων αυτοκινήτων, οι

τουριστικοί πράκτορες και τα καταστήματα λιανικής πώλησης που εξυπηρετούν τους τουρίστες, έχουν μια **άμεση επίπτωση** στην οικονομία της κοινότητας. Ο όρος « άμεσος » αντανακλά το γεγονός ότι τα χρηματικά πόσα, που εισπράττονται από τους άμεσους προμηθευτές ξεκινούν τον πρώτο γύρο δαπανών των επιχειρήσεων αυτών για την πληρωμή των μισθών, των προμηθειών, του εξοπλισμού, των φόρων. κ.οκ.

Οι **έμμεσες ή δευτερογενείς επιπτώσεις** εμφανίζονται, όταν τα χρηματικά πόσα, που λαμβάνονται από της υπηρεσίες υποστήριξης και άλλες τοπικές επιχειρήσεις, δαπανώνται για την πληρωμή των πρώτων υλών, των μισθών και άλλων ειδών, που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των προϊόντων ή των άμεσων υπηρεσιών που αγοράζονται από τους επισκέπτες. Το αρχικό πόσο των ταξιδιωτικών δαπανών, που θα παραμείνει στην κοινότητα, δημιουργεί εισοδήματα μέσα στην κοινότητα αυτή, τα οποία συνήθως είναι υψηλότερα από το αρχικό πόσο. Αυτό σημαίνει ότι μια τουριστική δαπάνη ύψους 1 ευρώ, μπορεί τελικά να ισοδυναμεί με 2 ευρώ ή περισσότερο σε συνολική οικονομική αξία.

Για να εξηγήσουμε τα παραπάνω, ας πάρουμε το παράδειγμα ενός επισκέπτη που ξοδεύει 2000 ευρώ σε έναν προορισμό. Μένει σε ένα πολυτελές ξενοδοχείο, γευματίζει σε πολυτελή εστιατόρια και αγοράζει πολλά είδη κατασκευασμένα στο εξωτερικό για σουβενίρ. Από τη στιγμή που οι δαπάνες περιλαμβάνουν είδη, όπως οι εισαγόμενες πρώτες ύλες του ξενοδοχείου, τα πολυτελή τρόφιμα και κρασιά από το εξωτερικό και τα ξένα σουβενίρ, είναι πιθανό το 50% των δαπανών θα φύγει άμεσα από την κοινότητα για την πληρωμή των εισαγωγών. Το πόσο που θα παραμείνει στην κοινότητα θα είναι 1000 ευρώ. Ένα μέρος των 1000 ευρώ θα χρησιμοποιηθεί άμεσα για την πληρωμή του ντόπιου προσωπικού, το εισόδημα του οποίου θα δαπανηθεί σε προϊόντα για προσωπική χρήση. Οι προσωπικές δαπάνες των ανθρώπων αυτών, με τη σειρά τους, αποτελούν έσοδα για άλλες τοπικές επιχειρήσεις, όπως καταστήματα γενικού εμπορίου ή ρουχισμού. Ένα άλλο μέρος των 1000 ευρώ θα διατεθεί για τους μέτοχους των ξενοδοχείων, των εστιατορίων και των αεροπορικών εταιριών' στις εταιρείες υποστήριξης που προσφέρουν πρώτες ύλες και υπηρεσίες στις επιχειρήσεις αυτές' και σε άλλους τομείς της

οικονομίας. Οι άνθρωποι που εργάζονται σε άλλους τομείς, θα δαπανήσουν και αυτοί το εισόδημα τους σε είδη προσωπικής ανάγκης, γεγονός που θα φέρει τα χρήματα ξανά στην τοπική κοινότητα.

Μέσα λοιπόν από διαδοχικούς κύκλους δαπανών, το αρχικό πόσο των 1000 ευρώ, που παρέμεινε στην κοινότητα από τα 2000 ευρώ, που δαπάνησε ο ταξιδιώτης, δημιούργησε πρόσθετο εισόδημα για πολλούς τομείς της οικονομίας. Με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, και σε πολλές περιπτώσεις νέων επιχειρήσεων, ο τουρισμός μπορεί να επηρεάσει την κατανομή του εισοδήματος σε μια κοινότητα. Η ανακατανομή του εισοδήματος μπορεί να έχει οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, ανάλογα με την κατανομή της ιδιοκτησίας και τη διαθεσιμότητα των τοπικών πόρων.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΗΣ

Ο όρος **πολλαπλασιαστής**, που προέρχεται από την μακροοικονομική θεωρία, χρησιμοποιείται για την περιγραφή της συνολικής επίδρασης, δηλαδή άμεσης και δευτερεύουσας, που ασκεί μια εξωτερική πηγή εσόδων που εισάγεται σε μια κοινότητα. Η έννοια του πολλαπλασιαστή συνήθως χρησιμοποιείται στην τουριστική βιομηχανία, για να υποδηλώσει τις άμεσες και τις δευτερογενείς επιπτώσεις των τουριστικών δαπανών στην οικονομία.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν υπάρχει ένας και μόνον πολλαπλασιαστής. πολλαπλασιαστές μπορεί να υπολογιστούν για τις πωλήσεις ή για το παραγόμενο προϊόν των επιχειρήσεων, για την απασχόληση, τη μισθοδοσία ή άλλες μεταβλητές.

Θα πρέπει επίσης να γνωρίζουμε ότι η τιμή των πολλαπλασιαστών δε θα είναι ίδια για όλες τις χώρες ή τις κοινότητες, και θα εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα των τοπικών πόρων στις αντίστοιχες περιοχές. Οι νησιωτικές περιοχές για παράδειγμα, που έχουν περιορισμένους πόρους, μπορεί να χάσουν 50% ή και περισσότερο από τις ταξιδιωτικές τους δαπάνες σε άμεσες πληρωμές για τις κάθε είδους εισαγωγές που μπορεί να κάνουν – υλικά οικοδομών, υφάσματα, τρόφιμα, κλπ – με αποτέλεσμα να έχουν χαμηλότερους πολλαπλασιαστές.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΙΜΩΝ

Οι τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών μεταβάλλονται ως αποτέλεσμα μεταβολών των παραγόντων που επηρεάζουν την προσφορά και την ζήτηση. Για παράδειγμα το χαμηλότερο κόστος παραγωγής μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερες τιμές για τα αντίστοιχα προϊόντα ή υπηρεσίες. Οι υψηλότερες τιμές μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας αύξησης στη ζήτηση ή στο κόστος παραγωγής. Οι ταξιδιωτικές δαπάνες σε μια κοινότητα μπορεί να οδηγήσουν σε υψηλότερες τιμές, αφού οι αγορές των επισκεπτών θα αυξήσουν τη ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Αυτό οδηγεί σε μια κατάσταση πληθωρισμού και έτσι οι κάτοικοι θα πρέπει και αυτοί να πληρώσουν υψηλές τιμές για προϊόντα και υπηρεσίες που ζητούνται και από τους τουρίστες και ταυτόχρονα από τους ντόπιους. Μέσω του πολλαπλασιαστή, μπορεί να αυξηθούν και οι τιμές άλλων αγαθών και υπηρεσιών, αφού αυξάνεται το εισόδημα της περιοχής και οι άνθρωποι αναζητούν περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, που οδηγεί σε πληθωρισμό, είναι η αύξηση της αξίας της γης που προκαλεί η τουριστική ανάπτυξη. Καθώς η καλύτερη γη σε γραφικές τοποθεσίες αξιοποιείται για τη δημιουργία τουριστικών κέντρων και άλλων εγκαταστάσεων αναψυχής ή διευκολύνσεων, οι αξίες της γης των γύρω περιοχών ανέρχονται λόγω αύξησης της ζήτησης για την κατασκευή κατοικιών ή εμπορικών εγκαταστάσεων. Οι βελτιώσεις – αναβάθμιση υποδομών και κτιρίων – αυξάνουν τις αξίες των ιδιοκτησιών και, αντίστοιχα, τη φορολογική βάση (για το φόρο ακίνητης περιουσίας), με συνέπεια να επιβαρύνονται τελικά οι καταναλωτές με αυξημένες τιμές.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ

Ο τουρισμός αναψυχής, ως προαιρετικό στοιχείο της ζωής μας, επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις του κόστους των ταξιδιών και του εισοδήματος των τουριστών. Εξαίτιας αυτών των διακυμάνσεων, η ανάπτυξη

μιας τουριστικής κοινότητας μπορεί να είναι ασταθής. Οι περίοδοι ταχείας αύξησης, η στασιμότητα, και η ύφεση θέτουν μια τουριστική οικονομία σε κατάσταση αστάθειας. Οι φυσικές καταστροφές, οι σεισμοί και οι πλημμύρες, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν. Αυτά τα γεγονότα κατέστρεψαν πολλές κοινότητες και αποθάρρυναν τον τουρισμό στις περιοχές αυτές. Ο τουρισμός είναι επίσης ευάλωτος στις τρομοκρατικές ενέργειες, τις επιδημίες και άλλες αρνητικές συνθήκες, που θέτουν σε κίνδυνο την οικονομία μιας τουριστικής κοινότητας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι σύνθετες και δεν είναι σε όλη τους την έκταση καλά κατανοητές, ακόμα και από τους επαγγελματίες του τουριστικού τομέα. Οι πιο αποφανείς κοινωνικές επιπτώσεις είναι και οικονομικές. Αυτές σχετίζονται με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την εισροή νέου εισοδήματος στην περιοχή. Αν και αυτές οι θέσεις εργασίας αναλύονται συνήθως βάσει οικονομικών ωφελειών, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε και τις κοινωνικές τους συνέπειες.

Ενώ είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε ποσοτικά τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού, οι περισσότερες έρευνες των κοινωνικών επιπτώσεων περιορίζονται σε μια "διαισθητική αξιολόγηση". Το ίδιο ισχύει και για τις μελέτες των πολιτιστικών και περιβαντολογικών επιπτώσεων, αφού είναι δύσκολο, και σε μερικές περιπτώσεις αδύνατο, να μετρήσουμε τις πραγματικές κοινωνικές, πολιτιστικές ή περιβαντολογικές επιπτώσεις. Στο τμήμα αυτό θα παρουσιάσουμε ορισμένα παραδείγματα κοινωνικών επιπτώσεων σε προηγούμενες περιπτώσεις τουριστικής ανάπτυξης, ώστε να δείξουμε την πιθανή τους εφαρμογή στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της εποχής μας.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Οι νέες ευκαιρίες απασχόληση, που επιφέρει ο τουρισμός δεν είναι ορατές μόνο από στους κατοίκους. Μπορεί να προσελκύσουν και νέους μετανάστες στην κοινότητα. Ως αποτέλεσμα, το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο οι άνθρωποι αυτοί μπορούν να απορροφηθούν από την κοινότητα. Οι κάτοικοι των αγροτικών και επαρχιακών κοινοτήτων, οι οποίοι διψούν για εργασία, σπεύδουν στην τουριστική περιοχή αναζητώντας εργασιακές ευκαιρίες, προκαλώντας παράλληλα νέα κοινωνικά προβλήματα και εντείνοντας τα ήδη υπάρχοντα.

Για να καταλάβουμε τις κοινωνικές επιπτώσεις ενός αυξανόμενου πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε παράγοντες όπως η άφιξη των νέων μεταναστών. Όσο πιο γρήγορα πρέπει μια κοινωνία να απορροφήσει τους νέους της κατοίκους, τόσο μεγαλύτερη είναι η πίεση στην υπάρχουσα δομή της κοινωνίας. Μια άλλη διάσταση που πρέπει να λάβουμε υπόψη μας, είναι το ότι ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει εργασιακή εξάρθρωση σε άλλους τομείς. Το γεγονός αυτό μπορεί να είναι καταστροφικό για τομείς, όπως η γεωργία ή η ιχθυοτροφία, αφού οι εργάτες μπορεί να εγκαταλείψουν τις εκεί θέσεις τους, τις οποίες θεωρούν λιγότερο κερδοφόρες, προκειμένου να απασχοληθούν στον τουρισμό. Αυτού του είδους η εξάρθρωση μπορεί να διασπάσει την οικονομία μιας κοινότητας, όταν αυτή στηρίζεται στη γεωργία ή άλλες παραδοσιακές βιομηχανίες.

Πολλές από τις θέσεις εργασίας που δημιουργεί ο τουρισμός δεν απαιτούν υψηλή ειδίκευση. Όμως καθώς η τουριστική βιομηχανία ωριμάζει σε ορισμένους προορισμούς, ο αριθμός των ειδικευμένων και επαγγελματικών θέσεων γενικά αυξάνεται. Αν και οι χαμηλότερου επιπέδου θέσεις είναι αρκετά εύκολο να καλυφθούν, οι θέσεις που απαιτούν ειδικές διευθυντικές και τεχνικές δεξιότητες δύσκολα καλύπτονται στις περιοχές εκείνες, όπου υπάρχει έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Ως αποτέλεσμα, οι καλύτερες θέσεις από άποψη εισοδήματος και κύρους καταλαμβάνονται από ανθρώπους εκτός της κοινότητας. Για να μπορέσει μια κοινωνία να επωφεληθεί πλήρως από τον τουρισμό, οι υπεύθυνοι λήψεως αποφάσεων θα πρέπει να συμπεριλάβουν μέτρα για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των ντόπιων

κατοίκων για την κάλυψη των υψηλότερων θέσεων. Αν αγνοήσουν το πρόβλημα αυτό, θα είναι σαν να προκαλούν την απόρριψη της κοινότητας και την παρέμβαση του κράτους.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό σήμερα αποτελεί ένα κοινό φαινόμενο των σύγχρονων βιομηχανοποιημένων κρατών. Αρχικά το άνοιγμα των ευκαιριών απασχόλησης των γυναικών στον τουρισμό προκάλεσε απροσδόκητες συγκρούσεις και εντάσεις στην οικογενειακή και αγροτική κοινωνική τάξη.

Τα συμπεράσματα τουλάχιστον στην αρχή ήταν κατ' ουσία αρνητικά και επικεντρώνονταν στα εξής:

Παρουσιάστηκε:

- Έλλειψη αυτοσεβασμού από την πλευρά των συζύγων των εργαζόμενων γυναικών οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, άρχισαν να κερδίζουν περισσότερα από τους συζύγους τους, ή έγιναν το μόνο οικονομικό στήριγμα των οικογενειών τους.
- Ζήλια από ορισμένους συζύγους απέναντι στις συζύγους τους, οι οποίες ντύνονταν "καλά", για να εξυπηρετήσουν τους πελάτες του ξενοδοχείου.
- Αύξηση των διαζυγίων, των εγκλημάτων και τις παιδικής εγκληματικότητας.
- Απογοήτευση και υπερχρέωση από τις ανερχόμενες προσδοκίες και την υπερκαταναλωτική τάση των εργατών, που επηρεάζονταν από τα υψηλά καταναλωτικά πρότυπα των πελατών του ξενοδοχείου.
- Αυξημένο άγχος και ασθένειες στις γυναίκες, που δεν είχαν συνηθίσει ούτε ήταν έτοιμες για την έντονη πίεση και τις ευθύνες της εργασίας.

Ύστερα από το "σοκ" που επέφερε η ένταξη της γυναίκας στον εργασιακό χώρο, χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να κατανοηθούν τα οφέλη και να αντισταθμιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα:

- Το αυξημένο οικογενειακό εισόδημα ανέβασε σημαντικά το βιοτικό επίπεδο της κοινότητας.
- Οι νέες ικανότητες και οι μισθοί έδωσαν στις γυναίκες μια αίσθηση πληρότητας και αυτοεκτίμησης.
- Οι εκτεταμένες κοινωνικές επαφές με τους άλλους συναδέλφους και τους τουρίστες δημιούργησαν μια νέα αντίληψη για τον έξω κόσμο μεταξύ των γυναικών.
- Οι οικογενειακοί ρόλοι άλλαξαν προς το καλύτερο, αφού οι άντρες ασχολήθηκαν περισσότερο με το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών.
- Οι άντρες άρχισαν να εκτιμούν περισσότερο τις συζύγους τους ως άτομα ικανά να έχουν δουλειές.
- Το αυξημένο εισόδημα και η διευρυμένη θεώρηση του κόσμου θα μπορούσε να καταλήξει σε περισσότερες ευκαιρίες για καλύτερη εκπαίδευση των παιδιών των εργαζόμενων.

Ως αποτέλεσμα, παρά τα αρχικά φαινομενικά, αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού, μακροπρόθεσμα οι επιπτώσεις του ήταν θετικές για τις γυναίκες και τις οικογένειές τους.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Υπό ένα κοινωνικό πρίσμα, οι τουριστικές δαπάνες μπορούν να έχουν αρνητικά και θετικά αποτελέσματα σε μια κοινότητα. Όταν η κίνηση θα είναι αυξημένη, οι επιπλέον εισπράξεις, που προέρχονται από τους τουρίστες, αυξάνουν το γενικό εισοδηματικό επίπεδο της κοινότητας, το οποίο με τη σειρά του αυξάνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων. Από την αντίθετη πλευρά, όταν οι κάτοικοι αρχίσουν να αντιγράφουν τον τρόπο ζωής των επισκεπτών, οι αξίες τους και η καταναλωτική τους συμπεριφορά θα αλλάξει, από μια συντηρητική καταναλωτική συμπεριφορά στην ανάγκη για άμεση ικανοποίηση των επιθυμιών και των αναγκών τους. Οι κάτοικοι των αγροτικών κοινωνιών παρατηρούν γρήγορα πως τα δικά τους, τοπικά προϊόντα είναι συνήθως κατώτερης ποιότητας από τα εισαγόμενα αγαθά. Ως αποτέλεσμα, οι κάτοικοι

αρχίζουν να εξοικονομούν λιγότερα χρήματα και να δανείζονται περισσότερα προκειμένου να μπορέσουν να υποστηρίξουν τις νέες τους καταναλωτικές συνήθειες.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Παρόμοια με τη θεωρία του κύκλου ζωής του προορισμού, προτάθηκε ότι η τουριστική ανάπτυξη ενός προορισμού υπό ένα κοινωνιολογικό πρίσμα ακολουθεί πέντε βασικά στάδια:

- (1) στάδιο ανακάλυψης,
- (2) στάδιο ανάπτυξης,
- (3) στάδιο της αντίθεσης,
- (4) στάδιο της αντιπαράθεσης,
- (5) στάδιο παρακμής.

Το στάδιο ανακάλυψης χαρακτηρίζεται από τον χαμηλό όγκο των τουριστών και πρόκειται για το στάδιο στο οποίο οι κάτοικοι δεν έχουν εκτεθεί ακόμα σε καμία από τις επιπτώσεις της ανάπτυξης. Οι κάτοικοι υποδέχονται την τουριστική ανάπτυξη με ενθουσιασμό κατά το στάδιο της ανάπτυξης, εξαιτίας της προφανής της συμβολής στην τοπική οικονομία. Τα οφέλη γίνονται αντιληπτά από την άποψη της βελτιωμένης υποδομής και των υψηλότερων επιπέδων του εισοδήματος που δημιουργούνται άμεσα από τον τουρισμό ή τις σχετικές θέσεις εργασίας. Όμως, η ανάπτυξη ενθαρρύνει και την εγκληματικότητα, καθώς οι τουρίστες αποτελούν εύκολα θύματα για τους δράστες εγκλημάτων και του νεαρούς ταραχοποιούς.

Η εχθρική διάθεση των ντόπιων αρχίζει να εμφανίζεται στο στάδιο της αντίθεσης, που εκφράζεται μέσα από την εχθρική συμπεριφορά απέναντι στους επισκέπτες. Η εχθρικότητα αυτή οφείλεται συνήθως στον ανταγωνισμό για τους πόρους, το νερό, την ενέργεια, τη χρήση της γης, τις εγκαταστάσεις αναψυχής, την ιδιοκτησία των ακτών, κλπ. Για παράδειγμα, οι εγκαταστάσεις αναψυχής απαιτούν μερικές φορές μεγάλες εδαφικές εκτάσεις, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των γηπέδων γκολφ, πάρκων, πλαζ και μαρίνων. Αυτό μπορεί να γίνει θετικά αντιληπτό, όταν εκληφθεί ως ένας τρόπος διατήρησης των

ανοιχτών χώρων και μείωσης της συνολικής αναπτυξιακής έντασης. Τα προβλήματα εμφανίζονται όταν οι κάτοικοι αποκλείονται από τη χρήση αυτών των εγκαταστάσεων ή όταν ένα τουριστικό κέντρο, που έγινε κυρίως για τους επισκέπτες, περιορίζει ασφυκτικά τις παραδοσιακές δραστηριότητες αναψυχής των ντόπιων.

Τα προβλήματα εντείνονται ακόμα περισσότερο στο στάδιο της αντιπαράθεσης το οποίο καταλήγει στην οργανωμένη αντίθεση προς τις νέες εξελίξεις, στα δικαιώματα χρήσης της γης και στις συγκρούσεις για τη χρήση των περιορισμένων φυσικών πόρων. Για παράδειγμα μπορεί να σημειωθούν συγκρούσεις ανάμεσα στους γεωργικούς και τουριστικούς τομείς για τη χρήση του νερού κατά την ανάπτυξη μιας νέας τουριστικής περιοχής.

Το στάδιο της παρακμής χαρακτηρίζεται συνήθως από εχθρικές ενέργειες που λαμβάνουν τη μορφή σαμποτάζ, βίαιων εγκλημάτων, έλλειψης ασφάλειας και εκροής κεφαλαίων. Τα τρία τελευταία στάδια συνοδεύονται από μια σταδιακή διάβρωση της καλής διάθεσης από την πλευρά της τοπικής κοινωνίας. Από τη στιγμή που η καλή διάθεση και η υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας χάνονται, οι συνέπειες είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατον, να αντιστραφούν.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τα κοινωνικά αυτά στάδια ώστε να μπορέσουμε να αποτρέψουμε, ή τουλάχιστον να περιορίσουμε την έκταση της διάβρωσης. Ο κοινωνικός σχεδιασμός είναι ένας από τους τρόπους που μπορούν να το καταφέρουν αποτελεσματικά. Το πρώτο βήμα είναι η ερευνά γύρω από τις κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινότητα. Οι πληροφορίες που θα λάβουμε από την ερευνά, θα μας οδηγήσουν σε ένα σχέδιο δράσης για την υπερκέραση των αρνητικών και την ισχυροποίηση των θετικών επιπτώσεων. Κατά δεύτερον, η τοπική κοινωνία πρέπει οπωσδήποτε να συμμετέχει στην πραγματική διαδικασία σχεδιασμού και ανάπτυξης. Οι κάτοικοι θα πρέπει να νιώθουν πως θα κερδίσουν μέσα από την επιτυχία του προορισμού.

Ο κοινωνικός σχεδιασμός είναι απαραίτητος σε όλα τα επίπεδα της ανάπτυξης, τόσο για τους ώριμους όσο και για τους νέους τουριστικούς προορισμούς. Οι ώριμοι προορισμοί είναι περισσότερο επιρρεπείς στην

κοινωνική παρακμή, όταν η τουριστική κοινότητα έχει κορεστεί, όταν οι αγορές απομακρύνονται και όταν δεν έρχονται νέες επενδύσεις. Στο σημείο αυτό, οι προσπάθειες σχεδιασμού θα πρέπει να επικεντρώνονται στη διακοπή της διαδικασίας παρακμής, αν και τα μέτρα δεν είναι πάντα επιτυχημένα.

Η εχθρική στάση της τοπικής κοινωνίας παρουσιάζεται με πολλές μορφές. Από την άποψη του εργατικού δυναμικού, η τουριστική βιομηχανία μπορεί να αντιμετωπίσει χαμηλό εργασιακό ηθικό, μειωμένη αποδοτικότητα, κακή εξυπηρέτηση, απουσίες, καθυστερήσεις ή απεργίες. Από μια γενικότερη άποψη, ο τομέας χάνει την κοινοτική υποστήριξη για νέα τουριστικά προγράμματα και οι νομοθέτες είναι λιγότερο πρόθυμοι να προσφέρουν πόρους για την τουριστική προώθηση, ή ακόμα να θεσπίσουν μέτρα επιζήμια για την τουριστική ανάπτυξη. Κάθε ένα ξεχωριστά και όλα αυτά μαζί θα έχουν ένα προφανές αντίκτυπο στην ποιότητα, τη φήμη, και τελικά, τα κέρδη της κοινότητας. Ένα κοινωνικό πλάνο, συνεπώς, θα πρέπει να έχει την ίδια βαρύτητα με ένα οικονομικό ή περιβαλλοντικό πλάνο τουριστικής ανάπτυξης.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Είναι δύσκολο να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στον πολιτισμό. Η τουριστική ανάπτυξη δημιουργεί μια οικονομική ζήτηση για τα τοπικά πολιτιστικά στοιχεία, η οποία με τη σειρά της προσφέρει ευκαιρίες, καλές και κακές, για τη διατήρηση ή την εκμετάλλευση των τοπικών καλλιτεχνικών μορφών και εθίμων. Εξετάζοντας τη θετική πλευρά του θέματος, βλέπουμε ότι οι τοπικοί καλλιτέχνες, οι μουσικοί, οι κατασκευαστές ειδών λαϊκής τέχνης και οι καλλιτέχνες θεαμάτων μπορούν τώρα να ασχοληθούν επικερδώς με τις τέχνες τους, διατηρώντας παράλληλα την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Αυτός ο πυρήνας των καλλιτεχνικών μπορεί να αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον της κοινότητας για τα πολιτιστικά στοιχεία.

Από την αρνητική πλευρά, το "ξεπούλημα" ή η παρουσίαση προς πώληση σε μια σταθερή βάση, αυτού που κάποτε ήταν τελετουργία ή που

αποτελούσε σταθερή παράδοση, μπορεί να καταστρέψει την πολιτιστική αξία και το σεβασμό των ντόπιων κατοίκων προς τις ίδιες τους τις τέχνες, τη θρησκεία ή τις παραδόσεις. Τα πολιτιστικά αυτά εκθέματα, που κάποτε αποτελούσαν αυτά καθαυτά τρόπο ζωής, γίνονται πλέον τρόπος επίτευξης ενός νέου στόχου, της απόκτησης χρημάτων.

Ορισμένοι κοινωνιολόγοι πιστεύουν ότι ο τουρισμός στην πιο ήπια μορφή του είναι αιτία σύγκρουσης των πολιτισμών και των αξιών, ένα άνοιγμα για άμεση αντιπαράθεση ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές αξίες και κοινωνικές τάσεις.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Όταν συμβεί μια πολιτική σύγκρουση, τα διαφορά αποτελέσματα που είναι δυνατό να συμβούν:

- Συμβιβασμός ή καλύτερα "ανοχή", όπου ο επισκέπτης και ο κάτοικος συμβιώνουν σε μια κατάσταση "ζήσε και άσε τους άλλους να ζήσουν".
- Απομονωτισμός, όπου οι τουρίστες και οι κάτοικοι διατηρούν μεταξύ τους μια κοινωνική απόσταση ή διαχωρισμό, είτε με την αποφυγή επαφής είτε με τον περιορισμό των επισκεπτών μέσα στα "χρυσά γκέτο" των πολυτελών ξενοδοχείων, των γηπέδων γκολφ, των καταστημάτων και των άλλων εγκαταστάσεων, που έχουν σχεδιαστεί για τους τουρίστες.
- Εναντίωση, όπου οι τουρίστες απορρίπτονται μέσα από τους κατοίκους (γεγονός που εκδηλώνεται με τη βίαιη συμπεριφορά, την αγένεια, κ.λπ). Ή η κοινότητα απορρίπτεται από τους τουρίστες, οι οποίοι συμπεριφέρονται με υπεροπτικό τρόπο απέναντι στους κατοίκους ή χλευάζουν τα τοπικά έθιμα, τον τρόπο ζωής, το λεξιλόγιο ή την εκφορά λόγου.
- Διάχυση, όπου η μια ή και οι δυο ομάδες, οι τουρίστες και οι κάτοικοι, δανείζονται ή τροποποιούν τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά η μια της άλλης.

Παλαιότερα, οι διαδικασίες αυτές ενεργοποιούνται μόνο με τη μετανάστευση, την αποικιοκρατία, το θρησκευτικό προσηλυτισμό, την πολιτική κατοχή ή το εμπόριο μεταξύ των διάφορων περιοχών. Σήμερα, με τα αποτελεσματικά μέσα μεταφοράς και τα πολυάριθμα ταξίδια με τουριστικά πακέτα, ο τουρισμός φέρνει σε επαφή ανθρώπους διαφορετικών πολιτισμών με ρυθμό ταχύτερο από ποτέ άλλοτε. Έτσι ο τουρισμός γίνεται παράγοντας αλλά και εμπόδιο πολιτιστικής αλλαγής.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Η πολιτιστική ή κοινοτική ερμηνεία (cultural ή community interpretation) είναι ένας τρόπος μετριασμού των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στην κουλτούρα μιας φιλοξενούσας περιοχής. Ένας από τους κύριους στόχους της, είναι να βοηθήσει τους επισκέπτες να κατανοήσουν, να εκτιμήσουν και να σεβαστούν τον πολιτισμό των ανθρώπων της περιοχής που επισκέπτονται. Πριν αυτό γίνει εφικτό, θα πρέπει να υπάρξει εκπαίδευση των κατοίκων σχετικά με την περιοχή στην οποία ζουν.

Ο γενικός στόχος της πολιτισμικής ερμηνείας είναι να ενώσει τους ανθρώπους με τα μνημεία, την ιστορία και τις πληροφορίες σχετικά με μια περιοχή, καθώς και να ενώσει τους κατοίκους μιας κοινότητας μεταξύ τους αλλά και με τους επισκέπτες. Η σωστή ερμηνεία συσχετίζει ένα μνημείο ή ένα θέμα με την καθημερινή ζωή, παρουσιάζοντας πληροφορίες μέσα από μια ασυνήθιστη οπτική γωνία προκαλώντας τον προβληματισμό και την κριτική σκέψη. Το περιβάλλον μπορεί να χρησιμοποιηθεί από την άποψη των ήχων, των οσμών, των γεύσεων και της αφήs για να κεντρίσει την περιέργεια και το ενδιαφέρον των τουριστών για μάθηση.

Η ερμηνεία του πολιτιστικού περιβάλλοντος μπορεί να ενσωματωθεί στην εκπαίδευση των τουριστικών ξεναγών για την εξασφάλιση της αυθεντικότητας και της ποιότητας των πληροφοριών, που θα

παρουσιαστούν στους τουρίστες. Όσο καλύτερα ενημερωμένοι είναι οι επισκέπτες για ένα μέρος και τους ανθρώπους του, τόσο περισσότερο σεβασμό θα δείξουν απέναντι τους. Η ερμηνεία της τοπικής κουλτούρας προσφέρει επίσης μια πλούσια εμπειρία στους τουρίστες διαφοροποιώντας στο μυαλό τους τον έναν προορισμό από έναν άλλο. Όσον αφορά τους κατοίκους, η ερμηνεία της τοπικής κουλτούρας εμπλουτίζει τις γνώσεις τους και προσφέρει έναν τρόπο διατήρησης της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Μια έκθεση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη, το 1975, εξέτασε τα προβλήματα σχετικά με τις τουριστικές επιπτώσεις στον πολιτισμό και έθετε το ερώτημα "κατά πόσο ο στόχος μιας μεγάλης, αμοιβαίας κατανόησης είναι συμβατός με τις πολιτικές εκείνες που καθορίζουν τη μέγιστη ροή διεθνούς τουρισμού πρωταρχικό σκοπό". Η έκθεση συμπέρανε ότι για να γίνει ο τουρισμός αποτελεσματικό μέσο ανάπτυξης των κοινωνικών και πολιτιστικών επαφών στην περιφέρεια της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες στους τομείς της εκπαίδευσης και της πληροφόρησης από τις τουριστικές εξαγωγικές και εισαγωγικές χώρες, και προτάθηκε:

Η Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού:

- να εξετάσουν την πιθανότητα καθιέρωσης ενός τουριστικού κώδικα συμπεριφοράς για τον εγχώριο και τον διεθνή τουρισμό, καθώς και βασικούς κανόνες σχεδίων τουριστικής ανάπτυξης με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτά που θα έχουν πολυεθνικό χαρακτήρα,

- να προωθήσουν προγράμματα ενημέρωσης του κοινού, συμμετοχής των πολιτών και διαπαιδαγωγικών προσπαθειών, όλων σχεδιασμένων για τη βελτίωση των αντιλήψεων του κοινού, ως προς τις ωφέλειες και τις υποχρεώσεις που είχαν οι τουρίστες,
- να αναζητήσουν τις δυνατότητες συμβιβασμού της τουριστικής ανάπτυξης με τα περιβαλλοντολογικά και κοινωνικά ζητήματα, σε περιοχές με έντονα προβλήματα, όπως είναι οι Άλπεις, η Μεσόγειος, οι Ευρωπαϊκές ακτές, η θάλασσα της Βαλτικής, η περιοχή του Δούναβη και η Μαύρη Θάλασσα και
- να οργανώσουν συμπόσια και συσκέψεις ειδικευμένων ομάδων για την εξέταση των θεμάτων, που σχετίζονται με την συνεκτική σχεδίαση και ανάπτυξη του τουρισμού.

Το 1985, κατά την Έκτη Γενική Συνέλευση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού στη Σόφια της Βουλγαρίας, υιοθετήθηκε ένα *Καταστατικό Δικαιωμάτων στον Τουρισμό και Τουριστικός Κώδικας*. Πριν την υιοθέτηση του Καταστατικού Δικαιωμάτων και Τουριστικού κώδικα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και το Περιβαλλοντολογικό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών (UNEP) είχαν οργανώσει το 1983 ένα κοινό συνέδριο για τις περιβαλλοντολογικές διαστάσεις του τουρισμού. Ανάμεσα στα συμπεράσματα , που εξέδωσαν οι συμμετέχοντες στο συνέδριο, υπήρχαν πολλά θέματα, που έθιγαν τα κοινωνικοπολιτιστικά πρόβλημα που επιφέρει ο μαζικός τουρισμός:

- Όταν οι τουρίστες μπαίνουν σε μια ξένη χώρα, δεν μεταφέρουν μαζί τους μόνο την αγοραστική τους δύναμη. Πάνω από όλα, μεταφέρουν έναν διαφορετικό κοινωνικό τύπο, που μεταμορφώνει ριζικά τις τοπικές κοινωνικές συνήθειες, αναστατώνοντας και ανατρέποντας τις βασικές και πολύχρονες αξίες και τους τρόπους συμπεριφοράς των κατοίκων.
- Ο τουρισμός είναι, συνεπώς, πράγματι ένα "συνολικό κοινωνικό γεγονός" που οδηγεί σε ριζικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της κοινωνίας και το οποίο γενικεύεται, καθώς εξαπλώνεται σε όλες τις περιοχές του κόσμου.

- Κατά την τουριστική περίοδο, οι κάτοικοι δεν πρέπει μόνο να αποδεχτούν τις επιπτώσεις της υπερσυγκέντρωσης ανθρώπων, που δεν παρατηρείται τον υπόλοιπο χρόνο, αλλά συχνά να προσαρμόσουν απόλυτα τη ζωή τους (αυξημένοι εργασιακοί ρυθμοί, διπλές δραστηριότητες, κ.λπ.) και να ζήσουν σε στενή επαφή με έναν διαφορετικό τύπο πληθυσμού, κυρίως αστικού, που έχει φτάσει εκεί για να διασκεδάσει. Η συμβίωση όμως αυτή δεν είναι πάντα εύκολη και συχνά οδηγεί σε κοινωνική ένταση και ξеноφοβία, που παρατηρείται κυρίως σε δημοφιλή τουριστικές περιοχές στις οποίες ο πληθυσμός, για ψυχολογικούς, πολιτιστικούς, ή κοινωνικούς λόγους, δεν είναι έτοιμος να υποστεί την "τουριστική επιδρομή".

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις τις τουριστικής ανάπτυξης είναι ένα βασικό θέμα που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν κατά την εξέταση του τουρισμού σε μια αναπτυγμένη ή μια αναπτυσσόμενη χώρα ή κοινότητα. Σε μια αναπτυσσόμενη κοινότητα, ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει την απάντηση σε ορισμένα από τα κυρίαρχα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η περιορισμένη παροχή νερού, η ανεπαρκής καθαριότητα και τα αποχετευτικά συστήματα, η κακή διατροφή, οι κακές συνήθειες στέγασης, οι ασθένειες και η μειωμένη αντοχή στις φυσικές καταστροφές. Σε μια ανεπτυγμένη κοινότητα, αντίθετα, τα βασικά αυτά περιβαλλοντικά πρόβλημα έχουν κατά το μεγαλύτερο βαθμό επιλυθεί, ενώ κυριαρχούν δευτερεύοντα θέματα, όπως το κυκλοφοριακό, η μόλυνση των υδάτων και του αέρα και άλλες παρενέργειες της ανάπτυξης.

Μαζί με το φυσικό περιβάλλον, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν και το ανθρώπινο περιβάλλον, αφού αυτό σχετίζεται με τους ανθρώπους. Ο αειφόρος

τουρισμός αναγνωρίζει τη σημασία της εξισορρόπησης των οικονομικών στόχων μέσα στα όρια του φυσικού και του ανθρώπινου περιβάλλοντος.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σε μια ανεπτυγμένη κοινότητα, ειδικά σε μια που αναπτύσσεται με ταχύτατους ρυθμούς, τα προβλήματα της αστικοποίησης – όπως είναι η κίνηση των ανθρώπων και η κυκλοφορία των οχημάτων, ο συνωστισμός, ο θόρυβος, τα καυσαέρια, η μόλυνση του αέρα, οι αποχετεύσεις, η απώλεια των πράσινων ζωνών, και οι άλλες ζημίες – μπορούν να καταστρέψουν την ευχάριστη ατμόσφαιρα της κοινότητας για τους κάτοικους και τους επισκέπτες. Ένας τρόπος καταπολέμησης της περιβαλλοντικής μόλυνσης είναι ο έλεγχος του ρυθμού της κοινοτικής ανάπτυξης. Για παράδειγμα όταν χτίζεται ένα νέο τουριστικό κέντρο, ο υπεύθυνος ανάπτυξης είναι σε θέση να λάβει μια συνειδητή απόφαση και να αφήσει έξω ένα κομμάτι γης για λόγους διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος. Τα τελευταία χρόνια ορισμένοι υπεύθυνοι ανάπτυξης τουριστικών κέντρων, ιδιοκτήτες και εταιρείες μάνατζμεντ, έχουν αρχίσει να έχουν έντονες περιβαλλοντικές ανησυχίες, διοχετεύοντας ένα αξιοσέβαστο μέρος του επενδυτικού τους κεφαλαίου στη διατήρηση και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, προωθώντας έτσι τις “πράσινες πολιτικές”.

Παρά το γεγονός ότι οι επιδράσεις του τουρισμού υπόκεινται σήμερα σε αυστηρή παρακολούθηση, υπάρχει μια αυξανόμενη επίγνωση της σημασίας του περιβάλλοντος για τον τουρισμό. Σε παρά πολλές κοινότητες η επίγνωση ήρθε δυστυχώς πολύ καθυστερημένα, όταν η ζημία είχε ήδη γίνει και στο περιβάλλον και στην τουριστική βιομηχανία. Σε πολλές παράκτιες και παραλίμνιες περιοχές του κόσμου, οι ρύποι των τουριστικών συγκροτημάτων, μαζί με τα λύματα των κοντινών εργοστασίων, μόλυναν τόσο πολύ τα νερά που τοποθετούνται προειδοποιητικές πινακίδες για τους τουρίστες σχετικά με την επικινδυνότητα της κολύμβησης και του ψαρέματος. Οι οσμές είναι

αποκρουστικές – ειδικά τις ημέρες ου δεν φυσάει καθόλου αέρας – αναγκάζοντας τους να αναζητήσουν άλλους, περισσότερο φιλόξενους προορισμούς. Σύμφωνα με το υπουργείο Τουρισμού, η δυσαρέσκεια αφορά την επάρκεια της υποδομής, την ηχορύπανση, τις συνθήκες υγιεινής, τον παραλιακό συνωστισμό, κ.λπ. Τα προγράμματα που θα χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της κατάστασης και την αποτροπή μιας περαιτέρω απώλειας στην τουριστική ποιότητα, θα συμπεριλαμβάνουν τη σωστή χρήση της γης, την ανακαίνιση και εκσυγχρονισμό των τουριστικών εγκαταστάσεων, την επάρκεια της υποδομής και τη διακοπή της περιβαλλοντικής μόλυνσης και της περαιτέρω υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι το περιβάλλον, που σχετίζεται με τους ανθρώπους. Περιλαμβάνει παράγοντες φυσικούς, ψυχολογικούς και οικολογικούς. Ποιοτικά στοιχεία των παραγόντων αυτών είναι η ομορφιά, η αρμονική αναλογία και η φυσικότητα. Οι οποιεσδήποτε αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον θα πρέπει να γίνεται με στόχο τη δημιουργία ενός προορισμού, που θα είναι ευχάριστο στους επισκέπτες, και ο οποίος θα τονίζει και να αναδεικνύει το φυσικό τοπίο. Οι υπεύθυνοι ανάπτυξης προσπαθούν να ικανοποιήσουν το στόχο αυτό, προωθώντας τη χρήση οργανικών (φυσικών) υλικών και αρχιτεκτονικής χαμηλών κτιρίων, καθώς και το σχεδιασμό του τοπίου, που θα συμπληρώσει τα φυσικά πλεονεκτήματα τοποθεσιών φυσικού κάλλους και των αξιοσημείωτων γεωλογικών χαρακτηριστικών. Επιπλέον έμφαση μπορεί να δοθεί με τη χρήση ντόπιων οικοδομικών υλικών.

Άλλος τρόπος βελτίωσης ή προστασίας του ανθρωπογενές περιβάλλοντος είναι η διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής ακεραιότητας της περιοχής. Ο τουρισμός προσφέρει πολλές ευκαιρίες για την επαφή των ανθρώπων με την κληρονομιά τους. Δημιουργώντας έτσι μια γέφυρα που ενώνει το παρελθόν με το παρόν. Όσον αφορά τις τουριστικές περιοχές, δεν

είναι απίθανο να συναντήσει κανείς μουσεία, που εκθέτουν συλλογές υψηλής πολιτιστικής αξίας, από αντίκες μέχρι αντικείμενα τοπικής τέχνης.

Προς το παρόν, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης, στο περιβάλλον δεν έχουν γίνει ακόμα καλά κατανοητές και διαφέρουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή, ανάλογα με κάποιες μεταβλητές, όπως είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου, τα ιστορικά χαρακτηριστικά χρήσεων της γης και το είδος των τουριστικών εγκαταστάσεων που προτείνονται. Αυτό όμως που είναι γνωστό, είναι ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν κατά τη σχεδιαστική διαδικασία, αφού η τουριστική ανάπτυξη (όπως και κάθε είδους κτηματικής ή βιομηχανικής ανάπτυξης) αλλάζει το τοπίο και την οικολογική ισορροπία των έμβιων όντων. Το περιβάλλον που αποτελεί σημαντικότερο συστατικό στοιχείο των θέλγητρων μιας περιοχής, είναι εύθραυστο και καταστρέφεται εύκολα, αν αγνοηθεί η υπευθυνότητα στο σχεδιασμό.

ΑΕΙΦΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (SUSTAINABLE TOURISM)

Καθώς ο τουρισμός συνεχίζει να αναπτύσσεται, αυξάνονται οι ανησυχίες σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη. Το θέμα της ανάπτυξης του αειφορικού τουρισμού, δηλαδή του τουρισμού που είναι σύμφωνος με τις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες ενός μέρους, έχει γίνει αντικείμενο συζήτησης σε πολλές συναντήσεις. Συνήθως ο αειφορικός τουρισμός συγχέεται με τις έννοιες του "εναλλακτικού τουρισμού" (alternative tourism), του υπεύθυνου τουρισμού (responsible tourism), του οικο-τουρισμού (ecotourism), του ενδημικού τουρισμού (endemic tourism), του ορθού τουρισμού (appropriate tourism), και πολλά άλλα. Ο αειφόρος τουρισμός χαρακτηρίζεται ως "η κάλυψη των αναγκών των τωρινών τουριστών και των κοινοτήτων που τους φιλοξενούν, με την παράλληλη προστασία και ενίσχυση των ευκαιριών για το μέλλον". Η έννοια του αειφορικού τουρισμού απαιτεί από τα συμμετέχοντα έθνη να οραματιστούν έναν τρόπο διαχείρισης των φυσικών πόρων που θα καλύπτει

τις οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ παράλληλα θα διατηρεί την πολιτιστική ακεραιότητα, τις απαραίτητες βιολογικές διαδικασίες, τη βιοποικιλότητα και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής. Με λίγα λόγια, ο αειφορικός τουρισμός στοχεύει:

- στην προστασία και την ενίσχυση του περιβάλλοντος,
- στην κάλυψη των βασικών ανθρώπινων αναγκών,
- στην βελτίωση της ισότητας στην παρούσα κοινωνία καθώς και αυτή μεταξύ της παρούσης γενιάς και των επερχόμενων και
- στη βελτίωση των οικονομικών δεδομένων και της ποιότητας της ζωής των ντόπιων (γηγενών) κατοίκων.

Οι ιδιωτικές εταιρείες, όπως η Intercontinental Hotels, η British Airways, η Ramada International και η Hilton International, έχουν αναπτύξει περιβαλλοντικά προγράμματα. Οι τουρίστες γίνονται σταδιακά πιο επιλεκτικοί στις εταιρείες – αεροπορικές, ξενοδοχειακές και τουριστικά πρακτορεία – που είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες, ενθαρρύνοντας έτσι και άλλες εταιρείες να υποστηρίξουν το περιβάλλον.

Οι μεγαλύτεροι τουριστικοί και ταξιδιωτικοί οργανισμοί, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού με το πρόγραμμα των Γαλάζιων Σημαιών και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών με το πρόγραμμα Πράσινη Υδρογείος, προωθούν διαρκώς την περιβαλλοντική συνείδηση στους προορισμούς, στους προμηθευτές ταξιδιωτικού εμπορίου και τους τουριστικούς καταναλωτές, ως ένα απαραίτητο βήμα προς την παραγωγή του αειφορικού τουρισμού.

ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Όλες οι ενέργειες, που συνοδεύουν ή απορρέουν από της διαδικασία λήψεως αποφάσεων στην τουριστική ανάπτυξη, έχουν ποικίλες εναλλακτικές επιπτώσεις στο κόστος και τα οφέλη, από κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής απόψεως. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε πως η τουριστική ανάπτυξη, πάνω από όλα, είναι μια οικονομική δραστηριότητα. Τα κοινωνικά

και περιβαλλοντικά προβλήματα δεν προκύπτουν, παρά μόνο όταν ο τουρισμός αποδειχτεί οικονομικά βιώσιμος.

Για την εκτίμηση των οικονομικών και των άλλων επιπτώσεων του τουρισμού, πρέπει να γίνει μια **ανάλυση κόστους – ωφελειών** (cost-benefit analysis) για την στάθμιση των τουριστικών πλεονεκτημάτων. Οι παράγοντες που θα ληφθούν υπ' όψιν στην ανάλυση αυτή, περιλαμβάνουν τα έσοδα, το ξένο συνάλλαγμα, την εργασιακή απασχόληση, των εισόδημα των νοικοκυριών, τους φόρους και αλλά οφέλη, που θα αντισταθμίζουν το κόστος των επενδύσεων. Επίσης λαμβάνεται υπ' όψιν η χρήση άλλων πόρων, όπως η γη, το νερό, η διαθέσιμη εργασία, η υποδομή, οι κοινωνικές υπηρεσίες και αλλά, που χρειάζονται για την τουριστική ανάπτυξη. Για ώριμους προορισμούς με κορεσμένες αγορές, περιουσιακά στοιχεία με πτωτικές τάσεις και υψηλά έξοδα μάρκετινγκ, το κόστος μπορεί να είναι ίδιο ή και μεγαλύτερο από τα οφέλη. Στην περίπτωση των νεότερων προορισμών, με αυξανόμενη αγοραστική ζήτηση και μέτριες επενδυτικές ανάγκες, θα υπάρχει η αντίθετη εμπειρία, με τα οφέλη να υπερτερούν τις δαπάνες. Η έννοια του κόστους – ωφέλειας είναι σημαντική για τους υπεύθυνους λήψεως αποφάσεων και τους επενδυτές, οι οποίοι προτίθενται να λάβουν αποφάσεις συμβιβαστικών ανταλλαγμάτων (trade-off decisions), όταν σταθμίζουν τις επιπτώσεις των αναπτυξιακών εναλλακτικών λύσεων.

ΚΟΣΤΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Κατά τον υπολογισμό του κόστους της τουριστικής ανάπτυξης, θα πρέπει να αναγνωριστούν οι εκτεταμένες επενδύσεις που απαιτούνται από τον ιδιωτικό τομέα και την κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση των αρχικών σταδίων σχεδιασμού και ανάπτυξης. Επιπλέον, απαιτούνται εκτεταμένες κεφαλαιουχικές επενδύσεις στα πάγια στοιχεία, ενώ κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, ο ρυθμός της απόδοσης από την επένδυση θα είναι μάλλον χαμηλός.

Ορισμένα παραδείγματα κεφαλαιουχικών επενδύσεων σε τουριστικές κατασκευές περιλαμβάνουν:

- Υποδομές: αεροδρόμια και κάθε είδους σταθμούς μεταφορικών μέσων, δρόμους και εδαφικές βελτιώσεις.
- Μεταφορικά συστήματα και εξοπλισμό.
- Καταλύματα: πολυτελείας, μεσαίας κατηγορίας και οικονομικά.
- Εγκαταστάσεις επισιτισμού.
- Πολιτιστικά ιδρύματα: μουσεία, θέατρα και γκαλερί.
- Εκθέσεις και συνεδριακά κέντρα.
- Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής.
- Καταστήματα λιανικής πώλησης.
- Θεματικά πάρκα, κέντρα ψυχαγωγίας, κυνηγιού και αλλά.
- Συντηρήσεις και αναπλάσεις ιστορικών μνημείων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ

Μια άλλη άποψη του κόστους είναι το περιβαλλοντικό κόστος. Και εδώ, ο κατάλογος είναι μακροσκελής και περιλαμβάνει στοιχεία, που έχουν ήδη ειπωθεί:

- Αυξημένα επίπεδα γενικού συνωστισμού και μόλυνσης.
- Αλλαγές στο φυσικό τοπίο και μεταβολές στην οικολογική ισορροπία των ζωντανών οργανισμών.
- Κόστος αποτροπής εντοπισμένου συνωστισμού ή μόλυνσης.
- Κόστος απώλειας περιοχών άγριας βλάστησης ή αναπότρεπτης μείωσης της φυσικής ελαστικότητας.
- Κόστος δημιουργίας προστατευόμενων περιοχών σε τουριστικές περιοχές.
- Κόστος ανάληψης σχεδίων αναβάθμισης του φυσικού τοπίου, που θα συμπεριλαμβάνουν τις απρόβλεπτες ή ανεπιθύμητες παρενέργειες.
- Κόστος ανάληψης έργων συντήρησης των ιστορικών ή πολιτιστικών μνημείων.

Ορισμένες κατηγορίες κόστους που σχετίζονται με το περιβάλλον, είναι εφαρμόσιμες ειδικά στην τουριστική ανάπτυξη. Άλλες, εφαρμόζονται σε κάθε είδος κτηματικής ή κοινοτικής ανάπτυξης. Ο προσεκτικός σχεδιασμός και η ανάλυση από την κυβέρνηση, τη βιομηχανία και τη γύρω κοινότητα μπορεί να συμβάλλει στη μείωση ή την εξάλειψη ορισμένων από αυτές τις δαπάνες, αν και η ίδια διαδικασία του σχεδιασμού είναι από μόνη της ένα επιπρόσθετο κόστος.

ΩΦΕΛΕΙΕΣ

Από την άποψη των ωφελειών, η τουριστική ανάπτυξη προσφέρει εργασία και εισόδημα υποστηρίζοντας τις τοπικές επιχειρήσεις της κοινότητας. Τα εκσυγχρονισμένα συστήματα υποδομής, που απαιτούνται από την τουριστική ανάπτυξη, προσφέρουν θετικά στοιχεία στην κοινότητα αφού ενθαρρύνουν και εξυπηρετούν την οικονομική ανάπτυξη των άλλων βιομηχανικών κλάδων. Η καθημερινή επαφή των κατοίκων με τους επισκέπτες μπορεί να διευρύνει τους μορφωτικούς και πολιτιστικούς τους ορίζοντες, να βελτιώσει τα αισθήματα της αυτοεκτίμησης και να προώθηση την ανοδική κινητικότητα και την απόκτηση υλικών πλεονεκτημάτων. Τα νέα έσοδα, που προκύπτουν από τον τουρισμό, έχουν επίσης ένα θετικό αποτέλεσμα στην κοινότητα, από την άποψη των βελτιώσεων στην ποιότητα της ζωής σε σχέση με ένα υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος και βελτιωμένων βιοτικών επιπέδων.

Το ενδιαφέρον των επισκεπτών για την τοπική κουλτούρα προσφέρει εργασία στους μουσικούς και άλλους καλλιτέχνες, ενώ συχνά αναβιώνει το τοπικό ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Τα φιλανθρωπικά προγράμματα και οι εκπαιδευτικές ή πολιτιστικές ανταλλαγές, που επιχορηγούνται από τις ταξιδιωτικές επιχειρήσεις, έχουν επίσης ένα κοινωνικό όφελος.

Περιβαλλοντικά η τουριστική ανάπτυξη των μη – αναπτυγμένων περιοχών με σπανίζοντες πόρους πρώτων υλών, μπορεί να επιλύσει ή να βελτιώσει τα επικρατούντα απειλητικά για την επιβίωση περιβαλλοντικά προβλήματα. Στις ανεπτυγμένες περιοχές, ο καθορισμός εκτάσεων γης για

αποκλειστικοί χρήση δραστηριοτήτων αναψυχής, μειώνει την αναπτυξιακή πυκνότητα και διατηρεί τον ανοιχτό χώρο. Επειδή η φυσική ομορφιά είναι απαραίτητη για τη μακροπρόθεσμη επιβίωση ενός προορισμού, η τουριστική ανάπτυξη συχνά περιλαμβάνει τη διατήρηση των ειδών της χλωρίδας και πανίδας που βρίσκονται υπό εξαφάνιση, την αναβάθμιση του φυσικού και ανθρώπινου περιβάλλοντος και τη σχεδίαση προγραμμάτων διατήρησης των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων – στοιχεία που αποδίδουν όλα, άμεσα ή έμμεσα, οφέλη στην κοινότητα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καθώς αναπτύσσεται ο τουρισμός οι επιπτώσεις του κλάδου – αρνητικές και θετικές – γίνονται πολύ έντονες. Το ίδιο έντονες είναι οι οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινότητα, όταν προσεγγισθεί η “κρίσιμη μάζα”. Όμως, με σωστό σχεδιασμό και ελεγχόμενη ανάπτυξη και με την εφαρμογή των κατάλληλων οδηγιών, οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να μειωθούν. Αυτό που έχει σημασία, είναι οι υπεύθυνοι φορείς της ανάπτυξης να κατανοήσουν τη φύση των επιπτώσεων που προκαλεί ο τουρισμός. Στο παρελθόν, οι παράγοντες αυτοί εξέτασαν σχεδόν αποκλειστικά τα οικονομικά ζητήματα του τουρισμού, παραβλέποντας τις κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές του διαστάσεις εξαιτίας της δυσκολίας που παρουσίαζαν στην αντικειμενική τους εκτίμηση και αναγνώριση.

Σήμερα, καθώς τα κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα τυγχάνουν μεγαλύτερης προσοχής από την κοινή γνώμη, οι αναπτυξιακοί φορείς αναζητούν εργαλεία για την αξιολόγηση των επιδράσεων αυτών. Η βάση, στο σημείο αυτό, είναι η ανάγκη για περιεκτικές πληροφορίες κόστους και ωφελειών. Η κοινότητα, υποστηρίζοντας τον τουρισμό ως μια οικονομική δραστηριότητα, θα πρέπει να τον αντιμετωπίσει μέσα από μια ισορροπημένο θεώρηση και, κατά το σχεδιασμό για μελλοντικές ενέργειες, να σταθμίσει αντικειμενικά τα γνωστά ή προβλεπόμενα κέρδη έναντι των απειλούμενων

κινδύνων, επιδιώκοντας την αειφορικότητα στον τουρισμό ως τελικό σκοπό. Τέλος, ο στόχος είναι πάντα οι ικανοποιημένοι επισκέπτες και κάτοικοι σε ένα οικολογικά υγιές περιβάλλον.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Δ/ΝΣΗ: ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ :ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Κ' ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ : 210 8707076 , 8707087 , 8707088 , 8707051
FAX : 210 6466091
Email :info@gnto.gr
URL : www.gnto.gr

ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ

2601/98

(ΦΕΚ 81/Α/15.4.98)

(όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με τους Ν.2941/2001 ΦΕΚ 201 Τ.Α' , Ν.3049/2002 ΦΕΚ 212/Α/10-9-02 , Ν.3105/2003 ΦΕΚ 29/Α/10-2-03 & Ν. 3219/2004 ΦΕΚ 13/Α/2004)

«ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2601/98 (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ)

1. ΕΙΔΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ
2. ΙΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ - ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥΣ
4. ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ Ν. 2601/98
5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
6. ΜΗ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ Ν. 2601/98
7. ΕΝΙΣΧΥΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ
8. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ
9. ΑΝΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ
10. ΙΔΡΥΣΗ Ή ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
11. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
12. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΜΠΙΝΓΚΣ
13. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
14. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ.
15. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ Ή ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔ. ΜΟΝΑΔΕΣ
16. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
17. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΥΠΑΓΩΓΗΣ - ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΦΑΚΕΛΩΝ
18. ΘΕΣΕΙΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΟΣΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ)
19. ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Ή ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ
20. ΧΡΟΝΟΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ
21. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ
22. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ
23. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ - ΕΝΑΡΞΗ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΗΣ

24.ΑΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ)

1. ΕΙΔΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

Για την πραγματοποίηση των υπαγομένων στις διατάξεις του Ν. 2601/98 επενδύσεων, προγραμμάτων και επιχειρηματικών σχεδίων, παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων :

(α) Επιχορήγηση, που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή του επιχειρηματικού σχεδίου.

(β) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, της οποίας η διάρκεια δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 5 χρόνια που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού και υπολογίζεται επί της καθαρής αξίας του..

(γ) Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της πραγματοποιούμενης και ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

(δ) Ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για **ιδιαζόντως σημαντικές τουριστικές επενδύσεις, ύψους άνω των εβδομήντα πέντε εκατομμυρίων ευρώ (75εκ.)** (σε δρχ.25δς) .

2. ΙΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ

Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής του επενδυτή στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης ή/και της επιδότησης

χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 40% των ενισχυόμενων δαπανών.

3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ - ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥΣ.

Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν. 2601/98, οι **φορείς** (εταιρείες ή ατομικοί επιχειρηματίες) της επενδυτικής δραστηριότητας, διακρίνονται, σε **νέους** και **παλαιούς**.

3.1. Νέοι: είναι οι νεοϊδρυόμενες εταιρικές ή ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του παραπάνω Νόμου, πριν παρέλθει πενταετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

Εταιρείες που προήλθαν από μετατροπή άλλης εταιρείας ή ατομικής επιχείρησης ή από συγχώνευση εταιρειών ή και ατομικών επιχειρήσεων ή εκείνες που απορρόφησαν άλλη εταιρία ή ατομική επιχείρηση ή κλάδο άλλης, καθώς και εκείνες που απορροφήθηκαν από άλλη εταιρεία, **δεν νοούνται ως νέοι φορείς**, εφόσον μία από τις πιο πάνω εταιρείες ή ατομικές επιχειρήσεις πριν από τη μετατροπή, τη συγχώνευση ή την απορρόφηση αποτελεί **παλαιό φορέα**.

Για τις επενδύσεις ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού των **νέων φορέων, παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων**, εναλλακτικά ως εξής :

- Επιχορήγηση και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.
- Φορολογική απαλλαγή.

3.2. Παλαιοί: είναι εκείνοι που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98, για εφαρμογή των ενισχύσεων του εν λόγω Νόμου, μετά την πάροδο πενταετίας από τη σύστασή τους, ή την έναρξη προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

Για τις επενδύσεις των παλαιών φορέων, **παρέχονται μόνο οι ενισχύσεις της φορολογικής απαλλαγής.**

3.3. Παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων στις ακόλουθες περιπτώσεις:·

- Για τις **ιδιαιζόντως σημαντικές** για την εθνική οικονομία επενδύσεις ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, **τόσο των νέων, όσο και των παλαιών φορέων**, ύψους άνω των είκοσι πέντε (25) δισ. δρχ. του άρθρου 10 του Ν.2601/98
- Για τις **επενδύσεις εκσυγχρονισμού** ολοκληρωμένης μορφής **ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων** (campings), που γίνονται από **παλαιούς φορείς.**
- Για τις επενδύσεις προσθήκης συμπληρωματικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες που πραγματοποιούνται **από νέους ή παλαιούς φορείς.**
- Για τις επενδύσεις αξιοποίησης ιαματικών πηγών που πραγματοποιούνται **από νέους ή παλαιούς φορείς.**

3.4. Για τα θεσπιζόμενα ειδικά καθεστάτα ενίσχυσης της παρ.1 του άρθρου 10 του Ν. 2601/98, οι παρεκκλίσεις από τους γενικούς κανόνες της παρ. 3 του παρόντος θα καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα θέσπισής τους.

4. ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
(ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ)

4.1. Ίδρυση ή επέκταση Ξενοδοχειακών μονάδων, τουλάχιστον Β΄ τάξης.

- 4.2.** Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής **λειτουργουσών** ξενοδοχειακών μονάδων, τουλάχιστον Γ' τάξης. Επίσης εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχείων που έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ' ανώτατο όριο, χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι κατά το χρόνο της προσωρινής διακοπής της λειτουργίας τους ήταν τουλάχιστον Γ' τάξης
- 4.3.** Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings), τουλάχιστον Γ' τάξης.
- 4.4.** Ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων κατώτερων της Γ' τάξης σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά, εφόσον με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξη. Επίσης εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής τέτοιων ξενοδοχείων που έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ' ανώτατο όριο, χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον στη Γ' τάξη.
- 4.5.** Η δημιουργία συμπληρωματικών εγκαταστάσεων με την προσθήκη νέων κοινόχρηστων χώρων , κολυμβητικών δεξαμενών και αθλητικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης που λειτουργούν κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 13 του ν. 2941/2001 με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών.
- 4.6.** Ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμός, έργων ειδικής τουριστικής υποδομής :
- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΛΙΜΕΝΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ (ΜΑΡΙΝΩΝ)
 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
 - ΓΗΠΕΔΩΝ ΓΚΟΛΦ
 - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ
 - ΚΕΝΤΡΩΝ ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

- ΚΕΝΤΡΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ
- ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
- ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΟΥ - ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
- ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΙΩΝ

4.7 Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον

Γ' τάξης.

5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.

5.1. Επενδύσεις εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας.

5.2. Επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.

5.3. Επενδύσεις για την αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

5.4. Επενδύσεις για παραγωγή ηλεκτρισμού από ήπιες μορφές ενέργειας , δηλαδή αιολική , ηλιακή υδροηλεκτρική , γεωθερμική.

6. ΜΗ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ¹

6.1. Η αγορά **επιβατικών αυτοκινήτων** μέχρι έξι (6) θέσεων.

6.2. Η αγορά **γηπέδων, οικοπέδων και αγροτεμαχίων**. Σε περίπτωση αγοράς κτιριακών εγκαταστάσεων, δεν μπορεί να ενισχυθεί το τμήμα της αξίας τους, που αφορά στην αξία του οικοπέδου επί του οποίου αυτές έχουν ανεγερθεί.

6.3. Η ανέγερση ή επέκταση κτιριακών εγκαταστάσεων επί οικοπέδου που **δεν ανήκει στο φορέα της επένδυσης**. Κατ' εξαίρεση μπορούν να ενισχυθούν:

- Η ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων επί οικοπέδου που δεν ανήκει στον φορέα της επένδυσης , εφόσον έχει παραχωρηθεί προς

¹ Βλ. και κεφάλαια 10-11 «εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών μονάδων και οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων»

τούτο η χρήση του για χρονικό διάστημα τουλάχιστον **δεκαπέντε (15) ετών**, από το **Δημόσιο**, τον **Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού**, την **ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ Α.Ε. (ΕΤΑ Α.Ε.)** κλπ.

- Η πραγματοποίηση επενδύσεων **Χιονοδρομικών Κέντρων, Γηπέδων Γκολφ**, παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, επί οικοπέδου του οποίου η χρήση έχει παραχωρηθεί προς τούτο στο φορέα της επένδυσης για χρονικό διάστημα τουλάχιστον **είκοσι (20) ετών**.
- Οι επενδύσεις για τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων της παραγράφου 4 του παρόντος Οδηγού εφόσον η παραχώρηση της χρήσης του ακινήτου στον επενδυτή έχει χρονική διάρκεια τουλάχιστον 15 ετών, έχει μεταγραφεί στο οικείο υποθηκοφυλακείο και ο εκμισθωτής έχει παραιτηθεί από το δικαίωμα ιδιόχρησης. Οι επί μέρους λεπτομέρειες και προϋποθέσεις για τη διάρκεια και τους όρους της οικείας σύμβασης που θα συνομολογηθεί μεταξύ του επενδυτή και του εκμισθωτή καθορίζονται στο άρθρο 15, παρ. 1 του νόμου 3049/2002 (ΦΕΚ 212/Α/10-9-02). Οι μισθώσεις αυτές καταρτίζονται και με ιδιωτικό έγγραφο σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο αρ. 2, παρ. 4 του ν. 3219/2004 (ΦΕΚ 13/Α/04).

6.4. Η ανέγερση, επέκταση και εκσυγχρονισμός **αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων, ενοικιαζομένων δωματίων και ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων** ανεξαρτήτως τάξης.

6.5. Η ανέγερση και επέκταση **τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings)**.

7.ΕΝΙΣΧΥΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

- 7.1.** Η κατασκευή, η επέκταση, ο εκσυγχρονισμός κτιριακών, ειδικών και βοηθητικών εγκαταστάσεων, καθώς και οι δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου.
- 7.2.** Οι δαπάνες επισκευής, αποκατάστασης και μετατροπής των παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, καθώς και οι δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου.
- 7.3.** Η αγορά, η εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού κλπ.
- 7.4.** Η αγορά και η εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων συστημάτων αυτοματοποίησης διαδικασιών και μηχανοργάνωσης, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών αγοράς του αναγκαίου λογισμικού και των δαπανών εκπαίδευσης του προσωπικού στο στάδιο εγκατάστασής του.
- 7.5.** Η αγορά καινούργιων μεταφορικών μέσων διακίνησης υλικών και μαζικής μεταφοράς προσωπικού.
- 7.6.** Οι δαπάνες επενδύσεων για προστασία του περιβάλλοντος, περιορισμό της ρύπανσης του εδάφους, του υπεδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και ανακύκλωσης του ύδατος .
- 7.7.** Οι δαπάνες για αγορά και εγκατάσταση καινούργιου εξοπλισμού και για κατασκευή πάσης φύσεως εγκαταστάσεων, που προκύπτουν από τις κατά περίπτωση καθοριζόμενες προδιαγραφές και την κείμενη νομοθεσία του Ε.Ο.Τ. και που τυχόν δεν καλύπτονται από τις πιο πάνω οριζόμενες ως ενισχυόμενες δαπάνες.
- 7.8.** Οι δαπάνες επενδύσεων για αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υποκατάσταση υγρών καυσίμων ή ηλεκτρικής ενέργειας με αέρια καύσιμα επεξεργασμένα απορριπτόμενα υλικά από εγχώριες βιομηχανίες, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανάκτηση απορριπτόμενης θερμότητας, καθώς και συμπαραγωγή ηλεκτρικής

ενέργειας και θερμότητας . Επίσης οι δαπάνες επενδύσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι η επένδυση δεν αφορά τον παραγωγικό εξοπλισμό, αλλά τον εξοπλισμό και εγκαταστάσεις κίνησης – λειτουργίας της μονάδας και από αυτήν προκύπτει μείωση τουλάχιστον 10% της καταναλισκόμενης ενέργειας.

8.ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Η Επικράτεια κατανέμεται σε τέσσερις (4) Περιοχές εφαρμογής των ενισχύσεων, ως εξής:

8.1. ΠΕΡΙΟΧΗ Δ'

Περιλαμβάνει τους νομούς της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης , τις ΒΙ.ΠΕ. Ε.Τ.Β.Α. της περιφέρειας Ηπείρου και την παραμεθόρια ζώνη του Ηπειρωτικού τμήματος της χώρας σε απόσταση 20 χλμ από τα σύνορα , στην οποία εντάσσονται και οι δήμοι και οι κοινότητες των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη αυτή. Επίσης περιλαμβάνει τα νησιά της Ελληνικής Επικράτειας με πληθυσμό μέχρι 3.100 κατοίκους , σύμφωνα με την απογραφή του 2001 , τα νησιά της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου , το Νομό Δωδεκανήσου , πλην της περιοχής που καθορίζεται από την υπουργική απόφαση του γενικού πολεοδομικού σχεδίου της πόλης της Ρόδου.

8.2.ΠΕΡΙΟΧΗ Γ'

Για το διάστημα από 1/1/04 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2005 (άρθρο 8 , παρ. 9 ν. 3219/2004) περιλαμβάνονται στην περιοχή Γ' πέραν της Ζώνης Λαυρεωτικής του Νομού Αττικής, όπως αυτή καθορίστηκε με την 37349/5.11.1991 κοινή απόφαση (ΦΕΚ 950/Β/1991), των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ, Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών και η επαρχία Τροιζηνίας και η νήσος Κύθηρα του νομού Αττικής καθώς και οι Περιφέρειες , οι Νομοί και τα τμήματα νομών που δεν εντάσσονται στις Α , Β , και Δ περιοχές

κινήτρων , ανεξάρτητα από τη συνδρομή των προϋποθέσεων του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν. 2601/98.

8.3. ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄

Περιλαμβάνει τη **ΒΙ.ΠΕ. Ε.Τ.Β.Α.**, την **Επαρχία Λαγκαδά** και το **τμήμα δυτικά του Ποταμού Αξιού** του Νομού Θεσσαλονίκης, καθώς και τις Περιφέρειες, τους Νομούς ή τα τμήματα Νομών της Επικράτειας, που δεν εντάσσονται στις περιοχές Δ΄ , Γ΄ και Α΄ .

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, που εκδίδεται κάθε δύο έτη και δεν μπορεί να τροποποιηθεί μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα των δύο ετών, μπορούν να καθορίζονται τμήματα της Β΄ περιοχής, που παρουσιάζουν έλλειψη τουριστικών κλινών, στα οποία παρέχεται η ενίσχυση της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού της περιοχής Γ΄, για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων.

8.4. ΠΕΡΙΟΧΗ Α΄

Περιλαμβάνει τους **Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης**, πλην των τμημάτων τους, που εντάσσονται στις λοιπές περιοχές.

9.ΑΝΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ (άρ. 4 του ν. 3219/2004 ΦΕΚ 13/Α)

Η συνολική χορηγούμενη ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης ή επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης , καθώς και σχηματισμού αφορολόγητου αποθεματικού όταν εκφράζεται σε καθαρό Ισοδύναμο Επιχορήγησης δεν θα υπερβαίνει το κατά περίπτωση ανώτατο όριο περιφερειακής ενίσχυσης για την Ελλάδα όπως αυτό έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Από 1/1/2004 για επενδύσεις άνω των 50 εκατ./ριων€ το ανώτατο χορηγούμενο ποσό ενίσχυσης προσδιορίζεται σε χαμηλότερο επίπεδο ως άθροισμα των παρακάτω επι μέρους ποσών βάσει της ακόλουθης κλίμακας:

- Για το τμήμα έως 50 εκατ/ρια€ η παρέχεται το 100% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης.
- Για το τμήμα από 50 εκατ/ρια€ - 100 εκατ/ρια€ παρέχεται το 50% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης.
- Για το τμήμα που υπερβαίνει τα 100 εκατ/ρια € παρέχεται το 34% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης.

10. ΙΔΡΥΣΗ Ή ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ **(ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ Β' ΤΑΞΗΣ ή ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 3 *)**

10.1 Διαδικασίες

Συνοπτικά αναφέρουμε τις απαιτούμενες από την Ελληνική Νομοθεσία διαδικασίες για τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων ανεξάρτητα από τον τρόπο χρηματοδότησης (ίδια κεφάλαια ή αναπτυξιακός νόμος).

10.1.1 Προέγκριση "χωροθέτησης" της εγκατάστασης και "έγκριση περιβαλλοντικών όρων" από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Αμαλιάδος 17 τηλ 6431461), όπου προβλέπεται , σύμφωνα με το από 20.1.88 ΠΔ (ΦΕΚ 61/Δ/88) και την 69269/5387 Κοινή Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 678/Β/90), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την υπ' αριθ. 1661/5.10.1994 Κοινή Απόφαση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΦΕΚ 786/Β/20.10.1994) , την ΚΥΑ υπ' αριθμ. 15393/2332/2002 (ΦΕΚ 1022/Β/02) , την ΚΥΑ 11014/703/φ.104/14-3-03 (ΦΕΚ 332/Β/20-3-03) και την υπ' αριθμ. Τ/6563/26-6-03 Απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης (ΦΕΚ 977/Β/16-7-03) περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης τουριστικών καταλυμάτων .

10.1.2 Έγκριση καταλληλότητας οικοπέδου και αρχιτεκτονικής μελέτης σύμφωνα με το Π.Δ.43/2002 "Κατάταξη των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες αστέρων και τεχνικές προδιαγραφές αυτών" (ΦΕΚ 43/Α/02). Οι εν λόγω εγκρίσεις χορηγούνται από τις

Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών της χώρας .Ειδικότερα για το νομό Αττικής και μέχρι 31/12/2004 , οι εν λόγω εγκρίσεις χορηγούνται από τον ΕΟΤ.

10.1.3 Οικοδομική άδεια για την ανέγερση της εγκατάστασης από τα κατά τόπους Γραφεία Πολεοδομίας.

10.1.4. Ειδικό σήμα λειτουργίας που χορηγείται από τις Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών της χώρας .Ειδικότερα για το νομό Αττικής και μέχρι 31/12/2004 το ειδικό σήμα λειτουργίας χορηγείται από τον ΕΟΤ .

Επισημαίνουμε ότι, προκειμένου να υποβληθεί αίτηση υπαγωγής της επένδυσης στο καθεστώς κινήτρων του Ν.2601/98, πρέπει να έχουν προηγηθεί, οι εγκρίσεις των παραγράφων 10.1.1. (όπου απαιτείται) και 10.1.2.

10.2. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98

Επενδύσεις για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων δεν μπορούν να ενισχυθούν με την α' ομάδα ενισχύσεων του ν. 2601/98 (επιχορήγηση και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης) εφόσον πραγματοποιούνται στα τμήματα των περιοχών της Επικράτειας, **που περιλαμβάνονται** στην Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. 27783/22-4-03 (ΦΕΚ 499/Β/23-4-03) , ως εξής:

	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
1.	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ κ' ΘΡΑΚΗΣ	Στη νήσο Θάσο και τα παράλια Δημοτικά Διαμερίσματα των Δήμων του Νομού Καβάλας όπως αυτά καθορίζονται από τα Διοικητικά όρια των πρωτοβαθμίων ΟΤΑ που έχουν πρόσωπο στον αιγιαλό. Η εξαίρεση δεν αφορά επενδύσεις ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων 5* (ΑΑ' τάξης) και

		4* (Α' τάξης).
		Δημοτικό Διαμέρισμα Ξάνθης (έδρα) του Δήμου Ξάνθης του Νομού Ξάνθης.
2.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Νομός Θεσσαλονίκης
		Νομός Χαλκιδικής
		Παράλια Δημοτικά Διαμερίσματα των Δήμων του Νομού Πιερίας όπως αυτά καθορίζονται από τα Διοικητικά όρια των πρωτοβαθμίων ΟΤΑ που έχουν πρόσωπο στον αιγιαλό πλην των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων 5*(ΑΑ τάξης) και 4*(Α' τάξης)
3.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Δήμος Καστοριάς του Νομού Καστοριάς.
4.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	Δημοτικό Διαμέρισμα Πάργας (έδρα) του Δήμου Πάργας του Νομού Πρεβέζης.
		Δημοτικό Διαμέρισμα Συβότων του Δήμου Συβότων του Νομού Θεσπρωτίας.
5.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Οι νήσοι Σκιάθος και Σκόπελος του νομού Μαγνησίας.

		Η νήσος Αλόνησος του Νομού Μαγνησίας πλην των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ και Α τάξης.
		Δημοτικό Διαμέρισμα Καλαμπάκας (έδρα) του Δήμου Καλαμπάκας του Νομού Τρικάλων.
6.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Νομός Κέρκυρας
		Νομός Ζακύνθου
		Νομοί Λευκάδας και Κεφαλληνίας, πλην της νήσου Ιθάκης και των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ και Α τάξης.
7.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	Όλη η περιφέρεια Αττικής, πλην των νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων.
8.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Στο Δήμο Λουτρακίου Περαχώρας του ν. Κορινθίας
9.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Δημοτικό Διαμέρισμα Μυτιλήνης (έδρα) του Δήμου Μυτιλήνης. Δημοτικό Διαμέρισμα Πέτρας (έδρα) του Δήμου Πέτρας. Μηθύμνης (έδρα) του Δήμου Μηθύμνης του Νομού Λέσβου πλην των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών

		μονάδων 5* (ΑΑ τάξης) και 4* (Α τάξης).
		Νήσος Σάμου του Νομού Σάμου , πλην των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων 5*(ΑΑ τάξης) και 4*(Α' τάξης).
10.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Οι νήσοι Κως , Πάτμος και Ρόδος , του Νομού Δωδεκανήσου.
		Η νήσος Κάρπαθος του Νομού Δωδεκανήσου, πλην των επενδύσεων ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ' και Α' τάξης.
		Οι νήσοι Άνδρος, Αντίπαρος, Πάρος, Ίος, Μύκονος, Μήλος, Νάξος, Σέριφος, Θήρα, Θηρασιά, Τήνος, Σίφνος και Σύρος του Νομού Κυκλάδων.
11.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	Όλη η Περιφέρεια κρήτης
12.	Εντός των ορίων όλων των οικισμών της χώρας που είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί.	
13.	Στις τουριστικά κορεσμένες περιοχές που καθορίζονται στην 2647/ΥΠΕΘΟ538866/ΕΙΔ.135/14-11-86 απόφαση , όπως ισχύει.	
14.	Στις περιοχές ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης που καθορίζονται στην προηγούμενη απόφαση όπως ισχύει. Η απαγόρευση δεν αφορά επενδύσεις ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων οι οποίες επιτρέπονται με την ίδια απόφαση.	

- Οι διατάξεις της υπ' αριθμ. Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. 27783/22-4-03 (ΦΕΚ 499/Β/23-4-03) δεν έχουν εφαρμογή για τις επενδύσεις μετατροπής διατηρητέων ή παραδοσιακών οικιών ή κτιρίων σε κύρια τουριστικά καταλύματα.
- Επενδύσεις ίδρυσης/επέκτασης ξενοδοχείων Β' τάξης και άνω, που πραγματοποιούνται στις ως άνω περιοχές (εφόσον αυτές εμπίπτουν στη Γ και Δ' ζώνη), είναι δυνατό να ενισχυθούν με την φορολογική απαλλαγή.

10.3 Ελάχιστο ύψος επένδυσης

10.3.1 Το ελάχιστο ύψος επένδυσης για τις επενδύσεις ίδρυσης μονάδων των τουριστικών επιχειρήσεων καθορίζεται σε **750.000 ευρώ** (250.000.000δρχ.) πλην εκείνων των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις περιοχές κινήτρων Δ', για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα **450.000 ευρώ** (150.000.000δρχ.)

10.3.2 Για επενδύσεις **επέκτασης** των παραπάνω μονάδων, το ελάχιστο ύψος καθορίζεται σε **450.000 ευρώ** (150.000.000δρχ.), πλην εκείνων των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις περιοχές κινήτρων Δ', για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα **300.000 ευρώ** (100.000.000δρχ.).

10.4. Καθορισμός παρεχομένων ενισχύσεων²

² Οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης και της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορούν να υπερβούν το όριο των εξήντα χιλιάδων ευρώ (60.000) για κάθε νέα θέση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης που δημιουργείται από την επένδυση ή και το πρόγραμμα απόκτησης εξοπλισμού με χρηματοδοτική μίσθωση μέσα στην πρώτη πενταετία από την ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της (βλ. και κεφ.17 του παρόντος).

Για την ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων παρέχονται σε όλες τις περιοχές πλην της περιοχής Α τα ακόλουθα ποσοστά ενισχύσεων:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Δ	30%(25%)	30%(25%)
Γ	20%(15%)	20%(15%)
Β	-	-

Τα εντός παρενθέσεως ποσοστά αφορούν στην ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχείων Β' τάξης .

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
Δ	60%
Γ	40%
Β	-

11. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ.

11.1. Υπαγόμενες επιχειρήσεις.

11.1.1 Λειτουργούντα ξενοδοχεία Γ' τάξης και άνω.

11.1.2 Λειτουργούντα ξενοδοχεία τάξης κατώτερης της Γ' με τις εξής δύο προϋποθέσεις:

- να στεγάζονται σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά και

- με τον εκσυγχρονισμό τους να αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξη.

11.1.3 Ξενοδοχεία που έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για 5 έτη κατ' ανώτατο όριο , χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι κατά το χρόνο της προσωρινής διακοπής της λειτουργίας τους ήταν τουλάχιστον Γ' τάξης.

11.1.4 Ξενοδοχεία που στεγάζονται σε παραδοσιακά ή διατηρητέα κτίρια και έχουν διακόψει προσωρινά τη λειτουργία τους για 5 έτη κατ' ανώτατο όριο , χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον στη Γ' τάξη.

11.1.5 Ξενοδοχεία Γ' τάξης που προέκυψαν από υποχρεωτική μετατροπή ενοικιαζομένων δωματίων/διαμερισμάτων (στην περίπτωση αυτή στην απαιτούμενη 7ετή λειτουργία της μονάδας συνυπολογίζεται και ο χρόνος λειτουργίας ως μη κύριο κατάλυμα).

11.1.6 Ξενοδοχεία Γ' τάξης τουλάχιστον, που λειτουργούν ως Κέντρα Διακοπών και Παραθερισμού Αλλοδαπών (ΚΔΠΑ) βάσει του άρθρου 12 παρ.1 του Ν.2941/01

11.2 Διαδικασίες

Το είδος και η έκταση των επενδυτικών έργων, που περιλαμβάνονται στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των ξενοδοχειακών μονάδων για την υπαγωγή τους στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου, έχουν καθορισθεί με την ΚΥΑ 43965/94 ΕΘ.Ο. και Τουρισμού (ΦΕΚ 922/Β/14.12.1994)

Σε περίπτωση, που με τα έργα, που προτείνονται από τον επενδυτή, βάσει της ανωτέρω ΚΥΑ, τροποποιείται η εγκεκριμένη αρχιτεκτονική μελέτη της ξενοδοχειακής μονάδας, (π.χ. τροποποίηση όψεων, διαμορφώσεις για ΑΜΚ κλπ), προκειμένου να υποβληθεί αίτηση

υπαγωγής της επένδυσης στο καθεστώς κινήτρων του Ν. 2601/98 πρέπει να έχει προηγηθεί έγκριση των τροποποιήσεων από τις διευθύνσεις τουρισμού των Περιφερειών της χώρας ή τον ΕΟΤ.

11.3.Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98

- Για να ενισχυθεί επένδυση εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Γ' τάξης, θα πρέπει να έχει παρέλθει επταετία από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας ή από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης εκσυγχρονισμού της μονάδας που έχει υπαχθεί στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου ή των Νόμων 1892/90 και 1262/82. Προκειμένου για τις ξενοδοχειακές μονάδες που προέκυψαν από υποχρεωτική μετατροπή μονάδας ενοικιαζομένων δωματίων ή διαμερισμάτων, στην επταετία από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας περιλαμβάνεται και το διάστημα κατά το οποίο η μονάδα λειτουργούσε ως επιχείρηση εκμετάλλευσης ενοικιαζομένων δωματίων ή διαμερισμάτων.
- Κατ' εξαίρεση για τις ξενοδοχειακές μονάδες για τις οποίες έχει εγκριθεί επένδυση εκσυγχρονισμού τους πριν τις 31.8.1994 και οι οποίες υποβάλλουν αίτηση υπαγωγής στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου ή και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό τους, πριν παρέλθουν επτά (7) έτη από την ολοκλήρωση του εγκριθέντα αυτού εκσυγχρονισμού τους, ο αιτούμενος εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής μπορεί να ενισχυθεί εφόσον αφορά σε άλλα πλην των εκσυγχρονισθέντων τμήματα της παραγωγικής μονάδας.
- Σε περίπτωση που στον αιτούμενο εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής περιλαμβάνονται και επενδυτικά

έργα, που αναφέρονται στον εκσυγχρονισμό τμημάτων της ξενοδοχειακής μονάδας, που είχαν εκσυγχρονισθεί εντός της τελευταίας επταετίας και είχαν υπαχθεί στα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης μέσω επένδυσης εγκριθείσας πριν τις 31.8.1994, οι δαπάνες για τα έργα αυτά μπορεί να ενισχυθούν, εφόσον η σκοπιμότητα πραγματοποίησής τους κρίνεται πλήρως αιτιολογημένη μετά από γνώμη της αρμόδιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

11.4. Ελάχιστο – μέγιστο ύψος επένδυσης

Το ελάχιστο ύψος της επένδυσης εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων, ορίζεται σε **150.000 ευρώ** (50εκ.δρχ.), ενώ το **ενισχυόμενο ύψος** επένδυσης, ή και προγράμματος **δεν μπορεί να υπερβεί τα 10 εκατομμύρια ευρώ** έστω και αν το συνολικά πραγματοποιηθέν ύψος του εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής της ξενοδοχειακής μονάδας, περιλαμβανομένου και του τυχόν προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, είναι μεγαλύτερο.

Ειδικά για τις επενδύσεις ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων **κάτω των 50 κλινών**, το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα **75.000 ευρώ** (25.000.000 δρχ.).

11.5. Καθορισμός παρεχόμενων ενισχύσεων ³

Για τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων, ανεξάρτητα αν γίνονται από παλαιούς φορείς, παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων.

Προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων και συγκεκριμένα στις περιοχές κινήτρων Α', Β', Γ' και Δ' ως εξής :

³ Ο περιορισμός των εξήντα χιλιάδων ευρώ για κάθε μόνιμη θέση απασχόλησης (βλ. παράγραφο 17) δεν έχει εφαρμογή για επενδύσεις για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων.

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
A,B,Γ,Δ	25%	25%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
A,B,Γ,Δ	60%

12. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ (ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ Γ' ΤΑΞΗΣ).

12.1. Διαδικασίες

Το είδος και η έκταση των επενδυτικών έργων, που περιλαμβάνονται στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) για την υπαγωγή τους στις διατάξεις του Ν.2601/98, καθορίστηκαν με την αριθ. 58692/5.8.98 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης (ΦΕΚ 870/Δ/98).

Σε περίπτωση, που με τα έργα, που προτείνονται από τον επενδυτή, βάσει της ανωτέρω ΚΥΑ, τροποποιείται η εγκεκριμένη αρχιτεκτονική μελέτη της τουριστικής οργανωμένης κατασκήνωσης(π.χ. τροποποίηση κατόψεων, όψεων, διαμορφώσεις για ΑΜΚ κλπ), προκειμένου να υποβληθεί αίτηση υπαγωγής της επένδυσης στο καθεστώς κινήτρων του Ν. 2601/98 πρέπει να έχει προηγηθεί έγκριση των τροποποιήσεων από τις διευθύνσεις τουρισμού των Περιφερειών της χώρας ή τον ΕΟΤ.

Σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 12 του Ν.2941/01 ενισχύεται και ο εκσυγχρονισμός των Κέντρων Διακοπών και Παραθερισμού Αλλοδαπών (ΚΔΠΑ) που λειτουργούν με τη μορφή του κάμπινγκ Γ' τάξης και άνω.

12.2. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98

Για να ενισχυθεί επένδυση εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής τουριστικής οργανωμένης κατασκήνωσης τουλάχιστον Γ' τάξης, θα πρέπει **να έχει παρέλθει επταετία** από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας ή **από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης εκσυγχρονισμού** της μονάδας που έχει υπαχθεί στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου ή του Ν.1262/82..

Κατ' εξαίρεση για τα κατασκηνωτικά κέντρα (campings), για τα οποία έχει εγκριθεί επένδυση εκσυγχρονισμού τους στις διατάξεις του Ν.1262/82 για τα οποία υποβάλλεται αίτηση υπαγωγής στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου ή και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό τους, **πριν παρέλθουν επτά (7) έτη** από την ολοκλήρωση του εγκριθέντα αυτού εκσυγχρονισμού τους, ο αιτούμενος εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής μπορεί να ενισχυθεί εφόσον **αφορά σε άλλα πλην των εκσυγχρονισθέντων τμήματα** του κατασκηνωτικού κέντρου ή **και στα εκσυγχρονισθέντα** εφόσον η σκοπιμότητα πραγματοποίησής τους κρίνεται πλήρως αιτιολογημένη μετά από γνώμη της αρμόδιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

12.3. Ελάχιστο – μέγιστο ύψος επένδυσης

Το ελάχιστο ύψος της επένδυσης εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings), ορίζεται σε **75.000 ευρώ** (25εκατομμύρια δρχ.), ενώ το **ενισχυόμενο ύψος** επένδυσης, ή και προγράμματος **δεν μπορεί να υπερβεί τα 300.000 ευρώ** (100 εκατομμύρια δρχ), έστω και αν το συνολικά πραγματοποιηθέν ύψος του εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης

μορφής της μονάδας, περιλαμβανομένου και του τυχόν προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, είναι μεγαλύτερο.

12.4. Καθορισμός παρεχόμενων ενισχύσεων ⁴

Για τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων, ανεξάρτητα αν γίνονται από παλαιούς φορείς, παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων.

Προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων και συγκεκριμένα στις περιοχές κινήτρων Α' , Β' , Γ' και Δ' ως εξής :

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	25%	25%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
Α,Β,Γ,Δ	60%

13. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ Γ' ΤΑΞΗΣ.

13.1 Ενισχύεται η δημιουργία συμπληρωματικών εγκαταστάσεων με την προσθήκη νέων κοινόχρηστων χώρων , κολυμβητικών δεξαμενών και αθλητικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης που λειτουργούν κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 13 του ν. 2941/2001 με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών.

⁴ Ο περιορισμός των εξήντα χιλιάδων ευρώ για κάθε μόνιμη θέση απασχόλησης (βλ. παράγραφο 17) δεν έχει εφαρμογή για επενδύσεις εκσυγχρονισμού οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων.

13.2 Προκειμένου για επενδύσεις δημιουργίας νέων συμπληρωματικών εγκαταστάσεων των ξενοδοχειακών μονάδων , σε όλες τις περιοχές και συγκεκριμένα στις περιοχές κινήτρων Α' , Β' , Γ' και Δ' ως εξής :

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	25%	25%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
Α,Β,Γ,Δ	60%

13.3 Το ελάχιστο ύψος επένδυσης δημιουργίας νέων συμπληρωματικών εγκαταστάσεων των ξενοδοχειακών μονάδων ανέρχεται σε **75.000 ευρώ** (25.000.000 δρχ) και ειδικότερα για ξενοδοχεία με δυναμικότητα ανώτερη των 50 κλινών , σε **150.000 ευρώ** (50.000.000 δρχ).

14. ΙΔΡΥΣΗ- ΕΠΕΚΤΑΣΗ- ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

14.1. Διαδικασίες

Εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, που μπορούν να υπαχθούν στα κίνητρα του Ν.2601/98 και τα ΦΕΚ όπου δημοσιεύονται οι τεχνικές προδιαγραφές για τη δημιουργία τους είναι:

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ (ΜΑΡΙΝΕΣ)

ΦΕΚ118/Α/19.7.1993,
Ν.2160/93, Κεφάλαιο Γ',
Δημιουργία και λειτουργία
τουριστικών λιμένων

**ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
ΦΕΚ 298/Β/1991**

ΦΕΚ 208/Β/1991 &

ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ
137/Β/2.3.1994

ΦΕΚ 42/Β/26.1.1994 & ΦΕΚ

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

ΦΕΚ 1067/Β/3.12.1997

ΚΕΝΤΡΑ ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΦΕΚ 986/Β/30.11.1995

ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

υπό έκδοση

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

υπό έκδοση

ΚΕΝΤΡΑ ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΟΥ -
ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

υπό έκδοση

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΙΑ

υπό έκδοση

**Συνοπτικά αναφέρουμε τις απαιτούμενες διαδικασίες
για τη δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής
υποδομής (λεπτομέρειες στις κατά περίπτωση τεχνικές
προδιαγραφές)**

14.1.1.Έγκριση Σκοπιμότητας (όπου απαιτείται). Χορηγείται από τον Ε.Ο.Τ. Δ/ση Μελετών και Επενδύσεων, Τμήμα Τουριστικών Επενδύσεων και Ενημέρωσης Επενδυτών

14.1.2.της Προέγκριση "χωροθέτησης" της εγκατάστασης και "έγκριση περιβαλλοντικών όρων" από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Αμαλιάδος 17 τηλ 6431461),

14.1.3.Έγκριση καταλληλότητας οικοπέδου και αρχιτεκτονικής μελέτης από τον Ε.Ο.Τ. Δ/ση Τουριστικών εγκαταστάσεων , Τμήμα Σχεδιασμού .

14.1.4.Οικοδομική άδεια για την ανέγερση της εγκατάστασης από τα κατά τόπους Γραφεία Πολεοδομίας.

14.1.5. Ειδικό σήμα λειτουργίας . Χορηγείται από τον Ε.Ο.Τ. Δ/ση Τουριστικών εγκαταστάσεων , Τμήμα Σχεδιασμού

Επισημαίνουμε ότι, προκειμένου να υποβάλλετε αίτηση υπαγωγής της επένδυσης στο καθεστώς κινήτρων του Ν.2601/98, πρέπει να έχουν προηγηθεί, οι εγκρίσεις των παραγράφων 14.1.1. και 14.1.2. (όπου απαιτείται) και 14.1.3

14.2 Ελάχιστο ύψος επένδυσης

Το ελάχιστο ύψος επένδυσης για τις επενδύσεις ίδρυσης εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής καθορίζεται σε **750.000 ευρώ** (250.000.000 δρχ), πλην εκείνων των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις περιοχές κινήτρων **Δ'**, για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα **450.000 ευρώ** (150.000.000 δρχ).

Για επενδύσεις **επέκτασης** των παραπάνω μονάδων, το ελάχιστο ύψος καθορίζεται σε **450.000 ευρώ** (150.000.000 δρχ.), πλην εκείνων των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις περιοχές κινήτρων **Δ'**, για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα **300.000 ευρώ** (100.000.000 δρχ).

14.3. Παρεχόμενες ενισχύσεις⁵

Για τις επενδύσεις σε έργα ειδικής τουριστικής υποδομής, παρέχονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων, ως εξής :

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
A,B,Γ,Δ	35%	35%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
A,B,Γ,Δ	70%

Ειδικά όμως, προκειμένου για: **α- αυτοτελή Συνεδριακά Κέντρα** τα οποία δημιουργούνται εκτός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, **β- Γήπεδα Γκολφ** και **γ- για εγκαταστάσεις αξιοποίησης ιαματικών πηγών**, παρέχονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων, ως εξής :

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
A,B,Γ,Δ	40%	40%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
A,B,Γ,Δ	100%

⁵ Οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης και της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορούν να υπερβούν το όριο των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για κάθε νέα θέση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης που δημιουργείται από την επένδυση (βλ. και κεφ.17 του παρόντος). Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει προκειμένου για επενδύσεις γηπέδων γκολφ.

13.4 Ειδικές προϋποθέσεις:

- Ειδικά τα **κέντρα προπονητικού - αθλητικού τουρισμού**, μπορούν να ιδρύονται μόνο από ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στα πλαίσια βελτίωσης της λειτουργίας των ξενοδοχειακών τους μονάδων. Επίσης τέτοια κέντρα μπορούν να ιδρύονται και από εταιρείες που έχουν εταίρους ή μετόχους ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και που εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες. Και σε αυτήν την περίπτωση η δημιουργία του κέντρου προπονητικού - αθλητικού τουρισμού στόχο έχει την αναβάθμιση και διαφοροποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών των ξενοδοχειακών μονάδων των εταίρων ή μετόχων που δημιουργούν το κέντρο.
- Ενισχύονται οι επενδύσεις για την ίδρυση , επέκταση , εκσυγχρονισμό **τουριστικών λιμένων σκαφών αναψυχής (μαρίνες)** που γίνονται με πρωτοβουλία οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ν. 2160/93 (ν. 3105/2003 , άρθρο 52 , παρ. 6^ο).
- Τα **αυτοκινητοδρόμια** είναι χώροι κατάλληλα διαμορφωμένοι που βρίσκονται σε απομονωμένες περιοχές εκτός εγκεκριμένου σχεδίου πόλης ή ορίων οικισμού και προορίζονται για τη διεξαγωγή αγώνων αυτοκινήτου και αποτελείται από το σύνολο των υποδομών : α) πίστας αγώνων αυτοκινήτου , β) κτιριακών εγκαταστάσεων που υποστηρίζουν και διευκολύνουν τους αγώνες αυτοκινήτου και γ) συμπληρωματικών υποδομών στον περιβάλλοντα χώρο. Τα αυτοκινητοδρόμια αποτελούν αθλητικές τουριστικές εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής , απαραίτητες για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας (ν. 3105/2003 , άρθρο 52 , παρ. 7).

15. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ Ή ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ (ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ Γ' ΤΑΞΗΣ).

15.1. Διαδικασίες

Συνοπτικά αναφέρουμε τις απαιτούμενες διαδικασίες για τη μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε τουριστικά καταλύματα ανεξάρτητα από τον τρόπο χρηματοδότησης (ίδια κεφάλαια ή αναπτυξιακός νόμος).

15.1.1 Έγκριση αρχιτεκτονικής μελέτης μετατροπής παραδοσιακού ή διατηρητέου κτιρίου σε ξενοδοχειακή μονάδα από τις Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών της χώρας σύμφωνα με το Π.Δ. 33/1979 «Περί τουριστικών καταλυμάτων εντός παραδοσιακών κτισμάτων» - ΦΕΚ 10/Α/1979, και από τον ΕΟΤ για την περιοχή της Αττικής μέχρι το έτος 2004

15.1.2 Οικοδομική άδεια για την μετασκευή του κτιρίου από τα κατά τόπους Γραφεία Πολεοδομίας.

15.1.3 Ειδικό σήμα λειτουργίας που χορηγούν οι διευθύνσεις τουρισμού των Περιφερειών της χώρας.

Επισημαίνουμε ότι, προκειμένου να υποβάλλετε αίτηση υπαγωγής της επένδυσης στο καθεστώς κινήτρων του Ν.2601/98, πρέπει να έχουν προηγηθεί, οι εγκρίσεις της παραγράφου 15.1.1.

15.2. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98

Για να είναι δυνατή η εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, επισκευής, αποκατάστασης και μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, πρέπει τα κτίρια αυτά είτε βρίσκονται σε χαρακτηρισμένο παραδοσιακό οικισμό είτε
όχι , να έχουν χαρακτηριστεί :

- ❖ Ως διατηρητέα από το Υπουργείο Πολιτισμού ή
- ❖ Ως παραδοσιακά από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ή από τις Περιφέρειες. Για την περιοχή της Αττικής από τον ΕΟΤ.

15.3. Ελάχιστο ύψος επένδυσης

Το ελάχιστο ύψος επένδυσης για τις επενδύσεις μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, ορίζεται σε **75.000 ευρώ**(25 εκατομμύρια δρχ.), **πλην** εκείνων που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις των **ΟΤΑ** ή της **Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης**, για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται σε **45.000 ευρώ** (15 εκατομμύρια δρχ).

15.4. Καθορισμός παρεχομένων ενισχύσεων⁶

Προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	45%	45%

ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστό Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)
Α,Β,Γ,Δ	100%

16.ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.

16.1. α-ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ , β) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ , γ) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ .

	1	2	3

⁶ Οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης και της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορούν να υπερβούν το όριο των εξήντα χιλιάδων (60.000)ευρώ για κάθε νέα θέση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης που δημιουργείται από την επένδυση .

	1	2	3
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΦΟΡΟΛΟΓΙ
ΚΙΝΗΤΡΩΝ	30%	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ	70%
Γ&Δ	40%	ΧΡΗΜ/ΚΗΣ	ΑΠΑΛΛΑΓΗ
		ΜΙΣΘΩΣΗΣ	

Στις επενδύσεις των κατηγοριών β και γ περιλαμβάνονται όλες οι τουριστικές επενδύσεις της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 2601/98.

Προϋποθέσεις: Για την περίπτωση (α) απαιτείται η έκδοση προηγούμενης σχετικής γνωμοδότησης από ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων της Γ.Γ.Ε.Τ. του ΥΠ.ΑΝ. Για την περίπτωση (β) απαιτείται προηγούμενη έκδοση σχετικής γνωμοδότησης από το ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Για την περίπτωση (γ) ως προϋπόθεση τίθεται η μείωση κατά 10% της καταναλισκόμενης ενέργειας και η σχετική γνωμοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ενέργειας του ΥΠ.ΑΝ.

16.2 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΙΟΛΙΚΗ , ΗΛΙΑΚΗ , ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΓΕΩΘΕΡΜΙΚΗ).

ΠΕΡΙΟΧΗ	1	2	3
ΚΙΝΗΤΡΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΧΡΗΜ/ΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ
Α,Β,Γ,Δ	40% (30%)	40% (30%)	100%(70%)

Τα εντός παρενθέσεως ποσοστά αφορούν στις επενδύσεις για παραγωγή ηλεκτρισμού από αιολική ενέργεια.

Στις επενδύσεις αυτής της κατηγορίας περιλαμβάνονται όλες οι τουριστικές επιχειρήσεις της περ. (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 2601/98. **Ως προϋπόθεση** τίθεται η έκδοση προηγούμενης σχετικής γνωμοδότησης της Γενικής Γραμματείας Ενέργειας του Υπουργείου Ανάπτυξης.

**17.ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΚΩΝ Ή ΚΑΙ
ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ - ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
ΦΑΚΕΛΩΝ.**

- Στη Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών υποβάλλονται οι αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή/και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ύψους **άνω των 2.500.000€** και οι αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή/και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ύψους **μέχρι 2.500.000 €** που πραγματοποιούνται μέσα στα όρια περισσότερων της μιας Περιφερειών της χώρας.
- Επίσης στη Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών **υποβάλλονται, ανεξαρτήτως ύψους, αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή/και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού Συνεδριακών Κέντρων, Κέντρων Θαλασσοθεραπείας, Κέντρων Τουρισμού - Υγείας, Χιονοδρομικών Κέντρων, Κέντρων Προπονητικού - Αθλητικού Τουρισμού, Λιμένων Σκαφών Αναψυχής, Γηπέδων Γκολφ, και επιχειρήσεων Αξιοποίησης Ιαματικών Πηγών.**
- Στο **Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων Α.Ε. (ΕΛ.Κ.Ε.)** υποβάλλονται οι αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, ύψους **άνω των 9.000.000 ευρώ** (3 δισ. δρχ.), καθώς και οι επενδύσεις ή επιχειρηματικά σχέδια **3.000.000 ευρώ** (1 δισ. δρχ.), και **άνω, εφόσον το 50%**

τουλάχιστον της ίδιας συμμετοχής προέρχεται από κεφάλαια εξωτερικού. Τρία (3) αντίγραφα του φακέλου διαβιβάζονται από το ΕΛ.Κ.Ε. στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας προκειμένου η αίτηση αυτή να εξετασθεί για υπαγωγή ή μη στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου.

- Στις **Υπηρεσίες Ιδιωτικών Επενδύσεων των Περιφερειών** και σύμφωνα με τις επιφυλάξεις που τίθενται από την σχετική διάταξη του σχεδίου νόμου, υποβάλλονται αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ύψους **μέχρι 2.500.000 ευρώ** για επενδύσεις που πραγματοποιούνται μέσα στα όρια κάθε Περιφέρειας. **Ειδικά** οι αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ύψους **μέχρι 2.500.000 ευρώ** που πραγματοποιούνται στο **Νομό Δωδεκανήσου**, υποβάλλονται στο Γραφείο Περιφερειακής Ανάπτυξης Δωδεκανήσου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.
- Οι **αιτήσεις** υπαγωγής και ο **φάκελος** με τα δικαιολογητικά που τις συνοδεύει υποβάλλονται εις τριπλούν και προκειμένου για υποβολή στο ΕΛ.Κ.Ε., εις τετραπλούν.
- **Αιτήσεις που δεν συνοδεύονται από όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά** και στοιχεία δεν συνιστούν αίτηση υπαγωγής στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου, δεν εξετάζονται και τίθενται στο αρχείο της αρμόδιας υπηρεσίας, μη επιστρεφόμενου, του προβλεπόμενου, καταβληθέντος γι' αυτές χρηματικού ποσού.
- Το ίδιο ισχύει και σε περιπτώσεις αιτήσεων υπαγωγής που περιλαμβάνουν τα κατά τα ανωτέρω απαιτούμενα δικαιολογητικά και στοιχεία, **πλην όμως κατά τον έλεγχο και την εξέταση του φακέλου διαπιστώνεται, μετά από γνώμη της αρμόδιας γνωμοδοτικής επιτροπής, ότι η οικονομοτεχνική μελέτη εμφανίζει σοβαρές ελλείψεις**, οι οποίες καθιστούν αδύνατη την αξιολόγηση της υποβληθείσας επένδυσης ή και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικού σχεδίου.
- Μετά την υποβολή της αίτησης υπαγωγής οι αρμόδιες για την εξέτασή της υπηρεσίες ή φορείς δύνανται, εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο, να αποστέλλουν με απόδειξη στο φορέα της επένδυσης ή και

του προγράμματος ή του επιχειρηματικού σχεδίου, ή τον αντίκλητό του, έγγραφο με το οποίο ζητείται η προσκόμιση τυχόν πρόσθετων στοιχείων και πληροφοριών, καθώς και η παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων, προς υποβοήθηση του έργου της αξιολόγησης της αίτησης υπαγωγής. Με τα έγγραφα αυτά μπορούν να τάσσουν προθεσμίες μέχρι δεκαπέντε (15) ημέρες, από τη με απόδειξη επίδοση αυτών, εντός των οποίων ο φορέας υποχρεούται να απαντήσει.

- **Δεν είναι δυνατή η υποβολή, από τον ίδιο φορέα, αίτησης υπαγωγής σε περισσότερες της μιας υπηρεσίες** ή φορείς για επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης ή επιχειρηματικά σχέδια κατά βάση ίδια, που εμφανίζουν όμως διαφοροποιήσεις, είτε στο κόστος, είτε στα επί μέρους προτεινόμενα επενδυτικά έργα ή για επενδύσεις, προγράμματα ή επιχειρηματικά σχέδια που αφορούν στην ίδια παραγωγική μονάδα.
- Σε περίπτωση πολλαπλής υποβολής αίτησης υπαγωγής, σύμφωνα με τα παραπάνω, καθώς και σε περίπτωση υποβολής αίτησης για υπαγωγή επένδυσης ή προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης ή επιχειρηματικού σχεδίου είτε στο σύνολό του, είτε κατά ένα τμήμα του που έχει ήδη υπαχθεί στις ενισχύσεις επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης του εν λόγω Νόμου ή του Ν.1892/90, όλες οι αιτήσεις θεωρούνται ως ουδέποτε υποβληθείσες και δεν εξετάζονται, μη επιστρεφόμενου του προβλεπόμενου καταβληθέντος γι' αυτές χρηματικού ποσού.
- **Αιτήσεις** για υπαγωγή στις ενισχύσεις της επιχορήγησης ή και επιδότησης τόκων ή και χρηματοδοτικής μίσθωσης επενδύσεων ή και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικών σχεδίων, καθώς και αιτήματα για τροποποίηση όρων αποφάσεων υπαγωγής, **που έχουν απορριφθεί, δεν επανεξετάζονται.** Κατ' εξαίρεση για επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων που κρίθηκαν βιώσιμες και η μη υπαγωγή τους στις διατάξεις του ν. 1892/90 ακυρώθηκε δικαστικώς, εξακολουθούν

να διέπονται από τις διατάξεις του εν λόγω νόμου , σύμφωνα με τις οποίες επανεξετάζονται για υπαγωγή στο καθεστώς των προβλεπομένων ενισχύσεων.Για την επανεξέταση απαιτείται αίτηση του φορέα της επένδυσης που υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έως την 12/3/2002 μαζί με τα προβλεπόμενα από το ν. 2941/2001 δικαιολογητικά.

18. ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης και της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορούν να υπερβούν το όριο **των εξήντα χιλιάδων (60.000)€**, για κάθε νέα θέση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης που δημιουργείται από την επένδυση ή και το πρόγραμμα απόκτησης εξοπλισμού με χρηματοδοτική μίσθωση μέσα στην πρώτη πενταετία από την ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της.

Ειδικά προκειμένου για επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού των **τουριστικών επιχειρήσεων**, ως δημιουργούμενες θέσεις μόνιμης και πλήρους απασχόλησης νοούνται και οι θέσεις εποχιακής συνεχούς απασχόλησης τουλάχιστον τρίμηνης διάρκειας.

Για τον υπολογισμό του ποσού της ενίσχυσης, ο αριθμός των δημιουργούμενων από την επένδυση ή και πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού νέων θέσεων μόνιμης απασχόλησης είναι εκείνος που καθορίζεται από την αρμόδια υπηρεσία και Γνωμοδοτική Επιτροπή στα πλαίσια αξιολόγησης της βιωσιμότητας της επένδυσης ή και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης και τίθεται στην απόφαση υπαγωγής.

Σε περίπτωση, που κατά την πιστοποίηση έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας διαπιστωθεί η δημιουργία περισσότερων θέσεων πλήρους απασχόλησης από τις καθορισθείσες στη απόφαση υπαγωγής, με την

εκδιδόμενη απόφαση πιστοποίησης της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας, παρέχεται η πρόσθετη επιχορήγηση ή / και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, που αντιστοιχεί στις επί πλέον αυτές θέσεις και μέχρι την κάλυψη του ποσού επιχορήγησης ή / και επιδότησης, που προκύπτει από την εφαρμογή του κατά περίπτωση προβλεπόμενου ποσοστού ενίσχυσης. Πρόσθετες, πέραν εκείνων, που καθορίστηκαν στην απόφαση υπαγωγής, θέσεις εργασίας που τυχόν δημιουργούνται μετά την πιστοποίηση της έναρξης παραγωγικής λειτουργίας, δεν μπορούν να συνυπολογισθούν για την παροχή πρόσθετου ποσοστού ενίσχυσης.

Έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας θεωρείται η δημιουργία των μισών τουλάχιστον από τις νέες θέσεις απασχόλησης που προβλέπονται στην απόφαση υπαγωγής και η πραγματοποίηση αγορών πρώτων υλών και πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών. (ν. 3219/04).

Οι επενδυτές στην υποβαλλόμενη οικονομοτεχνική μελέτη, που συνοδεύει την αίτηση υπαγωγής, υποχρεούνται να υποβάλλουν τεκμηριωμένη ανάλυση και στοιχεία σχετικά με τις δημιουργούμενες νέες θέσεις απασχόλησης σε όλα τα επίπεδα της επιχείρησης.

Οι νέες θέσεις απασχόλησης πρέπει να δημιουργούνται ως εξής:

Κατά την ημερομηνία του ελέγχου πιστοποίησης της **έναρξης λειτουργίας** της επένδυσης ή και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού θα πρέπει να έχει προσληφθεί αριθμός μισθωτών εργαζομένων, ίσος τουλάχιστον με το **50%** των θέσεων που έχουν καθοριστεί με την απόφαση υπαγωγής, ενώ μέχρι το **τέλος του πρώτου χρόνου** από την ημερομηνία πιστοποίησης της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης ή και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, θα πρέπει να έχει καλυφθεί το **75%** των νέων αυτών θέσεων.

Ακολούθως κατά το χρονικό διάστημα του δεύτερου έως και πέμπτου έτους θα πρέπει ο μέσος ετήσιος όρος των εργαζομένων στις νέες αυτές θέσεις να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον οριζόμενο με την απόφαση υπαγωγής της επένδυσης αριθμό δημιουργούμενων θέσεων απασχόλησης.

Θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται από άλλη (-ες) επένδυση ή και πρόγραμμα (τα) χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, δεν λαμβάνονται υπόψη για τον για τον υπολογισμό των δημιουργούμενων από την επένδυση θέσεων που καθορίζονται στην απόφαση υπαγωγής.

Με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, **ο περιορισμός των 60.000 € για κάθε μόνιμη θέση απασχόλησης δεν έχει εφαρμογή** για επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής **εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων ή κατασκηνωτικών κέντρων. (campings) , για ίδρυση-επέκταση – εκσυγχρονισμό γηπέδων γκολφ** καθώς και για επενδύσεις ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού **άνω των 75εκατ.ευρώ (25 δισ.δρχ.) του άρθρου 10 του Ν.2601/98.**

Οι παρεχόμενες σε κάθε φορέα ενισχύσεις της επιχορήγησης ή / και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης για επενδύσεις ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης της προηγούμενης παραγράφου **δεν μπορούν να υπερβούν για μια πενταετία το όριο των δεκαπέντε (15)εκατομμυρίων ευρώ (5 δισ. δρχ.)** για παραγωγικές επενδύσεις, που αφορούν την ίδια παραγωγική διαδικασία. Για τον προσδιορισμό του ορίου αυτού λαμβάνονται υπόψη αθροιστικά όλες οι επενδύσεις ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, που υποβάλλονται από τον ίδιο φορέα για υπαγωγή του στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου μέσα σε διάστημα 5 ετών από την ολοκλήρωση και έναρξη παραγωγικής λειτουργίας της πρώτης επένδυσης ή / και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης που έχει υπαχθεί στις διατάξεις του Ν.2601/98.

19. ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Ή ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

(που εντάσσονται στην α' ομάδα ενισχύσεων , δηλαδή: επιχορήγηση και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης) .

- Ενισχύονται αποκλειστικά οι δαπάνες επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα από τη δημοσίευση σε ΦΕΚ της περίληψης της απόφασης υπαγωγής της επένδυσης μέχρι τη λήξη της προθεσμίας ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης για απόκτηση εξοπλισμού ενισχύονται μόνον εφόσον μέσα στο ανωτέρω χρονικό διάστημα έχει συναφθεί η σχετική σύμβαση και έχει παραληφθεί ο εξοπλισμός.
- Προκαταβολές πριν από τη δημοσίευση της απόφασης υπαγωγής σε ΦΕΚ δεν ενισχύονται.
- Κατ' εξαίρεση σε περίπτωση υποβολής αίτησης υπαγωγής από φορείς οι μονάδες των οποίων έχουν πληγεί από πυρκαγιές ή άλλα φυσικά φαινόμενα και για επενδύσεις τους που σχετίζονται με την αποκατάσταση των μονάδων οι οποίες επλήγησαν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό των ενισχύσεων σχετικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν κατά το διάστημα που από το χρόνο που επλήγη η μονάδα μέχρι την ημερομηνία υποβολής της αίτησης υπαγωγής με την προϋπόθεση ότι οι δαπάνες πραγματοποιήθηκαν το πολύ μέσα σε 6 μήνες πριν από την ημερομηνία υποβολής αίτησης υπαγωγής και η αίτηση υπεβλήθη το αργότερο μέσα σε 1 χρόνο από το ζημιογόνο γεγονός.

20.ΧΡΟΝΟΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ.

- Η διαδικασία εξέτασης και υπαγωγής κάθε αίτησης για υπαγωγή επένδυσης ή και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού από την αρμόδια υπηρεσία και γνωμοδοτική επιτροπή ολοκληρώνεται το αργότερο **εντός τριών (3) μηνών** από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, η δε **απόφαση υπαγωγής εκδίδεται το αργότερο εντός των επόμενων τριάντα (30) εργάσιμων ημερών** από την ως άνω ημερομηνία εντός των οποίων δημοσιεύεται και η περίληψή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

- Για την εισαγωγή των αιτήσεων υπαγωγής στην αρμόδια γνωμοδοτική επιτροπή τηρείται η απόλυτη σειρά προτεραιότητας με την οποία έχουν υποβληθεί οι αιτήσεις αυτές.
- Οι αιτήσεις υπαγωγής στην α' ομάδα ενισχύσεων (επιχορήγηση και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης) του Ν. 2601/98 υποβάλλονται από 1 Ιανουαρίου μέχρι και 15 Σεπτεμβρίου , εκάστου έτους.
- Οι αιτήσεις υπαγωγής για φορολογική απαλλαγή υποβάλλονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

21.ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

- Η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης για πρόγραμμα απόκτησης της χρήσης καινούριου σύγχρονου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι μετά την λήξη της μίσθωσης ο εξοπλισμός θα περιέρχεται στην κυριότητα της επιχείρησης . Ο όρος αυτός πρέπει να περιλαμβάνεται στη σχετική σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης.
- Η διάρκεια της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 5 έτη και υπολογίζεται επί της καθαρής αξίας του εξοπλισμού.
- Οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορεί να συνάπτονται και με χρηματοδοτικούς οργανισμούς ή εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Τα ποσά των δόσεων της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης που εισπράττει η επιχείρηση, μειώνουν το ποσό των δαπανών της χρηματοδοτικής μίσθωσης, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται. Ο σχετικός όρος πρέπει να περιλαμβάνεται στις οικείες αποφάσεις υπαγωγής (βλ. και παρ.11 άρθρου6 του Ν.2601/98).
- Με την υπ' αριθμ. 52649/25-2-99 απόφαση Υπουργού Εθνικής Οικονομίας (ΦΕΚ 195/Β/99) καθορίστηκαν οι διαδικασίες και λοιπές λεπτομέρειες εφαρμογής καθώς και τα δικαιολογητικά καταβολής της

επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου σύγχρονου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού , σύμφωνα με το νόμο 2601/98.

22. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ .

Η ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής εφαρμόζεται χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη υποβολή αίτησης και η έκδοση πράξης ένταξης οποιουδήποτε οργάνου (βλ και παρ.24 άρθρου 8 του Ν.2601/98).

Το αφορολόγητο αποθεματικό της απαλλαγής υπολογίζεται με βάση τα καθαρά κέρδη , που δηλώνονται και τα οποία προέρχονται από το σύνολο των δραστηριοτήτων του φορέα και ανεξάρτητα από την περιοχή στην οποία αυτές ασκούνται , μετά την αφαίρεση των κρατήσεων για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού και των κερδών της χρήσης που διανέμονται πραγματικά και αναλαμβάνονται από τους εταίρους ή τον επενδυτή. Για τον υπολογισμό του παραπάνω τακτικού αποθεματικού και των διανεμομένων ποσών γίνεται αναγωγή των ποσών αυτών με την προσθήκη του αναλογούντος φόρου. Ειδικά για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας η φορολογική απαλλαγή πραγματοποιείται από τα καθαρά κέρδη που δηλώνονται με την αρχική δήλωση αφού αφαιρεθούν οι απολήψεις.

23. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ - ΕΝΑΡΞΗ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΗΣ

Το ποσό της επιχορήγησης καταβάλλεται εφάπαξ εφόσον πιστοποιηθεί η ολοκλήρωση της επένδυσης , η έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας της και η συμμόρφωση του επενδυτή με τους όρους υπαγωγής.

Η επιχορήγηση καταβάλλεται απευθείας στον επενδυτή και δεν επιτρέπεται η εκχώρησή της σε τρίτους. Κατ'εξαιρεση είναι δυνατή η εκχώρηση της επιχορήγησης σε τράπεζες για την παροχή βραχυπρόθεσμου δανεισμού ισόποσου της εκχωρούμενης επιχορήγησης, που χρησιμοποιείται για την υλοποίηση της επένδυσης. Στην περίπτωση αυτή η καταβολή της επιχορήγησης γίνεται απ' ευθείας στην τράπεζα με την οποία έχει

υπογραφεί η σύμβαση εκχώρησης (εφόσον βέβαια έχει αναληφθεί ισόποσο βραχυπρόθεσμο δάνειο).

Τμήμα της επιχορήγησης το οποίο δεν θα υπερβαίνει το 30% αυτής μπορεί να καταβάλλεται εφάπαξ στον επενδυτή υπό τις κατωτέρω προϋποθέσεις:

- Έχουν συμπληρωθεί 4 μήνες από τη δημοσίευση της περίληψης της απόφασης υπαγωγής σε ΦΕΚ
- Έχει κατατεθεί από τον επενδυτή εγγυητική επιστολή τράπεζας ποσού μεγαλύτερου κατά 10% από το καταβαλλόμενο τμήμα της επιχορήγησης
- Έχει υποβληθεί από τον επενδυτή υπεύθυνη δήλωση ότι έχει πραγματοποιήσει τουλάχιστον το 30% των ενισχυόμενων δαπανών.

Το ποσό της επιχορήγησης καταβάλλεται μετά τη δημοσίευση σε ΦΕΚ της περίληψης της απόφασης πιστοποίησης της ολοκλήρωσης της επένδυσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της και ταυτόχρονα επιστρέφεται η εγγυητική επιστολή σε περίπτωση που έχει δοθεί προκαταβολή.

Η πιστοποίηση της ολοκλήρωσης της επένδυσης γίνεται μετά από αίτηση του επενδυτή στην αρμόδια υπηρεσία η οποία κατατίθεται το αργότερο μέσα σε 6 μήνες από τη λήξη της προθεσμίας ολοκλήρωσης της επένδυσης. Εάν δεν υποβληθεί αίτηση μέσα στο εξάμηνο η επένδυση θεωρείται ότι δεν ολοκληρώθηκε και η απόφασης υπαγωγής ανακαλείται. Στην περίπτωση που ο επενδυτής έχει λάβει προκαταβολή με τη απόφαση ανάκλησης καταπίπτει και η εγγυητική επιστολή .

Η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης της οποίας η διάρκεια δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 5 έτη καταβάλλεται εφόσον ο μισθωμένος εξοπλισμός έχει εγκατασταθεί στη μονάδα και έχει γίνει έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας του.

Η επιδότηση καταβάλλεται μετά την εκάστοτε πληρωμή των δόσεων του μισθώματος από την επιχείρηση σε δόσεις καθεμιά εκ των οποίων υπολογίζεται επί του τμήματος της αξίας κτήσεως του εξοπλισμού, το

οποίο εμπεριέχεται στην εκάστοτε καταβαλλόμενη δόση του μισθώματος. Σε περίπτωση που η σύμβαση της χρηματοδοτικής μίσθωσης προβλέπει καταβολή των δόσεων του μισθώματος σε διαστήματα μικρότερα του τριμήνου, η καταβολή της επιδότησης γίνεται ανά τρίμηνο.

Τα ποσά των δόσεων της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης που εισπράττει η επιχείρηση μειώνουν το ποσό των δαπανών χρηματοδοτικής μίσθωσης, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται. Ο σχετικός όρος πρέπει να περιλαμβάνεται στις οικείες αποφάσεις υπαγωγής.

24.ΑΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

- Με Προεδρικά Διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, καθώς και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού και στα πλαίσια ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, είναι δυνατόν να θεσπίζονται **ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης** περιφερειών της χώρας ή τμημάτων τους ή ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων ή επενδύσεων του άρθρου 3, ιδιάζουσας σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Για την έκδοση κάθε Προεδρικού Διατάγματος πρέπει να έχει προηγηθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης σκοπιμότητας μέσω της οποίας να τεκμηριώνονται τα ανωτέρω.
- Για τις ιδιάζόντως σημαντικές για την εθνική οικονομία επενδύσεις μεταποιητικών Βιομηχανικών ή και **Τουριστικών επιχειρήσεων, ύψους άνω των 75 εκατομμυρίων ευρώ** (25δισ δρχ.), τα παρεχόμενα ποσοστά επιχορήγησης, φορολογικών απαλλαγών και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, καθορίζονται για κάθε επένδυση με την εκάστοτε εκδιδόμενη κοινή Υπουργική Απόφαση.
- Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, καθώς και των κατά περίπτωση συναρμόδιων υπουργών, υπάγονται στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου Βιομηχανικές, Μεταλλευτικές και **Τουριστικές επενδύσεις** ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, ύψους τουλάχιστον **75**

εκατομμυρίων ευρώ (25δισ δρχ.) με σημαντική επίπτωση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας και στην απασχόληση με τη δημιουργία τουλάχιστον τριακοσίων (300) θέσεων μόνιμης απασχόλησης, εκ των οποίων ένας αριθμός δύναται να δημιουργείται σε δορυφορικές επιχειρήσεις σαν άμεσο αποτέλεσμα της προτεινόμενης επένδυσης.

Με τις ίδιες αποφάσεις ορίζονται για τις επενδύσεις της παραγράφου αυτής, οι αναγκαίες παρεκκλίσεις από τις ρυθμίσεις του εν λόγω Νόμου, που αφορούν στην ίδια συμμετοχή, στη διαδικασία παροχής των επιχορηγήσεων, στα ποσοστά και το ύψος της επιχορήγησης, κλπ.

- Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας ορίζονται οι αναγκαίοι όροι ή προϋποθέσεις ή περιορισμοί ή παρεκκλίσεις από τις διατάξεις του εν λόγω Νόμου στην παροχή ενισχύσεων, που επιβάλλονται κάθε φορά από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την παροχή εθνικών ενισχύσεων σε συγκεκριμένους τομείς ή κατηγορίες επενδύσεων.
- Με όμοιες αποφάσεις μπορεί να καθορίζονται τυχόν διαφορετικές ή και πρόσθετες διαδικασίες ή και δικαιολογητικά για την υποβολή και εξέταση επενδύσεων ή και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικών σχεδίων και γενικά για την εφαρμογή των ενισχύσεων του εν λόγω Νόμου ή να αποκλείονται των ενισχύσεων, συγκεκριμένοι τομείς ή κλάδοι ή κατηγορίες δραστηριοτήτων ή επενδύσεων ή και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικών σχεδίων, λόγω καθιέρωσης ή θέσπισης ανάλογων όρων και απαγορεύσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Στις μεταβατικές διατάξεις του νέου αναπτυξιακού νόμου, περιλαμβάνεται διάταξη με την οποία, στις επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων, που πρόκειται να πραγματοποιηθούν σε Π.Ο.Τ.Α. ή σε εκτάσεις του ΕΟΤ, για τις οποίες πριν από την έναρξη ισχύος του νέου αναπτυξιακού νόμου και μέχρι το τέλος του 1997 είχαν προκηρυχθεί πλειοδοτικοί διαγωνισμοί ή

προσκήσεις εκδηλώσεις ενδιαφέροντος, παρέχονται τα ποσοστά επιχορήγησης και επιδότησης, που προβλέπονταν από το Ν.1892/90.

- Στις διατάξεις του ν. 2941/2001 προβλέπεται ότι δανειοδότηση ή αρωγή που ελήφθη από το Δημόσιο για αποκατάσταση ζημιών που υπέστη παραδοσιακό ή διατηρητέο κτίριο από σεισμό δεν θεωρείται επιχορήγηση από άλλη πηγή.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ σχετική με ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

- **ΦΕΚ 118/Α/19.7.1993:**, Νόμος 2160/93, «**Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες διατάξεις**».
- **ΦΕΚ 797/Β/86:** 2647/ΥΠ.Ε.Θ.Ο./ΕΙΔ. 135 ΕΟΤ/19.11.1986 Απόφαση Υφυπουργού Εθν. Οικονομίας **«Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης».**
- **ΦΕΚ 1039/Β/7.8.2001:** Υπ. Απόφαση υπ' αριθ. 3545/30.7.2001 «Τροποποίηση της 2647/ΥΠ.Ε.Θ.Ο./ΕΙΔ. 135 ΕΟΤ/19.11.1986 απόφασης Υφυπουργού Εθν. Οικονομίας **“μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της Χώρας - Καθορισμός περιοχών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης».** (**Άρση του κορεσμού του Δήμου Θεσσαλονίκης για ξενοδοχεία Γ' τάξης και άνω**).
- **ΦΕΚ 223/Β/25.2.2002:** Τροποποίηση της Τ/7959/11.12.2001 Απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης (**άρση του κορεσμού στο ηπειρωτικό τμήμα της Αττικής και στο νησί της Αίγινας για ξενοδοχεία Γ' τάξης και άνω**).
- **ΦΕΚ 61/Δ/88:** Από 20.1.88 Π.Δ. **«Όροι δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε εκτός σχεδίου γήπεδα».**
- **ΦΕΚ 474/Δ/91:** **«Καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης για την ανέγερση τουριστικών εγκαταστάσεων σε γήπεδα εντός σχεδίων πόλεως και εκτός ορίων οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων**

καθορισθέντων βάσει του 24.4.1985 Π.Δ/τος (Δ'181) ως ισχύει, των νήσων Κρήτης, Ρόδου και Κερκύρας καθώς και του νομού Χαλκιδικής».

- **ΦΕΚ 678/Β/90: υπ' αριθ. 69267/5387/90 ΚΥΑ «Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθορισμός περιεχομένου ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και λοιπές συναφείς διατάξεις, σύμφωνα με το Ν 1650/86»**
- **ΦΕΚ 786/Α/20.10.1994:, υπ' αριθ. 1661/20.10.94 ΚΥΑ «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων της υπ'αριθ. 69269/5387 Κοινής Απόφασης Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων και Τουρισμού»**
- **ΦΕΚ 691/Β/90: "Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 5 του Ν.1650/86".**
- **ΦΕΚ 755/Β/318.1995: υπ'αριθ. 24635/23.8.1995 Απόφαση των Υπουργών Τουρισμού και Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων που αφορά στην «Ανάθεση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για ορισμένες δραστηριότητες της πρώτης (α') κατηγορίας του άρθρου 3 του ν. 1650/1986 στους Γενικούς Γραμματείς των Περιφερειών της Χώρας, εξαιρουμένης της Περιφέρειας Αττικής».**
- **ΦΕΚ 91/Α/02 : Ν. 3010/2002 περί εναρμόνισης του ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11 Ε.Ε. και 96/61 Ε.Ε. διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις.**
- **ΦΕΚ 1022/Β/2002: ΚΥΑ 15393/2332/2002 <<Περί κατάταξης δημοσίων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002.**

- **ΦΕΚ 332/Β/20-3-03** : ΚΥΑ 11014/703/φ.104/14-3-03 Περί διαδικασίας προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης (ΓΠΕΑ) και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ) , σύμφωνα με το άρθρο 4 , του ν. 1650/86 , όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002.
- **ΦΕΚ 977/Β/16-7-2003**: Απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης υπ' αριθμ. Τ/6563/26-6-03 περί <<Περιβαλλοντικής αδειοδότησης τουριστικών καταλυμάτων>>.
- **ΦΕΚ 557/Β/87**: Με αριθ. 530992/87 Απόφαση Γεν. Γραμματέα ΕΟΤ "Τεχνικές προδιαγραφές Τουριστικών Εγκαταστάσεων ".
- **ΦΕΚ 43/Α/7.3.2002** : Π.Δ.43/202 ``Κατάταξη των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες με σύστημα αστέρων και τεχνικές προδιαγραφές αυτών`` όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 16 του ν. 3190/03 (ΦΕΚ 249/Α/2003).
- **ΦΕΚ 208/Β/91 & ΦΕΚ 298/Β/91**: Με αριθ. 23908/91 ΚΥΑ "Τεχνικές προδιαγραφές για τη δημιουργία Συνεδριακών Κέντρων".
- Υπ. Απόφαση Τ/4486/3.12.1999 (ΦΕΚ 2202 τ.Β') ``Προϋποθέσεις χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις Συνεδριακών Κέντρων``.
- **ΦΕΚ 42/Β/26.1.1994, ΦΕΚ 137/Β/2.3.1994**: Υπουργική Απόφαση 520010/6/12.1.1994 "Καθορισμός προδιαγραφών Γηπέδων Γκολφ" , όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την υπ' αριθμ. Τ/15802/2003 Υπουργική Απόφαση **ΦΕΚ 1927/24-12-03**.
- Υπ. Απόφαση 533190/29.7.1996 (ΦΕΚ 900 τ. Β') ``Προϋποθέσεις έκδοσης-χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις γηπέδων γκολφ``.
- Υπ. Απόφαση Τ/11754/2003 (ΦΕΚ 1536/Β/2003) ``Προϋποθέσεις έκδοσης-χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις χιονοδρομικών κέντρων``.

- **ΦΕΚ 986/Β/30.11.1995:** υπ' αριθ. 2356/24.11.1995 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημ. Έργων και Τουρισμού, "Προδιαγραφές Κέντρων Θαλασσοθεραπείας για την υπαγωγή τους στο καθεστώς των κινήτρων του Ν.1892/90, όπως ισχύει.
- **Υπ. Απόφαση Τ/2364/26.6.1997 (ΦΕΚ 551 τ.Β')** "Προϋποθέσεις έκδοσης- χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις κέντρων θαλασσοθεραπείας".
- **ΦΕΚ 1067/Β/3.12.1997** ΚΥΑ υπ' αριθ. Τ.4400/24.11.1997 «Προδιαγραφές Εγκαταστάσεων Αξιοποίησης Ιαματικών Πηγών για την υπαγωγή τους στο καθεστώς κινήτρων του Ν.1892/90, όπως ισχύει».
- **ΠΡΑΚΤΙΚΟ (ΕΝΙΑΙΟ ΚΑΙ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ) ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2003-2004** (ΑΠ ΥΠΑΝ Τ/1027/4-7-03).
- **ΦΕΚ 10/Α/1979:** Π.Δ. 33/1979 "Περί τουριστικών καταλυμάτων εντός παραδοσιακών κτισμάτων"
- **Πληροφοριακό έντυπο** για τις διαδικασίες ελέγχου και απαιτούμενων δικαιολογητικών, όσον αφορά στη θεώρηση σχεδίων αναστήλωσης ή μετασκευής παραδοσιακών κτισμάτων σε Τουριστικά καταλύματα, με βάση το Π.Δ. 33/79 (Διατίθεται από τη Δ/νση Τουρ/κών Εγκ/σεων-Τμήμα Σχεδιασμού του ΕΟΤ)
- **ΦΕΚ 81/Α/15.4.1998, Ν.2601/14.4.1998** «Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις».
- **ΦΕΚ 527/Β/29.5.98:** Με αριθ. 55734/19.5.98 Απόφαση Υπουργού Εθνικής Οικονομίας: «Τεχνοοικονομικά στοιχεία και δικαιολογητικά, που πρέπει να συνοδεύουν τις αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού στις διατάξεις του Ν. 2601/98 για την παροχή κινήτρων επιχορήγησης, επιδότησης επιτοκίου και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης».

- **ΦΕΚ 148/Β/12.2.2002:** ΚΥΑ με αριθ. 51436/5.2.2002 «**Καθορισμός ύψους καταβολής χρηματικού ποσού (παραβόλου)** για την υποβολή αιτήσεων υπαγωγής επενδύσεων ή / και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικών σχεδίων, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 2601/98, καθώς επίσης και για την υποβολή αιτήσεων ένταξης επενδύσεων στο καθεστώς επιδότησης τόκων παράλληλα με την φορολογική απαλλαγή σύμφωνα με την παρ. 24 του άρθρου 8 του Ν.2601/98».
- **ΦΕΚ 854/Δ/98:** ΚΥΑ με αριθ. 58541/31.7.98 «**Στοιχεία αξιολόγησης των επενδύσεων**, βαθμολόγηση και λοιπές λεπτομέρειες εφαρμογής των κριτηρίων υπαγωγής των επενδύσεων ή / και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού στις διατάξεις του Ν. 2601/98. Καθορισμός του κοινού ελάχιστου ποσοστού του συνόλου των βαθμών, που προβλέπεται στην περίπτωση (ζ) της παρ.1 του άρθρου 7 του Ν.2601/98»
- **ΦΕΚ 254/Α/15.12.1997:** Ν.2545/10.12.1997 «Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές και άλλες διατάξεις».(άρθρο 29, ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Π.Ο.Τ.Α.).
- **ΦΕΚ 149/Β/20.2.1998:** ΚΥΑ υπ'αριθ.Τ/751/Β/10.2.1998 «**Απαιτούμενα δικαιολογητικά, διαδικασίες και ρύθμιση λοιπών λεπτομερειών για την εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 29 του Ν. 2545/97 «Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές και άλλες διατάξεις» (Π.Ο.Τ.Α).**
- **ΦΕΚ 822/Β/6.8.98:** ΚΥΑ με αριθ. Τ/3522/9.7.98 «**Γενικές κατευθύνσεις τουριστικής πολιτικής για τη δημιουργία ΠΟΤΑ κατά τις διατάξεις της παρ.3, του άρθρου 29 του Ν. 2545/97 «Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές και άλλες διατάξεις»**
- **ΦΕΚ 922/Β/14.12.1994:** ΚΥΑ 43965/94 «Καθορισμός του είδους και της έκτασης των επενδυτικών έργων που περιλαμβάνονται στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των

εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των ξενοδοχειακών μονάδων, για την υπαγωγή τους στις διατάξεις του Ν.1892/90».

- **ΦΕΚ 870/Β/19.8.1998:** ΚΥΑ 58692/98 «Είδος και έκταση των έργων, που πρέπει να περιλαμβάνονται στα επενδυτικά προγράμματα ή / και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τάξης Γ' και ανώτερης για να θεωρείται ο εκσυγχρονισμός αυτός ως ολοκληρωμένης μορφής και να είναι δυνατή η εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98»
- **ΦΕΚ 204/Α/2-9-98 :** Ν.2638/98 , άρθρο 35 - Καθορισμός της Γ' ζώνης για την εφαρμογή των ενισχύσεων του αναπτυξιακού νόμου . Έληξε και παραιτήθηκε μέχρι την **31/12/2001** με τον Ν.2873/00 **ΦΕΚ 285/Α/28-12-00** , Άρθρ.41. και παρατάθηκε εκ νέου με το άρθρο 28,παρ.1 Ν.2992/2002 ΦΕΚ 54/Α/2002
- **ΦΕΚ 195/Β/8-3-99 :** Υ.Α. με αριθ. 52649/25-2-99 `` Καθορισμός των διαδικασιών και λοιπών λεπτομερειών εφαρμογής καθώς και των δικαιολογητικών καταβολής της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου σύγχρονου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού , σύμφωνα με το ν. 2601/98.
- **ΦΕΚ 201/12-9-01 :** Ν. 2941/2001 Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών ...κ' άλλες διατάξεις``.
- **ΦΕΚ 211/25-9-01 :** Π.Δ. 313/2001 περί μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τον ΕΟΤ στο Υπουργείο Ανάπτυξης και στις Περιφέρειες.....
- **ΦΕΚ 231/11-10-01 :** ΠΔ 343/2001 περί Οργανισμού Διάρθρωσης των Υπηρεσιών του Ελληνικού οργανισμού Τουρισμού.
- **ΦΕΚ 212/10-9-02 :** Ν. 3049/2002 περί Αποκρατικοποίησης επιχειρήσεων του Δημοσίου και άλλες διατάξεις.
- **ΦΕΚ 29/Α/10-2-03 :** Ν. 3105/2003 περί Τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης , ρυθμίσεις για τον τουρισμό και άλλες διατάξεις.

- **ΦΕΚ 499/Β/23-4-03:** ΚΥΑ 27783/2003 <<Καθορισμός τμημάτων της Επικράτειας στα οποία δεν έχουν εφαρμογή τα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης τόκων καθώς και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης του ν. 2601/98 για τις επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.
- **ΦΕΚ 76/Α/28-3-03:** Ν. 3130/2003 <<Μισθώσεις ακινήτων για στέγαση Δημοσίων Υπηρεσιών και άλλες διατάξεις>>.
- **ΦΕΚ 13/Α/27-1-04 :** Ν. 3219/2004 <<Τροποποίηση του Ν. 2601/1998 <<Ενισχύσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας >> και άλλες διατάξεις.

➤ **ΓΕΝΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ**

1. ΔΙΑΘΕΣΗ ΦΕΚ

Τα έντυπα (ΦΕΚ) μπορείτε να προμηθευτείτε είτε απευθείας από το Εθνικό Τυπογραφείο, Σολωμού 51, 104 32 Αθήνα είτε ταχυδρομικά, κατόπιν συνεννοήσεως με την αρμόδια Δ/νση Οικονομικού του Εθνικού Τυπογραφείου, Τμήμα Ε4 - Συνδρομητών - Καποδιστρίου 34, 104 32 ΑΘΗΝΑ (Τηλ. 2105248320). Πώληση ΦΕΚ όλων των Τευχών Σολωμού 51, Τηλ.2105239762. Τμήμα πληροφόρησης για τα δημοσιεύματα των ΦΕΚ: Σολωμού 51, Τηλ.2105225713-5249547.

2. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ Ν. 2601/98 ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

- **ΕΟΤ-ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ- ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ** Τσόχα 7 , ΑΘΗΝΑ,τηλ.:210 8707076 , 8707087 , 8707088
- **ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΙΟ** Νίκης 5-7 Σύνταγμα Δ/ΝΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ τηλ.κέντρο 210 3332000
- **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΛΚΕ)** Μητροπόλεως 3, 10557, τ/φ 210 3242070-783.
- **ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**
ΕΟΤ, Δ/νση Μελετών κ' Επενδύσεων τ/φ 210 8707104

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- *Στρατηγικός σχεδιασμός τουριστικού μάρκετινγκ*.....Alastair M. Morrison (Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ)
- *Εφαρμογές τουριστικού και ταξιδιωτικού μάρκετινγκ*..... Alastair M. Morrison (Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ)
- *Αρχές οικονομικής*.....Ευθύμιος Δ. Πουρναρακης, Γεώργιος Θ. Χατζηκωνσταντινου
- *Τουριστική Πολιτική*.....Ν. Ηγουμενακης
- *Τουριστική και Ταξιδιωτική Βιομηχανία*.....Chuck Y. Gee, James C. Makens, Dexter J. L. Choy (Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ)
- *Μέθοδοι και ερευνά αγοράς*.....Βλάσης Σταθακοπουλος (Εκδόσεις Α. Σταμουλης)
- *Στατιστική*.....Γεώργιος Εμμ. Χαλκος (Εκδόσεις Τυπωθητω)
- *Εργατικό Δίκαιο*.....Αντωνία Ευθυμιατου Πουλακου (Εκδόσεις Interbooks)
- *Marketing communications*.....Chris Fill (Third Edition-Prentice Hall)
- *Τουριστικό μάρκετινγκ*.....Νίκος Ηγουμενακης (Εκδόσεις Interbooks)
- *Consumer Behaviour*.....Hawkins – Best - Coney (Third Edition-Mc Graw Hill)
- *Hospitality Accounting*.....Raymond Cote (Fourth Edition-Educational Institute)
- *Information Technology for management*.....Turban – Mc Lean – Wetherb (Second Edition – Wiley)
- *Basic Marketing*.....Perreault Mc Cathy (12 Edition –Mc Graw Hill)
- *Internation Marketing*.....Cateora Graham (11 Edition-Mc Graw Hills)

INTERNET

- *www.traveldailynews.gr*
- *www.emerald_library.com*
- *www.dolnet.gr*
- *www.dratte.gr*
- *www.gnto.gr*
- *www.in.gr*
- *www.yahoo.gr*